

מפתחות

רשימת ערכי המפתחות

בתי ערי חומה	אב ואם - בן ובת
גוי - בן נח	אבירה
דיניו	אבלות
אישות בן נח	אבלות יום ראשון
נכרי שבעל בת ישראל	יסוד החיוב של אבלות
גירושין	כמה דינים פרטיים
גזילה	אבלות בחתן וכלה
גרות	אונס
כללי	אונס ומפתה
מצות גרות	אחיו הגדול
קבלת מצות	אי עביד מהני או לא מהני
מהות מילה וטבילה וקבלת מצות	אישות
גרות של עובר	אלמנת עיסה
גר קטן מטבילין אותו על דעת ב"ד	אמהות
דיני גרים	אמתלא
דבר שבערוה (אין דבר שבערוה פחות משנים)	אנינות
עד שבא רק לברר ולעשות גילוי מילתא	מתי נקרא אונן
לאסור אשה על בעלה משום סוטה	דיני אונן
אב שאומר קדשתי את בתי	אסתר
להעיד על מהות הגברא	אפוטרופוס
שלא כנגד חזקה	אפיקורס - מין
דינים שונים	אשה
דיינים	ביאה
הודאת בעל דין כמאה עדים דמי	ברכות
מהות הנאמנות	כללי
חזרה מהודאת בעל דין	ברכות המצות
הפה שאסר הוא הפה שהתיר	ברכת אירוסין
כללי	ברכות נישואין
הפה שאסר נגד כחות אחרים	ברכת להכניסו
הפקר ב"ד	בתולה נשאת ליום רביעי

טענין	זכי'
יאוש	מטעם שליחות או לא
יבום וחליצה	ביאורים שונים בהצדדים הנ"ל
יהרג ובל יעבור	הגדר של זכות והגדר של חובה
יוחסיין	דיני זכי'
יום כיפור	חופה
יחוד	מהות נישואין
יכיר	עשיית נישואין
יכיר נגד חזקה או כחות אחרים	עשיית חופה
על איזה דברים מועיל יכיר ועל מה אינו מועיל	עד מת כלה אסורה לבעלה
איכות ההכרה	חופת נדה וחופת פסולות
כהונה	ברכת נישואין
זרעו מיוחס אחריו	חזקה
מתנות כהונה	הכח של חזקה
מהות זונה, חללה, ונבעלה לפסול לה וקדשתו	חזקה העשוי' להשתנות, חזקת הגוף, חזקת צדקות, חזקה דאתי מכח רובא
מעלין לכהונה	חזקת היתר
כהן גדול	חזקה דהשתא ומקוה שנמדד ונמצא חסר
כיבוד אב ואם	רובא וחזקה רובא עדיף, וסמוך מיעוטא לחזקה
כתובה	ספק ספיקא נגד חזקה
לשון הרע	חזקת מרא קמא
מודה במקצת	חזקת שלש שנים
מודה בקנס	חמיו - חמותו
מוחזק	חנופה
גדר הכח של מוחזקות	חסד
מה נקרא מוחזק	חתן וכלה
דררא דממונא	טומאה
מוחזקות נגד צירוף כחות אחרים	כללי
תפיסה	ספק טומאה ברשות היחיד וספק טומאה ברשות הרבים
מוכת עץ	טוען ונטען
מזונות	סומכוס ורבנן
כללי	ציורים שונים
מזונות בהגיע הזמן ולא נישאו	טענה
מיגו	כללי
מהות מיגו	חזקה שאין עמה טענה
מיגו דהעזה	הגדרת טענת ברי וטענת שמא
בענין לאיזה דברים מועיל מיגו	ברי ושמא
מיגו לאיפטורי משבועה	

ספק אחד בגופו וספק אחד בתערובות	מיגו להוציא
ספק ספיקא משם אחד	מיגו במקום עדים
להוציא ממון על פי ס"ס	מיגו נגד רוב
ספקות	מיגו של טענה עדיפא (אבל לא הי' מנצח
עבד כנעני	בה)
עבודה זרה	מיטב בינונית וזיבורית
עבירות	כתובת אשה
עד אחד	מילה
בענין מה שעד אחד מחייב שבועה	מיתות בית דין
עד אחד נאמן באיסורין	מלוה
עד אחד נגד חזקה, ובידו	בענין מתי יכול לומר פרעתין ומתי צריך
עד אחד נגד רוב	לפורעו בעדים
הוחזק האיסור בע"א	איני יודע אם פרעתין
עדות	מלקות
עזרא	ממזר
עמון - מואב	ספק ממזר
עקירת דבר מן התורה	נאמנות על ממזרות
ערוות - חייבי לאו ועשה	מקח טעות
פיקוח נפש	משארסתני נאנסתי
פלגש	מת
פרו ורבו	נדה
פתח פתוח	נדרים
צדקה	נטילת ידים
קבורה	נישואין - בענין מצות נישואין
קטן וקטנה	נערה, בוגרת
קידוש וחילול השם	נשיא הסנהדרין
קידושין	סוטה
מצות קידושין	האיסור של סוטה לבעלה
קטן וקטנה	האיסור להבועל
כללי	העדות על זנות ועל קינוי וסתירה
העדים	דיני הזנות
דעת האיש והאשה והשליח	הפסד בתובתה
אפקעינהו רבנן לקידושין מיני'	ספק ספיקא
קיום מצות	למה מהני ספק ספיקא
קים לי' בדרבה מיני' קנין	הכח של ספק ספיקא
קנין חצר	ס"ס שאינו מתהפך
קנין כסף	ס"ס שאינו שקול

שבועת השומרים	ראוה מדברת
שור הנסקל	רבן גמליאל
שחיטה	רבי יהושע
שטרות	רב אסי וזעירי
שיעבוד	מכשיר או פוסל בבתה
יורשים	ארוסה שעיברה
שכר ועונש	חד רובא ותרי רובי
שלום	רב ותלמיד
שליחות	רוב
מינוי שליח	בירור או גזירת הכתוב של התנהגות
נשתטה המשלח	במקום ספק
קטן	דיני רובא דאיתי' קמן
שקדו (תקנת שקדו)	רובא דליתי' קמן
שקר	המחלוקת אם הולכים בממון אחר הרוב
תורה	קבוע
תלמיד חכם	רוצה
תנאי	רשע
דיני פעולת תנאי	שבוי'
תנאי כפול ותנאי קודם למעשה	שבועה
עוד בענין משפטי התנאים	כללי
"מעכשיו"	כופר הכל
מי צריך להוכיח שקיים או ביטל את התנאי	שבועת היסת
מה נחשב ביטול התנאי	שבעת ימי משתה
תרת דסתרי	שבת קודש
	שויא אנפשי' חתיכה דאיסורא
	שומר

מפתחות

אב ואם - בן ובת

בענין כיבוד אב ואם, ע"י בערך כיבוד אב ואם.

בענין חזקת האם מהני לבת, ע"י בערך ראיה מדברת - מכשיר או פוסל בבתה.

בענין אם צריכים בשביל השם של אם שתהא יצירת הולד ממנה או האם מספיק בזה שנתגדל במע"י לאחר יצירתו.
רנ"ג.

המחלוקת בין הרמב"ם והר"ן בגר שנשא ישראלית האם יש להולד קדושת קהל מכח אמו.

רצ"ט (קטע "והנה בחי").

אבידה

בענין אם מכריעים בספק השבת אבידה לקולא כדין ממון או לחומרא כדין איסור. שפ"ט סק"א (קטע "ולהלן").

בענין אם החיוב של השבת אבידה הוא חיוב כלפי חבריו או מצוה כלפי שמיא. שפ"ט סק"א (קטע "גם י"ל דהחיוב" ולהלן שם) סק"ב.

קושיית הפ"י למה באבידה צריכים סימנים נימא ברי עדיף שהרי התובע תובעו בברי ואילו המוצא הוא שמא.
רע"ג.

אבלות

אבלות יום ראשון

שיטת הבה"ג והרמב"ם שאבלות יום ראשון היא מהתורה. פ"ח, צ"ב, צ"ה (קטע אחרון), ק"א.

הקושיא על הרמב"ם דכיון דיליף כן מאנינות של תורה א"כ למה לא מציינו שאונן אסור בכל מה שאבל אסור.
צ"ב (קטע "ועי' בלח"מ" ולהלן שם).

בענין מה שמשמע מהרמב"ם שכוונתו היא דוקא ליום מיתה שהוא גם יום קבורה, ואילו גבי מעשר כתב יום מיתה לחוד.
צ"ב (קטע "ועי' בלח"מ").

דברי הרמב"ן שאבלות יום ראשון היא מהתורה גם לפני קבורה ואסור בתשמיש המטה.
ק"ט*.

היסוד שאם אבלות יום ראשון היא מהתורה אין הכוונה שחכמים הוסיפו עוד ו' ימים אלא תיקנו תקנה חדשה על כל הד' ימים דהיינו גם על היום הראשון.
ק"ט*.

בענין אם בעינן לעיכובא שהז' ימי אבלות יהיו רצופין.

צ"ב (קטע "ובחידושי").

יסוד החיוב של אבלות

בענין אם בעינן לעיכובא שהז' ימי אבלות יהיו רצופין.
צ"ב (קטע "ובחידושי").

בענין אם היסוד של דיני אבלות הוא איסורים על מעשים מסוימים, ואם הוא רוחץ וכדומה הרי זה נקרא שהוא עובר על איסור בקו"ע, או האם היסוד של דיני אבלות הוא חיוב לנהוג מנהג אבלות, א"נ להתאבל בלבד, ואם הוא רוחץ וכדומה הרי זה נקרא שעבר בשוא"ת משום שביטל את ההתנהגות הנ"ל. ובענין אם יש לחלק בנוגע לזה בין תשמיש המטה ודברי שמחה לשאר איסורי אבלות.
צ"ב (קטע "והנה ממה").

כמה דינים פרטיים

בענין הלכה כדברי המיקל באבלות (הוכחת הר"ש מדין זה שאבלות יום ראשון היא מדרבנן).
צ"ב (קטע "ועוד הביא").

בענין האיסור של מזיגת כוס בנדה ובלות.
ק"ח.

בענין שאינו חייב להראות אבלות בשביל
אשת אחיו, ובאם ה"ה לאשת אחיו הגדול.
ק"ט.

בענין אורך זמן האבלות על אשתו במי
שאינו לו בנים, וכן במי שיש לו בנים
קטנים.

ק"ב - ק"ו.

שיטות הראשונים בענין בית האבל ובית
המשתה לאיזה מהם ילך (וכן בענין כלה
ומת, מתי הכלה קודמת ומתי המת קודם).
פ"ט, תכ"ה, תכ"ה*.

אבלות בחתן וכלה

בענין המחלוקת ראשונים בענין חתן שמת
אביו דנוהג ז' ימי המשתה ואח"כ ז' ימי
אבלות: האם זה משום שכבר חלו ז' ימי
המשתה ע"י החופה והביאה וממילא הרי
זה כרגל או האם זה סתם דין של קולא.
צ"י, צ"ה (קטע "וצ"ל").

בענין מה שנוהג ז' ימי המשתה ואח"כ ז'
ימי אבלות: למה אין ימי המשתה עולים
לאבלות (כמו יו"ט שני), ובענין אם
לפעמים שפיר עולים.
צ"ב*.

בענין אם שבעת ימי המשתה עולים למנין
שלשים.
צ"ד.

שיטות הראשונים בענין מה הוא סדר
הדברים במת אבי של הכלה או אמו של
חתן, וכן היכא שמת להחתן או להכלה מת
אחרי החופה לפני הבעילה.
צ"ה.

שיטות הראשונים בענין בית האבל ובית
המשתה לאיזה מהם ילך (וכן בענין כלה
ומת, מתי הכלה קודמת ומתי המת קודם).
פ"ט, תכ"ה, תכ"ה*.

אונס

בענין "פיתוי קטנה אונס", ע"י בערך אונס
ומפתה - קטנה.

בענין למה צריכים שתי דרשות לפטור

אונס: א', ולנערה לא תעשה דבר, ב', הוא
ולא אונס.

ע"ו*.

בענין היכא שנאנס, האם המעשה שעשה
נחשב המעשה שלו רק שפטור מעונשים,
או האם אינו נחשב המעשה שלו.

ל"ז, ל"ח, נ"ג (קטע "ועוד
מבואר").

בענין אם שייך לומר את הצד הנ"ל שאין
זה נחשב המעשה שלו היכא שגם בלי
האונס הי' עושה.

ל"ח (קטע "והנה יש להמציא").

בענין אם היכא שהוא גרם והביא את עצמו
למצב של אונס הרי זה נחשב בגדר אונס,
ואם חשיב אונס האם מותר לו בתחילה
להביא את עצמו לידי כך.
ע"ב.

הצדדים לומר יש אונס בגיטין או אין אונס
בגיטין.

ל"ז ולהלן שם.

בענין אונס ביום אחרון.

ל"ח*, נ"ג.

אונס ומפתה

שיטת הרמב"ם שפיתוי קטנה אינו נחשב
בגדר אונס.

קפ"ב, רכ"ט (קטע "והנה כבר").

אחיו הגדול

בענין אם צריך להראות אבלות כשמתה
אשת אחיו הגדול.
ק"ט.

אי עביד מהני או לא מהני

בענין סברת אב"י שסובר אי עביד מהני.
כ"ו.

אישות

הדרך שאין אשת איש נאסרת על בעלה אם
יש רק ספק שזינתה, ולא אמרינן שספיקא
דאורייתא לחומרא.

קס"ד, קס"ה, קס"ח (קטע "והנה
לפי הדרך").

בענין אם מציאתה היא של בעלה תחת מזונות או משום איבה.
ז' סק"ב.

דברי הבית יעקב דהיכא שבדעתו לגרשה הרי הוא יכול לאסור תשמישו עלי' בנדר.
ק"נ (קטע "והנה הבית יעקב").

בענין אם אמרינן גם שארוסתו היא כגופו.
של"ג.

בענין אם נשאת שארות לאחר מיתת האשה, וכן לאחר מיתת הבעל.
מ', מ"א, פ"ד סק"ב*.

אלמנת עיסה

דעת הרמב"ם שגם לפי רבן גמליאל בדיעבד לא תצא.

שמ"ח, שס"ב סק"ב, סק"ג (ודברי הרמב"ן שחולק).

שיטות הפוסקים בהציור של שתיקה היכא שיש ספק ידוע.
שנ"ו.

בענין היכא שקראו לאשה "עמונית" או "מואבית" ושתיקה.
שנ"ז.

בענין היכא שקראו לאדם "מצרי" ושתיקה.
שנ"ז.

אמהות

הסוברים שהוחלפו העוברים בין רחל ולאח, ולא שעובר זכר נתחלף להיות נקיבה.
רנ"ג.

אמתלא

דברי הקצה"ח שאע"פ שאמתלא מהני לחזור בו משווא אנפשי' חד"א אבל לא מהני לחזור בו מהודאת בע"ד.
קנ"ד.

אנינות

בענין כהן גדול מקריב אונן, עי' בערך כהן גדול - מקריב אונן.

מתי נקרא אונן

שהיכא שנתיאש מלקבור את מתו ליכא

אנינות ואפילו אם נתיאש רק לזמן מסוים.
וע"ע להלן בסמוך.
צ"א סק"ה.

בענין אם אנינות היא מן התורה לאחר שכבר נקבר.
פ"ח.

בענין אם אנינות היא מהתורה ביום המיתה שאינו יום הקבורה או יום הקבורה שאינו יום המיתה.

פ"ח, צ"ב (דברי הרמב"ם בענין זה לענין אבלות יום ראשון וכן לענין אכילת מעשר שני).

דיני אונן

שאנינות היא מן התורה רק לענין שפסול לעבודה ושאסור באכילת מעשר שני וקדשים.
פ"ח, ק"א.

המחלוקת ראשונים בענין איזה דברים אסורים לאונן.
פ"ח.

בענין אם אונן אסור בתשמיש המטה.
פ"ח, פ"ט, צ', צ"א, ק"א.

אסתר

הדרך של המהרי"ק שאסתר לא עשתה איסור כלפי שמיא במה שנבעלה לאחשורוש, אלא אדרבה מצוה רבה עשתה והצילה את ישראל, רק שבכל זאת מיקרי' ש"מעלה מעל באישה", ולכן נאסרה על מרדכי.
ל"ח (קטע "ועי' בברכת שמואל").

דברי ר"ת על הא דהקשה הגמ' בסנהדרין דף ע"ד "והא אסתר פרהסיא הואי", ולא הקשה "והא אסתר עריות הואי".
פ"ה.

ביאוריהם של רש"י והנ"י על "אסתר קרקע עולם היתה".
ס"ח (קטע אחרון), פ"ה סק"א.

אפוטרופוס

המחלוקת בין שמואל ורב נחמן בענין אם הגדילו יכולים למחות (שמואל) או לא (רב נחמן).
ר"מ.

דברי הר"ן בקידושין דף מ"ב שאפוטרופוס יכול מהתורה רק לברר להקטן חלקו כמו בחלוקת הארץ (וכתב הקצה"ח שכך הוא גם כשתורם כי הוא רק מברר להכהן חלקו), אבל לא לענין לזכות מן הנכר. רמ"ט (קטע "ועוד הקשה").

הדרך שמה שגור קטן מטבילין אותו על דעת ב"ד הרי זה מדין אפוטרופוס. ר"מ, רמ"ט.

אפיקורוס - מין

דברי המכילתא שמדבר שקר תרחק הוא אזרה למינות. ת"כ סק"ד.

אשה

שמותר להסתכל בפני אשה כדי לראות אם הוא רוצה לנושאה. תכ"ג.

דעת הרב רבי מאיר שרק הסתכלות אסורה אבל לא ראי' בעלמא. תכ"ג.

ביאה

בענין שיטת ר"ת בעכו"ם הבא על בת ישראל, לענין יהרג ובל יעבור, ולהאסר על בעלה, ועוד, עי' בערך גוי - בן נח.

ברכות

כללי

שאי אפשר לעשות שליח לברך בלי שישמע ויצא מדין שומע כעונה (ואז לא בעינן שליחות) כי הוי מצוה שבגופו. קל"ב סקט"ו.

ברכות המצות

שיטת הרמב"ם בהל' ברכות שאם לא בירך קודם המצוה א"א לברך אחרי המצוה, ודברי הראב"ד שמסכים עמו, ודברי רבינו יונה בזה. קל"ב סקי"ד.

דברי הרמב"ם שהיכא שהקיום נמשך אפשר בדיעבד לברך גם לאחר עשיית המעשה. קל"ב סקי"י ולהלן שם.

בענין שאין מברכין ברכת המצות על מצות צדקה מפני שתלוי ברצון העני לקבל. קל"ב סקי"ט סקי"י.

בענין הא דמברכין ברכת המצות על מצות קיומיות, כגון שחיטה, סוכה כל שבעה, ונטילת ידיים. קל"ב סקי"ח.

ברכת אירוסין

בענין המהות של ברכת אירוסין: האם היא ברכת המצוה או ברכת השבח, ובענין מתי מברכין אותה האם לפני הקידושין או אחרי הקידושין, ובענין היכא שקידש ע"י שליח מי מברך.

קל"ב סקי"ד סקי"ח ולהלן שם.

טעמי הראשונים למה אין מברכין ברכת המצות על קידושין. קל"ב סקי"ד סקי"ח ולהלן שם.

דברי רבינו יונה שאם לא בירכו ברכת אירוסין בשעת הקידושין אפשר לברך בשעת הנישואין כי הוי כמו היכא שעוד לא נתעכל המזון במעיו. קל"ב סקי"א סקי"ג.

השיטה שהיכא שאדם אחר (ולא החתן) מברך ברכת אירוסין לא בעינן עובר לעשייתן. קל"ב סקי"ג.

ברכות נישואין

עי' עוד בערך שבעת ימי משתה.

בענין הנוסח "כשמחך יצירך בגן עדן מקדם". תי"ז (קטע "ויש להסביר").

דברי הר"ן בדעת הרמב"ם בענין למה מברכין ברכת חתנים לפני החופה ולא אחרי החופה. קל"ז (קטע "והנה עד כאן").

שביהודה מברכין ברכות נישואין בשעת האירוסין וזה עולה להנישואין שהוא עושה אח"כ כמו כשמברכים בשעת הנישואין, אבל אם יברכו בין האירוסין להנישואין הרי הן ברכות לבטלה.
ל' (קטע "גם יש ליישב").

ברכת להכניסו

בענין אם להכניסו היא ברכת המצות, ובענין למה מברכין אותה אחרי המילה ולא עובר לעשייתה.
קל"ב סק"ג.

בתולה נשאת ליום רביעי

שגדר התקנה של לישא ביום ד' (או יום לפני שיש ישיבת ב"ד עיין בזה להלן בסמוך) משום טענת בתולים, הוא שישא ביום ד' ולא שישא באופן שאין קרירות דעתא, ולכן אם הי' מוכרח להקדים אין עדיפות מצד טענת בתולים ביום ג' יותר מביום ב'.
ע"ה.

הדרך שתחילת התקנה משום טענת בתולים לא היתה שתנשא ביום ד' אלא שתנשא ביום שלפני ישיבת ב"ד.
נ"ט.

דברי הריטב"א שבתחילה תיקנו משום טענת בתולים רק כל זמן ששייך הטעם, ולכן אם בטל הטעם מותר ואין צריכים ב"ד שגדול בחכמה ובמנין כדי להתירו.
נ"ט (קטע אחרון).

בענין אם לפי רש"י עשו תקנת טענת בתולים באשת כהן, וכן בקטנה שנתקדשה פחותה מבת ג' שנים ויום א'.

דברי הש"ט"מ שתקנת טענת בתולים ותקנת שקדו משלימות זו את זו.
ג'.

בענין היכא שהגיע הזמן של נישואין אבל אינה יכולה עוד להנשא משום תקנת טענת בתולים, האם הארוס חייב להעלות לה מזונות.

ד', ו', ז' סק"ד, כ"ג בההערה.

שמותו לישא בליל רביעי (ולא רק ביום רביעי) ולבעול בליל רביעי ולא חיישינן שמא תקרר דעתו עד יום חמישי.
י"ב.

שמותו לישא ביום רביעי (ולא רק בליל רביעי) ולא חיישינן שמא תמשיך החתונה ולא ישאר לו זמן לבעול בליל חמישי.
י"ב.

דברי תוס' בדף ב' שלבעול בתחילה בליל ה' משום ברכה הרי זה בגדר עצה טובה ולא בגדר תקנה.
ד', י"ב.

דברי הפ"י בגדר העצה טובה הנ"ל.
כ'.

דברי החת"ס דמשום ברכה הוי בגדר מנהג.
י"ב.

דברי רש"י שהטעם שתיקנו לישא ביום ד' הוא כי צריכים לברר ספק ספיקא. וכן בענין היכא שמצא פתח פתוח, האם אסור לסמוך על ספק ספיקא להתיר עד שיעבור זמן מסוים שיוכל להתברר.
י"ג, י"ז, קס"א*, ר"ב.

שאפילו אם מותר לעשות חופת נדה מצד דיני חופה אבל אסור משום שלא יוכל לבעולה בליל חמישי ואין כאן תקנת טענת בתולים.
כ"ג בההערה.

בענין אם מותר לאלמנה להנשא ביום רביעי.
שצ"ה סק"ב.

בתי ערי חומה

בענין אם המכירה היא מכירה על תנאי שאם יפדה תבטל המכירה (תנאי ביטול), או האם היא מכירה על מנת שלא יפדה, דהיינו שאם לא יפדה אז תהי' המכירה קיימת (תנאי קיום), או האם היא מכירה גמורה בלי תנאי רק שהתורה נתנה לו זכות לפדות. ונפ"מ מכל זה הוא לענין היכא שלא פדה משום שנאנס.
נ"ג.

גוי - בן נח

דיניו

הסוכרים שלגוי אין הכח של מוחזקות.
שצ"א, שצ"ד בההערה.

הצד שגוי פחות מבן י"ג שנה חשיב גדול
היכא שרואים שיש לו דעת כי השיעור של
י"ג שנה נאמר רק בישראל.

רכ"ט (קטע "והנה כבר"), רמ"א
(קטע "והנה התוס' רי"ד").

אישות בן נח

בענין אם ישראל הבעל אשת איש של
ישראל או אשתו של עכו"ם הרי הוא עובר
על ודבך באשתו ולא באשת חבירו, או
האם פסוק זה נאמר רק לעכו"ם.

פ"ד סק"ב.

בענין היכא שקידש אשה ושוב נתהפך
להיות גוי (עיי"ש הציור), האם זה נחשב
כמיתת הבעל כי גוי לא רק שאינו יכול
לקדש אשה אלא גם אי אפשר שתהי' לו
אשה באישות ישראל.
רל"ח.

נכרי שבעל בת ישראל

בענין המחלוקת אם נכרי ועבד הבא על בת
ישראל הולד ממזר או הולד כשר, עי' בערך
ממזר - מהות ממזרות.

שיטת ר"ת בגוי שבעל אשת איש: הדרך
ששיטתו היא שאינה נאסרת לא להבעל ולא
להבועל (אחרי שמתגייר ואחרי שהיא
מתגרשת), וכן אינה חייבת מיתה, אבל
איסורא איכא לאשת איש לזנות עם גוי, וכן
הרי היא נאסרת לבעלה כהן.
פ"ד סק"א סק"ה סק"ז.

הדרך שלפי ר"ת הרי היא מותרת רק
להבועל אבל לבעלה הרי היא אסורה אבל
אינה חייבת מיתה.

פ"ד סק"א סק"ה סק"ז.

הדרך שלפי ר"ת יש עלי' חיוב מיתה
ואסורה לבעלה אבל אינה אסורה להבועל.
פ"ד סק"ג.

הדרך שלפי ר"ת הרי היא חייבת מיתה אבל
אין חיוב של יהרג ובל יעבור.
פ"ד סק"ח.

בענין אם גוי הבועל בת ישראל עובר על
איסור, ודין בדברי הרא"ש בנוגע לזה.
פ"ד סק"ב.

דברי הרא"ש שאין היא אסורה להגוי כי
האיסור להבועל הוא רק בציור שבלי
האיסור של אשת איש היתה מותרת לו
משא"כ כאן.

פ"ד סק"ב.

בענין מקנאין ע"י עכו"ם.

פ"ד סק"א סק"ו.

הצד שגוי פחות מבן י"ג שנה חשיב גדול
היכא שרואים שיש לו דעת כי השיעור של
י"ג שנה נאמר רק בישראל.

רכ"ט (קטע "והנה כבר"), רמ"א
(קטע "והנה התוס' רי"ד").

גירושין

הצדדים לומר יש אונס בגיטין או אין אונס
בגיטין.

ל"ז ולהלן שם.

גזילה

דברי הרמב"ם שרק במי שבא לעבור על
גזילה אמרינן הלעיטהו לרשע וימות.
ע"ז.

גרות

כללי

בענין שגר שנתגייר כקטן שנולד דמי.
פ"ד סק"א סק"ג סק"ד, רנ"ג (קטע
"ועי' עוד ברש"ש וקטע "עוד יש
לעיין" וקטע "וראיתי").

החקירה אם המעשה גרות פועל על כל רגע
ורגע מחדש או האם הוא פועל רק על
הרגע הראשון ושוב הרי הוא ממשיך להיות
ישראל כי לפני רגע הי' ישראל.

רל"ג סק"ב (קטע "מיהו זה אמת").

מצות גרות

הסברא שגרות היא מצוה רק אחרי שהוא
בגדר "בא להתגייר", דהיינו בלב נכון, ולכן
מותר לאיים עליו, כי צריכים לבדוק אם

הברכ"ש בשם הגר"ח שבכגון זה לא מהני זכי' אלא צריכים מינוי שליחות ממש. רל"א.

דרכים שונים בענין מה ב"ד זוכים בשבילו: א', ע"י "זכי" הרי הם משלימים את הדעת שצריכים בשביל החלות גרות. ב', הרי הם זוכים בשבילו את הקדושת ישראל. ג', עצם מעשה הטבילה צריך דעת וכוונה, והב"ד מכוונים בשבילו. ד', הרי זה מיקרי שב"ד עושים את מעשה הטבילה בשביל הגר (ודיון אם לפ"ז המעשה טבילה צריכה להתיחס להגר). רל"א.

הדרך שב"ד פועלים בדרך אפוטרופוס. ר"מ, רמ"ט (קטע "ועוד הקשה").

הדרך שלהאב יש כח לגיירו מצד היותו אב, וב"ד עומדים במקום האב ונעשים לו אב, ודברי השט"מ שאם אביו או אמו מביאים אותו אין צריכים ב"ד. רל"א (קטע "ובמאירי" ולהלן שם), רל"ו, רל"ט.

בענין למה צריכים ב"ד ואין אדם פרטי יכול להשלים את הדעת.

רל"א (קטע "והנה עוד יש לעיין").

דרכם של תוס' בסנהדרין דף ס"ח ע"ב בגר קטן מטבילין אותו על דעת ב"ד. רל"א (קטע אחרון), רל"ג.

בענין למה לא חסר בהודעת מצות וקבלת מצות.

רל"ב, רל"ג, רמ"א (קטע "עוד כתב הריטב"א").

שיטת הריטב"א שבגדלותו צריך קבלת מצות מפורשת.

רמ"א (קטע "עוד כתב הריטב"א").

השיטות בענין אם בקטנותו הרי הוא גר מדאורייתא או רק מדרבנן.

רל"ב, רל"ג סק"ב, רל"ד, רמ"ב, רנ"ב.

הדרך שהוא גר מדאורייתא אבל סומכים רק לענין דברים שהם מדרבנן מחשש שמא ימחה בגדלותו. רל"ד.

הוא מבין במה מדובר, וכן שהוא בא בלב נכון, אשר רק אז הרי הוא בגדר "בא להתגייר".

רכ"ט.

קבלת מצות

דברי החמדת שלמה שקבלת מצות מעכבת אבל הודעת מקצת מצות פרטיות אינה מעכבת.

רל"ב.

הדרך שקבלת מצות אינה מעכבת מצד עצמה אלא משום שבלי קבלת מצות אין זה נקרא רצון להכנס ליהדות, משא"כ הודעת מקצת מצות פרטיות הרי היא גם מצד עצמה חלק מסדר גרות.

רל"ב.

מהות מילה וטבילה וקבלת מצות

היסוד שעצם הגרות והכניסה ליהדות היא הקבלת מצות, ואילו המילה והטבילה הרי הן בגדר סילוק מעכבים, דהיינו טומאת ערלות וטומאת עכו"ם. ר"ל (קטע אחרון).

גרות של עובר

בענין גרותו של עובר למ"ד לאו ירך אמו. רנ"ג.

דברי תוס' ביבמות דף מ"ז ע"ב שמעוברת שנתגיירה, בנה צריך מילת גרות כשנולד, והרא"ה שחולק על זה. רנ"ג.

גר קטן מטבילין אותו על דעת ב"ד

בענין מה שכתב רש"י שאירי שאמו הביאה אותו להתגייר, ודעות שאר הראשונים בזה. רכ"ט, רמ"ד.

בענין למה לא הוזכרה מילה, ומי מל אותו. ר"ל.

שיטת רש"י שגר הבא להתגייר יכול למול גם את בניו קטנים בעל כרחם.

ר"ל (קטע "ועוד" ולהלן שם).

הדרך שבטבילת גר, הדעת היא חלק מעצם מעשה הטבילה שהיא הכניסה ליהדות, ואין הדעת רק בשביל שתחול החלות, ודרכו של

מילתא בעלמא כגון להעיד איזו מכמה נשים קידש.
ש"ב סק"ד (דברי רעק"א שהבין שגם הר"ן סובר כהרמב"ן).

לאסור אשה על בעלה משום סוטה

הקושיא למה לא מהני עד אחד לומר שאשת איש זינתה לאוסרה על בעלה, הלא האיסור של סוטה לבעלה אינו בגדר דבר שבערוה.
קס"ח.

הקושיא שאם סוטה לבעלה חשיב דבר שבערוה איך היא נאמנות לומר משארסתני נאנסתי, והתירושים על זה.
קנ"ט.

בענין שסוטה מיקרי בגדר ערוה על בעלה וממילא לאוסרה על בעלה מיקרי דבר שבערוה.
קס"ח.

הסברא שצריכים שנים כדי לאסור אשה על בעלה כי דמי להוצאת ממון.
קס"ה (קטע אחרון), קס"ח (קטע "והסיק").

עוד טעמים למה לא מהני עד אחד לומר שזינתה.
קס"ח.

אב שאומר קדשתי את בתי

דברי הר"ן שהטעם למה אם אמר האב קידשתי את בתי ובא אחד ואמר לי נתקדשה הרי הוא נאמן הרי זה כי אינו אומר נגד חזקה,
ש"ב סק"ד (קטע ראשון).

דברי האב"מ והמחנה אפרים שגם הרמב"ם שסובר שע"א נאמן להעיד על אשה שהיא זונה ואסורה לכהן הרי הוא מודה שלאחר שכבר נשאת לכהן צריכים שנים.
קס"ח (קטע "והסיק").

להעיד על מהות הגברא

דברי המחנה אפרים שלקבוע מהות הגברא צריכים שני עדים.
רצ"ט (קטע "ג").

הדרך שהוא גר מדאורייתא אבל רק בזמן קטנותו כי גרות קטן היא סוג חדש של גרות שאינה צריכה קבלת מצות.
רל"ג סק"ב (קטע "ונראה"), רל"ח.

ביאור "הגדילו יכולים למחות".
רל"ג סק"ב, רל"ז - רמ"א.

דרכס של תוס' בסנהדרין ב"הגדילו יכולים למחות".
רל"ג סק"ב, רל"ז.

בענין היכא שגר קטן שהטבילוהו על דעת ב"ד קידש אשה ושוב מיחה האם הקידושין בטלים.
רל"ח.

דברי רש"י ש"הגדילו יכולים למחות" קאי אפילו על נתגייר עם אביו.
רל"ט.

בענין מה שלא הביא הרי"ף ש"הגדילו יכולים למחות".
ר"מ.

דברי התוס' רי"ד ש"הגדילו יכולים למחות" פירושו הגדילו בדעת ואין צריכים שנים.
רמ"א (קטע "והג התוס' רי"ד").

גדר "הגדילו שעה אחת ולא מיחו".
רמ"א.

דיני גרים

המחלוקת בין הרמב"ם והר"ן בגר שנשא ישראלית אם יש להולד קדושת קהל מכה אמו.
רצ"ט (קטע "והנה בחי").

דבר שבערוה (אין דבר שבערוה פחות משנים)

בענין הנאמנות של האם לומר מה טיבו של הולד, עי' בערך ראווה מדברת.

בענין היכא שעד אחד אומר אשתך זינתה, עי' בערך שויה אנפשי' חתיכה דאיסורא.

עד שבא רק לברר ולעשות גילוי מילתא

דברי הרמב"ן שדבר שבערוה אינו צריך שנים היכא שהעיד רק מברר ועושה גילוי

בענין אם ע"א נאמן לומר על אדם שהוא ממזר או האם חשיב דבר שבערוה. שמ"ב סק"א.

שלא כנגד חזקה

בענין אם בדבר שבערוה צריכים שני עדים גם כשאין מעידים כנגד חזקה (דברי המהרי"ק שרק כשמעידים נגד חזקה, והשגת הש"ש). מ"ט.

דינים שונים

דברי המרדכי שחייבי לאוין לא חשיבי דבר שבערוה. קס"ח.

סברת השב שמעתתא שהיכא שלפי דברי העד אינה אסורה, אין זה נקרא שהוא אומר על דבר שבערוה כי הוא אומר שאין כאן דבר שבערוה.

קנ"ט (קטע ראשון), רצ"ט (קטע ג"י).

בענין אם מהני רוב כדי להתיר אשת איש. נ"ז.

בענין הן הן עדי יחוד הן הן עדי ביאה. ק"ע (קטע "ועי' בתוס' הרא"ש").

דברי המאירי שנתן הנביא ה' נאמן על פי נבואתו שדוד בא על בת שבע, והקושיא דהא לא בשמים היא. ק"ע (קטע ראשון).

דינים

בענין אם בספק מחויב מיתת ב"ד צריכים ב"ד לחוש לספק לא תרצח ולהמנע מלהרוג אותו, או האם דנין את הספק המקורי, דהיינו האם הוא חייב מיתה או לא, ואם מצד הספק המקורי צריכים להחמיר ולהורגו, תו ממילא מסתעף מזה בתורת ודאי שאין לא תרצח. ש"פ.

הודאת בעל דין כמאה עדים דמי

מהות הנאמנות

בענין אם הודאת בע"ד מהני משום נאמנות

מקרא דכי הוא זה (רש"י) או משום התחייבות.

קמ"ו סק"א, קמ"ז, ק"נ (קטע "וי"ל בביאור"), קנ"ב, קנ"ד.

דרכו של התרומת הכרי שהודאת בעל דין מהני מדין נאמנות כמאה עדים רק בפני ב"ד, אבל אם הודה חוץ לב"ד בפני עדים ואמר אתם עדי הרי זה מהני רק מדין שויה אנפשי' איסור גזילה, דסברא היא שהוא שיודע שאסור צריך לפרוש וכופין אותו על זה, ודרכו של הקצה"ח שגם הכח של נאמנות גמורה של הודאת בעל דין מהני גם חוץ לב"ד באתם עדי. קמ"ו סק"א, קמ"ז.

קושיית הקצה"ח בס"י ל"ד מנלן שמהני הודאת בעל דין אפילו כנגד עדים. קמ"ו סק"א (קטע "ועי' עוד בקצה"ח"), קנ"ב.

חזרה מהודאת בעל דין

המחלוקת בין הרמב"ם והרשב"א: דהרמב"ם סובר שבהודאת בעל דין נגד עדים הרי הוא יכול לחזור בו לצד העדים, והרשב"א סובר שאינו יכול. קנ"ג.

הפה שאסר הוא הפה שהתיר

כללי

בענין אם הכוונה בהפה שאסר היא למיגו רגיל של אי בעי שתק, או האם הוא כח חדש, וביאור הכח החדש. שצ"ז, תמ"א.

בענין אם מהני היכא שאמר את החלק השני לאחר כדי דיבור מהחלק הראשון. שצ"ז (קטע "ולפי").

בענין אם מועיל היכא שתבעו אותו, וממילא לא ה' יכול לשתוק, רק דחשיב בגדר הפה שאסר משום שבלי הודאתו לא היינו יודעים שיש איזה ריעותא. שצ"ז (קטע "וכן").

בענין אם מועיל היכא שתבעו אותו, וממילא לא ה' יכול לשתוק, רק דחשיב

בגדר הפה שאסר משום שבלי הודאתו לא היינו יודעים שיש איזה ריעותא.

שצ"ז (קטע "וכן").

בענין היכא שנתבטל הפה שאסר לאחר זמן ע"י שבאו עדים על החלק הראשון, האם אכתי מהני משום שנשאת הראי' שהוא אומר אמת ממה שלא שתק (ואין חוששין שמא לא שתק כי חשש שמא יבואו עדים על תחילת דבריו ולכן רצה שיהי' לו הפה שאסר).

תמ"ג סק"ב.

ב. הפה שאסר נגד כחות אחרים

בענין אם מהני הפה שאסר להוציא ממון. רי"ג.

בענין הפה שאסר נגד חזקת מרא קמא.

שצ"ו סק"א.

בענין הפה שאסר נגד עדים.

רי"ג, שצ"ז (קטע "והנפ"מ" וקטע

אחרון), תל"ט, (תמ"א קטע אחרון, תמ"ב ובהערה שם).

בענין הפה שאסר נגד חזקה שאין אדם טורח בסעודה ומפסידה.

רי"ג.

הפקר ב"ד

בענין אם הפקר ב"ד הפקר מהני רק להפקיע או האם גם להקנות. ג' (קטע "והנה רש"י").

זכי'

מטעם שליחות או לא

הדרך שמה שצריכים שזכי' תהי' מטעם שליחות הרי זה רק בשביל עשיית המעשה קנין, אבל לא בשביל הדעת, אלא סגי בדעת מאן דהוא אפילו אם אינו שלוחו.

רל"ג סק"א (קטע "ברם י"ל" ולהלן שם).

הדרך שבטבילת גר הדעת היא חלק מעצם מעשה הטבילה שהיא הכניסה ליהדות, ואין הדעת רק בשביל שתחול החלות, ודרכו של הברכ"ש בשם הגר"ח שבכגון זה לא מהני זכי' אלא צריכים מינוי שליחות ממש.

ר"ל.

דברי הריטב"א שזכי' אינה מטעם שליחות. רמ"ט.

שיטת הש"ך שזכי' אינה מטעם שליחות אלא עדיפא מינה ויש לקטן זכי' מן התורה אע"פ שאין לו שליחות, וקושיית הקצה"ח עליו. רנ"ד.

ביאורים שונים בהצדדים הנ"ל

דברי תוס' בדף י"א ע"א כאן שזכי' היא מטעם שליחות כי אנן סהדי שעושה אותו שליח, ודברי רש"י בענין זה, ודברי הקצה"ח שהתורה עושה אותו שליח. רמ"ה, רמ"ו.

דברי רעק"א שבזכי' מטעם שליחות ליכא מינוי. רמ"ו.

הדרך שמה שצריכים שזכי' תהי' מטעם שליחות הרי זה רק בשביל עשיית המעשה קנין, אבל לא בשביל הדעת, אלא סגי בדעת מאן דהוא אפילו אם אינו שלוחו.

רל"ג סק"א (קטע "ברם יש לבאר" ולהלן שם).

הדרך שבטבילת גר הדעת היא חלק מעצם מעשה הטבילה שהיא הכניסה ליהדות, ואין הדעת רק בשביל שתחול החלות, ודרכו של הברכ"ש בשם הגר"ח שבכגון זה לא מהני זכי' אלא צריכים מינוי שליחות ממש. ר"ל.

הגדר של זכות והגדר של חובה

בענין אם בעינן זכות גמור.

רל"ה, רל"ט, רמ"ו (קטע "ובאמת").

דברי השט"מ בדף י"א ע"א והרשב"א בקידושין דף כ"ג ע"א שאומרים זכין לאדם שלא בפניו אפילו כשאינו זכות גמור כל שאינו חוב גמור. רל"ה, רל"ט.

דברי הרשב"א בקידושין דף כ"ג ע"א בענין זכין לאדם היכא שהוא עומד וצווח. רל"ה (קטע "והנה עי'"), רל"ט.

דברי הרמב"ם שבמתנה אם הוא עומד וצווח לא מהני הזכי' משום שאין אדם

קונה בעל כרחו אבל לא כתב בגלל דחשיב חוב.
רל"ה (קטע "ועי' ברמב"ם").

דיני זכי'

בענין זכין מאדם: דברי שו"ת ראשי בשמים שזכין מאדם לא מהני אם זכי' אינה מטעם שליחות, אבל אם היא מטעם שליחות שפיר מהני, ודברי הפ"י שאפשר לומר זכין מאדם אפילו אם זכי' אינה מטעם שליחות.
רמ"ו (קטע "ועכ"פ").

חופה

עי' עוד בערך אישות, ובערך נישואין.

מהות נישואין

דרכו של הגרנ"ט שכניסה לרשות עושה את חלק הקנין, ויחוד עושה את החלק של אישות.
ל'.

עשיית נישואין

ההוה אמינא לומר שנישואין מועיל בעל כרחא.
ט"ז.

בענין אם גם בנישואין לא סגי בהמדריגה של דעת מקנה והסכמה אלא בעינן מדריגת רצון גמור וכמו שיש סוברים בנוגע לקידושין.
ט"ז.

שנישואין תופסין בחייבי לאו.

כ"ד (קטע "והערוך"), כ"ו.

בענין אם חופה מהני אע"פ שהיתה בטעות.
כ"ד בההערה הראשונה, ל"ב, רס"ט (קטע "ברם לפ"ז צ"ע").

סברת רעק"א שא"א לעשות חופה על תנאי כי מילתא דליתא בשליחות ליתא בתנאי.
רס"ט (קטע "ברם לפ"ז צ"ע").

עשיית חופה

המחלוקת בענין אם חופה היא יחוד או כניסה לרשותו.
כ"ג ולהלן שם, רס"ז.

משמעות דברי הרמב"ם שצריכים שניהם.
כ"ג (קטע "עוד מבואר"), ל' (קטע ראשון).

שלפי הרמב"ם היחוד צריך להיות דוקא ברשותו.
ל' (קטע "והנה לשון הרמב"ם").

בענין אם בשביל היחוד של חופה צריכים שישהה כדי ביאה.
כ"ז, ל"ה.

דרכו של הערוך השלחן שהציוור העיקרי של חופה הוא מה שמתחילים לגור יחד.
כ"ח.

בענין איך מהני מסר האב לשלוחי הבעל לפי הסוברים שחופה היא יחוד.
כ"ט.

דרכו של הבית יעקב שרק בקטנה ונערה מהני מסירה.
כ"ט.

דברי הרמב"ם בפ"א מהל' נדרים הכ"ב שאם היתה מסירה לרשות הארוס אין האב יכול להפר אפילו נדרים שנדרה עד אז, וכן הבעל אינו יכול להפר אותם כי אין הבעל מפר בקודמין, ומחלוקת הפוסקים אם ס"ל להרמב"ם שהארוס יכול להפר את הנדרים שנדרה לאחר המסירה.
כ"ג (קטע "וע"ע בפ"א").

עד מתי כלה אסורה לבעלה

שיטת הראב"ד שהביא הרשב"א בדף ז' ע"ב שארוסה אסורה בביאה מן התורה עד לאחר נישואין, ודלא כהרשב"א עצמו שם, וכן דלא כרש"י שם, וכן דלא כהמ"מ שרק לפני קידושין אסורה משום איסור עשה מקרא דכי יקח איש אשה ובעלה.
קל"ב סק"ג, קל"ז (קטע "ועי' ברשב"א" וקטע "ושוב הביא"), ק"מ.

שיטת הר"ן שהיכא שבועל אותה לשם נישואין ליכא איסור של כלה בלא ברכה.
ל"ג.

שיטות הפוסקים בענין אם כלה בלא ברכה פירושו הוא בלי ברכה ממש או האם

הכוונה היא רק בלי חופה אבל הברכה אינה מעכבת.

קל"ז (קטע "והנה עד כאן"), ק"מ.

שאחרי ברכה לחוד בלי חופה הרי היא עדיין אסורה או משום שהיא עדיין ארוסה או משום שאין לה כתובה.

קל"ז (קטע "וע"ע ברמב"ם"), קל"ז.

דברי השט"מ בדעת תוס' שאחרי ברכה לחוד הרי היא אסורה בביאה משום שאין לה כתובה אבל הרי היא מותרת ביחוד אע"פ שאין לה כתובה וכהר"ן בריש מכילתין, ודלא כבעל העיטור שסובר שהאיסור לבעול כשאין לה כתובה גורם שגם אסורה ביחוד.

קל"ז (קטע "ובאמת").

הדעה (בדעת רבנן דרבי יהודה) שגם לפני ברכה אין איסור יחוד.

קל"ז (קטע "ועוד כתב").

עוד בענין המחלוקת הנ"ל בין הר"ן והבעל העיטור אם מותר להתיחד עמה לפני שכתב לה כתובה.

כ"ג, ל"ו, קל"ז (קטע "ועכ"פ").

הקושיא שלפי הבעל העיטור איך הועיל מה שבירכו ברכת חתנים ביהודה בשעת אירוסין הלא אכתי לא הי' לה כתובה ואכתי היתה אסורה.

קל"ז (קטע "ועכ"פ").

חופת נדה וחופת פסולות

שיטת הר"ן בקידושין דף י' שהיכא שהוא עושה אישות בדרך שעובר על איסור אין הקנין חל.
ל"ג.

האוסרים לעשות חופת נדה כי חופה היא יחוד ואסור לו להתיחד עמה.

כ"ג.

שיטת הרמב"ם שחופת נדה לא מהני כיון שאינה ראוי' לביאה. וג' סברות בטעם הרמב"ם, א', דחופת נדה לא שייך להחשב הכנה לביאה, ב', האיסור יחוד גורם שלא

תחול החופה, ג', אין נישואין תופסין באשה שאסורה עליו.

כ"ג.

עוד בשיטת הרמב"ם הנ"ל.

ל' (קטע "ועוד ביאר"), ק"ג.

דברי המ"מ שלכן גם חופה בלא כתובה לכתחילה לא יעשה.

כ"ג (קטע "ברם הרמב"ם"), ל"ו (קטע ראשון).

הסוכרים שגם בדיעבד לא מהני חופה בלא כתובה.

ל"ו.

דברי השט"מ שהיכא שאסור לו להתיחד עמה "לאו שמה חופה לדעת כמה רבוותא".

צ' (קטע ראשון), צ"א סק"א.

פסקו של הרמב"ם שתלמיד חכם שתבע את ארוסתו להנשא אינו צריך לחכות עד שתספור ז' נקיים ותטבול כי חזקה שלא יבעלנה עד שתספור ז' נקיים ותטבול, וקשה דמ"מ הוי חופה שאינה ראוי' לביאה (והשגת הראב"ד על הרמב"ם, ודברי המ"מ שמותר לו להתיחד עמה).

ל"ו (קטע "והנה יש עוד ציור").

בענין אם אינה ראוי' מדרבנן חשיבא אינה ראוי' מן התורה כיון שלמעשה אינה ראוי'.
ל"ו, (קטע "ובאמת" ולהלן שם).

שאפילו אם מותר לעשות חופת נדה מצד דיני חופה אבל אסור משום שלא יוכל לבעלה בליל חמישי ואין כאן תקנת טענת בתולים.

כ"ג בהערה.

דרכו של הגרנ"ט שגם לפי הרמב"ם חופת נדה מהני לענין חלק הקנין, ורק לענין להתירה בביאה אינה מועילה.
ל'.

דרכו של הבית מאיר שגם לפי הרמב"ם מהני חופת נדה להתירה בביאה ורק לענין קנינים אינה מועילה (להיפך מדרכו של הגרנ"ט).

כ"ד (קטע "ועוד תי"), ל"א, ל"ו (קטע אחרון).

בענין אם מודה שמואל שע"י ביאה שפיר נעשית נשואה.
כ"ו (קטע "והנפ"מ").

קושיית השער המלך והבית יעקב שאם חופת נדה לא מהני איך הי' מתחתן הכהן גדול ביוה"כ עם האשה שהפרישו לו הלא היא אסורה עליו ביוה"כ והוי כמו חופת נדה. ועוד דאיך שייך לעשות את החופה הלא אסור לו להתיחד עמה.
כ"ח, כ"ט.

ברכת נישואין

ע"י בערך ברכות – ברכות נישואין.

חזקה

בענין חזקה נגד עד אחד, עיין בערך עד אחד - עד אחד נגד חזקה, ובידו.

בענין חזקת האם מהני לבת, ע"י בערך ראוה מדברת - מכשיר או פסול בבתה.

בענין חזקת מרא קמא, ע"י בערך חזקת מרא קמא.

בענין אם מהני חזקת היתר להחזיק אשה לכהונה, ע"י בערך כהונה - מעלין לכהונה.

בענין חזקת שלש שנים, ע"י בערך חזקת שלש שנים.

בענין מוחזק שאין עמו טענה, ע"י בערך טענה - חזקה שאין עמה טענה.

בענין חזקה בהדי כחות אחרים, ע"י בערך מוחזק - מוחזק נגד צירוף כוחות אחרים.

הכח של חזקה

בענין אם חזקה דמעיקרא מהני משום דחשיב בירור, או האם זה בגדר גזיה"כ של התנהגות במצב של ספק.

ר"ו סק"ב (קטע "מיהו גם לפ"ז"), רי"ד, רט"ז, שע"ב (קטע אחרון).

שתמיד מכריעים ע"י החזקה שהיא על הנקודה של מקור הספק, ושוב הרי זה מועיל גם לגבי דבר שהוא בגדר תוצאה אע"פ שעל התוצאה יש חזקה הפכית.
ק"פ (קטע "ושוב" וקטע "והנה הפ"י").

המחלוקת בין הבית שמואל והחלקת מחוקק אם "אינה ראוי לביאה" הוא חסרון גם במסירה מרשות האב לרשות הבעל או האם זה חסרון רק ביחוד.
ל' (קטע "והנה דרכיהם"), ל"ו (קטע "מיהו באמת").

דרכו של הבית יעקב שרק בקטנה ונערה מהני מסירה וזה פועל נישואין גם בנדה.
כ"ט.

דרכו של הערוך השלחן שהרמב"ם מודה שהציוור העיקרי של חופה, דהיינו מה שמתחילים לגור יחד, הרי זה מועיל גם בנדה.

כ"ח.

דרכו של הקרבן נתנאל שהרמב"ם איירי כשלא ידע שהיא נדה ומשום מקח טעות אתי עלה.
ל"ב.

דברי רעק"א שגם לפי הרמב"ם ביאת נדה מהני לעשותה נשואה.
כ"ח בההערה הראשונה.

ביאורים בדברי הרמב"ם שהזכיר שוב בפ"י מהל' אישות הלכה ו' ענין חופת נדה והתם משמע דשפיר מהני בדיעבד ולא עוד אלא שאינו חוזר ומברך.

כ"ה, ל' (קטע "גם יש ליישב"), ל"א, ל"ב.

הקושיא על הרמב"ם שסובר שחופת נדה לא מהני ממה שפוסק שיש חופה לפסולות, והתירושים שהתם איירי רק לענין תרומה, א"נ שכוונת הרמב"ם היא רק לנדה ולא לשאר פסולות.
כ"ד.

ביאור דעת שמואל שסובר שאין חופה לפסולות, דמאי שנא ממה שקידושין תופסין בחייבי לאוין.
כ"ו.

בענין אם מודה שמואל שחופת נדה מהני (לפי החולקים על הרמב"ם וסוברים דמהני).
כ"ו.

בענין היכא שנתגלה שנהגנו בטעות, האם שייך לומר שבכל זאת נוצרה חזקה. מ"ט.

בענין חזקה דאתי מכח רובא. קנ"ח (קטע "ובהחידושים").

חזקת היתר

הדרך שמדורבנן לא סמכינן על חזקת היתר. קע"ט סק"ב.

הדרך שבכל זאת לענין להוציא אשה מבעלה השאירו את הדבר על החזקת היתר ולא החמירו לאסור אותה לבעלה. קע"ט סק"ב.

דברי הרשב"א בשם רבינו יונה שהיכא שהדבר בודאי נשתנה, וא"א לומר שנשתנה ממש זה עכשיו, אלא בודאי נשתנה בהעבר רק דלא ידעינן אם הרבה בהעבר או מעט, לא סמכינן אחזקה. ק"פ (קטע "וביותר"), ת' (קטע אחרון).

חזקה דהשתא ומקוה שנמדד ונמצא חסר

בענין כאן נמצא כאן ה". ר"ט (קטע "וע"ע בש"ש"), ר"ע.

ביאורו של רעק"א בהמחלוקת בין רב ושמואל בקידשה אבי' בדרך וקידשה עצמה בעיר והרי היא בוגרת לפנינו. ק"פ (קטע "מיהו עי' באבי עזרי").

בענין אם אזלינן בתר חזקה בצירור של קבוע. שע"ב (קטע "מיהו נראה" ולהלן שם).

דברי האבן האזל שבאיקבע ב' חתיכות לא שייך לאוקמה אחזקה, וראי' לדבר מט' חניות דחזינן שלא אמרינן שם סמוך מייעוטא לחזקת אינו זבוח. ת' (קטע "מיהו קשה").

סברת התוס' הרא"ש ורעק"א שרק בכגון מקוה שנמדד ונמצא חסר שייך חזקה דהשתא (דהיינו שכמו שנמצא עכשיו חסר ה"ה שהי' חסר קודם בשעת הטבילה), כי המקוה הי' כל הזמן "חסר ואתאי". ק"פ (קטע "ורעק"א", וקטע "ועי' גם בתוס' הרא"ש").

חזקה העשוי' להשתנות, חזקת הגוף, חזקת צדקות, חזקה דאתי מכח רובא

בענין חזקה העשוי' להשתנות. ת' (קטע ראשון).

סברת רעק"א שאפשר לצרף חזקה דהשתא שמורה לצד ההיתר בהדי החזקה דמעיקרא שמורה ג"כ היתר רק בצירור שהמציאות של עכשיו היא כך שהיא מורה רק היתר ואינה גם הדבר שמעלה את החשש של איסור (עיי"ש הציור). ק"פ (קטע "ושוב כתב").

דברי התוס' הרא"ש בדף ע"ה שחזקת הגוף עדיפא מחזקה העשוי' להשתנות. ק"פ (קטע "ברם עי").

דברי הרשב"א בתוס' בדף ע"ה ע"ב ד"ה אבל וכו' שחזקת פנוי' אינה כלום במקום חזקת הגוף. ק"פ (קטע "ותי" ולהלן שם).

בענין אם במקוה שנמדד ונמצא חסר מהני תרתי לריעותא כי החזקה דהשתא מצטרפת בהדי החזקת טומאה של הגברא והרי הן מבטלות את החזקת שלם של המקוה, או האם זה משום שהחזקת טומאה של הגברא והחזקת שלם של המקוה מבטלות זו את זו ונשארת החזקה דהשתא. ק"פ (קטע "מיהו עי' באבי עזרי").

דברי הש"ש שרק חזקת טהרה לא מהני בספק טומאה ברשות היחיד אבל חזקת הגוף או חזקת כשרות שהיא בגדר חזקת הגוף, שפיר מהני. קס"ב (קטע "והש"ש"), רס"ח.

בענין חזקת צדקות. רצ"ט (קטע "ב").

ספק ספיקא נגד חזקה

בענין ספק ספיקא נגד חזקה.
 קס"א, קס"ה, קע"ט סק"ג, סק"ד,
 ק"פ (קטע "ושוב הקשה"), ר"ו
 סק"א (קטע "ועכ"פ"), ר"ח,
 שנ"א.

בענין היכא שספק אחד הוא נגד החזקה
 וספק אחד אינו נגד החזקה, ובענין היכא
 ששני הספקות הם נגד החזקה.
 קס"א, ק"פ (קטע "ושוב הקשה"),
 ר"ח.

חזקת מרא קמא

חקירת הקונטרס הספקות אם חמ"ק מהני
 מדין מוחזק או מדין חזקה דמעיקרא.
 שצ"ו סק"א.

שחמ"ק עדיפא מחזקה דמעיקרא ואפילו
 אם החזקה דמעיקרא היא חזקת הגוף.
 שצ"ו סק"א (קטע "וז"ל הקו"ש").

בענין מיגו נגד חזקת מרא קמא.
 שצ"ו, ת"ו סק"ד.

בענין הפה שאסר נגד חמ"ק.
 שצ"ו סק"א.

בענין רוב נגד חמ"ק.
 שצ"ו סק"א.

בענין ברי ושמא נגד חמ"ק.
 שצ"ו סק"א סק"ב, תל"א.

בענין שמיגו בהדי ברי ושמא מהני נגד
 חמ"ק.
 שצ"ו סק"ב.

חזקת שלש שנים

בענין למה מועיל חזקת ג' שנים.
 ת"ל.

בענין המחלוקת בין הרשב"ם ותוס' אם מי
 שיש לו חג"ש צריך להשבע שבועת היסט.
 תי"א.

בענין אין מחזיקין בנכסי קטן ואפילו
 הגדיל.

תל"ב, תל"ג, תל"ד, תל"ח.

בענין למה לא אמרינן במקוה שנמדד
 ונמצא חסר שהחזקת טומאה של הגבירא
 אינה כלום במקום החזקת הגוף של
 המקוה.
 ק"פ (קטע "והנה הפ"י").

רובא וחזקה רובא עדיף, וסמוך מיעוטא לחזקה

בענין אם טעמייהו דרבנן למה לית להו
 סמוך מיעוטא לחזקה, אלא שרובא וחזקה
 רובא עדיף, הוא משום שהמיעוט בטל
 במקומו (פ"י), או האם אינו בטל במקומו
 רק שרוב עדיף ממיעוט בהדי חזקה (ש"ש).
 קמ"ה סק"א (קטע ראשון).

הדרך שרובא וחזקה רובא עדיף כי רוב
 הוא בגדר בירור ואילו חזקה היא בגדר
 גזירת הכתוב של התנהגות במצב של ספק
 וממילא לאחר שנתברר הספק ע"י הרוב אין
 כאן ספק ולא שייך הגזירת הכתוב של
 חזקה.

קפ"ד (קטע ראשון), שע"ב (קטע
 אחרון).

בענין אם אמרינן רובא וחזקה רובא עדיף
 היכא שגם אחרי זה אכתי ישאר ספק אחר.
 קפ"ד (קטע ראשון).

הדרך שרק רובא דליתא קמן עדיף מחזקה
 אבל לא רובא דאיתא קמן.
 קע"ט סק"ד (קטע אחרון).

דברי הפ"י שאע"פ שרובא וחזקה רובא
 עדיף אבל כשכל אחד מהם הוא בנפרד
 חזקה יכולה לפעול יותר ממה שרוב יכול
 לפעול, והש"ש שחולק על זה.
 שכ"ה, שע"ב (קטע אחרון).

דברי הפ"י שברוב כנגד ב' חזקות לא
 אמרינן מדאורייתא רובא עדיף אבל רבנן
 החמירו ואמרו שגם בכה"ג הרוב עדיף.
 קפ"ה.

בענין סמוך מיעוטא לחזקה.
 ש"ב בההערה.

דברי השט"מ ורעק"א שסמוך מיעוטא
 לחזקה אמרינן רק כשהפלגא והמיעוט הם
 על אותה נקודה ממש.
 קפ"ד (קטע "והשט"מ").

חתן וכלה

ענין עוד בערך חופה, ובערך שבעת ימי משתה, ובערך אבלות - אבלות בחתן וכלה.

בענין "חתן דומה למלך".
ק"ז** (קטע "והנה יש להוסיף"),
קל"ה.

בענין יסוד החיוב לשמח חתן.
תי"ז.

בענין אם המצוה היא גם לשמח את הכלה או רק את החתן.
תי"ז.

בענין יסוד החיוב שמחה שיש על החתן והכלה.
תי"ז.

בענין אם יש מצוה נפרדת לכבד את החתן והכלה או האם הטעם הוא משום שעי"ז משמחים אותם.
תכ"ד, תכ"ה.

בענין שאר מעשים המשמחים חוץ ממילי, וכגון רקידה.
תי"ח.

בענין המנהג לרקוד עם הכלה ע"י אחיות מטפחת.
תי"ח.

ביאורים בהמחלוקת בין בית שמאי ובית הלל בענין אם לומר כלה נאה וחסודה או כלה כמות שהיא.
תי"ט, ת"כ, תכ"א.

שיטות הראשונים בענין קדימת חתן וכלה לעניני מת.
תכ"ד - תכ"ה*.

טומאה**כללי**

הסברא שכשאדם עושה כלי אין זה נקרא שהמעשה שלו מכוון רק להרגע הראשון שמתחדש עליו שם של כלי ואח"כ הרי זה ממשיך להיות כלי בדרך ממילא, אלא הרי זה נקרא שהמעשה שלו מכוון לכל רגע ורגע, ונפ"מ שיוצא מזה.
קכ"ח.

בענין שהיכא שאין להמערער חמ"ק לא בענין חג"ש.
תל"ד (קטע "מיהו הרא"ש").

דברי המל"מ שמצרפין לחג"ש את השנים שאכל לפני הזמן שטוען שקנה, והשגת הקצה"ח על זה.
תל"ג.

בענין היכא שהחזיק ד' שנים, ושנה אחת באמצע אינה עולה לחשבון משום סיבה צדדית, האם יש בזה חסרון של מפוזרות.
תל"ח.

בענין אם הצד של מחאה שלא בפניו לא הוי מחאה איירי רק כשהמחזיק והמערער הם בב' עיירות או אפילו אם הם בעיר אחת.
תל"ו.

חמיו, חמותו

בענין אם חייב אדם בכבוד חמיו וחמותו משום שהם כאביו ואמו או האם זה משום כבוד אשתו.
ק"ט.

שיטת הב"ח שחייב אדם דברי כבוד לחמיו וחמותו כמו לזקנים אבל לא כמו לאביו ואמו.
ק"ט.

הקושיא למה אשת איש פטורה מכיבוד אב משום כבוד בעלה הלא היא ובעלה חייבים בכבוד אבי' שהרי הבעל חייב בכבוד חמיו.
ק"ט.

חנופה

פרטי דינים בענין הלאו של חנופה.
ת"כ סק"ב.

חסד

דברי הרמב"ם שילפינן את הדין הכללי של גמ"ח מואהבת לרעך כמוך.
תי"ז (קטע "עוד צ"ע").

בענין מה שמותר לשנות בדיבורו כדי לקיים מצות גמילות חסדים.
ת"כ סק"א.

ספק טומאה ברשות היחיד וספק טומאה ברשות הרבים

בענין קושיית תוס' איך לומדים מסוטה בספק טומאה ברה"י טמא, הלא בסוטה כיון שקינא לה ונסתרה יש רגלים לדבר שזינתה ואיתרע חזקתה.
קס"ג.

דברי תוס' שהיכא שיש חזקת טהרה, ספק טומאה ברה"ר טהור משום החזקת טהרה, ואין צריכים ללמוד מסוטה.
שע"ב (קטע "ועוד"), שע"ח.

בענין מה שרוב לצד הטהרה מהני לטהר בספק טומאה ברה"י.
קס"ב (קטע "והש"ש בשמעתא"), שע"ז, שע"ח.

בענין מה שרוב לצד הטומאה מהני לטמא בספק טומאה ברה"ר.
שע"ח.

בענין אם ספק ספיקא לצד הטהרה מהני לטהר בספק טומאה ברשות היחיד.
קס"ב (קטע "והנה תירוצו" וקטע "ועי' עוד").

דברי השב שמעתתא שרק חזקת טהרה לא מהני ברה"י, אבל חזקת הגוף או חזקת כשרות שהיא בגדר חזקת הגוף, שפיר מהני.
קס"ב (קטע "והש"ש בשמעתא" ולהלן שם), רס"ח.

דברי הגר"ח שגבי סוטה עשתה התורה ספק כודאי רק בהציוור של קינוי וסתירה שאז יסוד הספק הוא בגדר ספק טומאה וכמו שכתוב ונטמאה, אבל לא בשאר ציורים של ספק זנות.
קס"ב (קטע "ועי' עוד בברכ"ש"), קס"ג (קטע "והנה האחייעזר"), רס"ח.

דברי האחייעזר שלכן בסוטה עצמה עשתה התורה ספק כודאי גם בנוגע להאיסור ולא רק בנוגע להשם של טומאה.
קס"ג (קטע "והנה האחייעזר").

דברי האחייעזר שלכן בסוטה עצמה עשתה

התורה ספק כודאי אפילו אם הספק אירע ברה"ר.

קס"ג (קטע "והנה האחייעזר").

הקושיא למה אין הציורים של פתח פתוח מצאתי, וכן משארסתני נאנסתי, נחשבים בגדר ספק טומאה ברה"י דאפילו בספק ספיקא מטמאים, וכן לא אזלינן בתר חזקה.
קס"ב, קע"ט סק"א, רס"ח.

שיטת תוס' שמה שספק טומאה ברה"י טמא ולא אזלינן בתר חזקה הרי זה רק בספק רא"י ולא בספק מגע.
קס"ב, רס"ח.

בענין אם גם לענין להקל (כגון לשרוף תרומה) עשתה התורה ספק כודאי.
שע"ד.

טוען ונטען

סומכוס ורבנן

בענין הדרך שטעמו של סומכוס למה ממון המוטל בספק חולקים הרי זה כי הו"ל כאילו שניהם מוחזקים כיון שיש דרא דממונא.
רפ"ו סק"א סק"ב, רפ"ט.

הסברא שטעמו של סומכוס הוא משום שבכלל לא ס"ל מוחזקות, והא דקאמר רק היכא שיש דרא דממונא הרי זה משום שאל"כ לא שבקת חיי לכל ברי' כי כל אחד יוכל לתבוע את חברו ולהוציא חצי ממונו.
רפ"ו סק"א, רפ"ט.

הדרכים בתוס' בדרך י"ב וב"מ דף צ"ז בענין אם המחלוקת אם ברי ושמא ברי עדיף או לא הרי היא אליבא דסומכוס או האם היא אליבא דרבנן.
רפ"ו סק"ב ולהלן שם.

בענין למה אמר שמואל בב"ק דף מ"ו את החידוש ש"ברי ושמא לאו ברי עדיף" רק לפי רבנן ולא אמר כן גם לפי סומכוס.
רפ"ו סק"ד.

רא"י מהגמ' שלפי המ"ד שהולכים בממון אחר הרוב, גם לפי סומכוס הולכים אחר הרוב, ולא אומרים יחלוקו.
רפ"ו סק"ג.

בענין אם סומכוס אומר יחלוקו אפילו נגד ספק ספיקא.
רפ"ו סק"ג.

ציורים שונים

בענין אם הציור של רובא לרדיא איירי כשהמוכר הוא ברי.
ר"צ.

טענה

כללי

בענין אם בעניני איסור שייך המושג של טענת בעל דין.
קנ"ח, קנ"ט.

שאינן להאם בעדותה על יחוס הבת הכח של טענת בעל דין.
רצ"ט (קטע "ג").

חזקה שאין עמה טענה

בענין מוחזק שאין לו טענה.
ר"ד ובהערה, ר"ט (קטע "וי"ל דס"ל"), רע"ב (קטע "ולפי הדרך השלישי" וקטע "ובנוגע"), רע"ג (קטע "ברם לפי"), רע"ז סק"ג.

הגדרת טענת ברי וטענת שמא

בענין אם מפי אחר נחשב טענת ברי.
קנ"א בהערה הראשונה והשני,
ר"ד, רע"ג (קטע "מיהו הענין"),
רע"ו, ר"צ (קטע "והנה הקרני ראם"),
רע"ז סק"ד, תכ"ט (קטע "והפ"י").

בענין היכא שטוען טענת ברי על סמך רוב.
רע"ג (קטע "ברם יש ליישב"),
רע"ו.

בענין היכא שהוא חושב שהוא יודע, אבל אנחנו יודעים שאי אפשר לו לדעת בודאות, האם זה נחשב שיש לו טענת ברי או רק טענת שמא (הפלאה).
ר"ד.

בענין אם "שמא" נחשב טענה.
ר"ד, רע"ב, רע"ז סק"ג.

הדרך שהיכא שלא הוה לי' מידע, שפיר חשיבא טענת שמא בגדר טענה.
רע"ז סק"ד סק"ה.

הדרך שטענת קטן נחשבת טענת ברי.
תמ"ה (קטע "וצריכים").

הדרך שטענת קטן גרע אפילו מטענת שמא.
תמ"ה (קטע "ברם הרמב"ם").

ברי ושמא

עיין עוד בערך מוחזק - מוחזק נגד צירוף כוחות אחרים.

הדרך שהטעם לומר שברי ושמא ברי עדיף הוא כי חשיב בגדר ראי' לצד הברי.
רע"ב (קטע "א"), רע"ז סק"ב, רפ"ו סק"ג.

הדרך שהטעם לומר שברי עדיף הוא כי שמא לא חשיב טענה והיכא שאין לבעל דינו טענה הרי הוא מוציא ע"י תביעתו לחוד.

ר"ד, רע"ב (קטע "בי"), רע"ז סק"ג.

הדרך שהטעם לומר שברי עדיף הוא כי כיון ששמא אינו בגדר טענה לא מהני הכח של חזקה חיובית שיש במוחזקות, אלא יש רק הענין של "דכאיב לי' כאיבא אזיל לבי אסיא" (אבל אין להמוחזק כח חיובי), וברי נגד שמא הוא מספיק כדי להוציא מסברא זו.

רע"ב (קטע "ג").

הדרך שהטעם לומר שברי עדיף הוא כי סוף דינו של מוחזקות הוא רק הסברא של "דכאיב לי' כאיבא אזיל לבי אסיא" (אבל אין להמוחזק כח חיובי), וברי נגד שמא הוא מספיק חזק כדי להוציא מסברא זו.
ר"ו סק"ו, רע"ב (קטע "ד").

הדרך שהטעם לומר שלא ברי עדיף הוא משום שברי אינו מספיק להוציא אפילו מהסברא של "דכאיב לי' כאיבא אזיל לבי אסיא".

ר"ו סק"ו בהערה (קטע "שו"ר"),
רע"ב (קטע "ולפי הדרך הרביעי"),
רע"ז סק"ג.

הדרך שהטעם לומר שלא עדיף הוא משום ששמא שפיר מיקרי טענה. רע"ז סק"ג.

הדרכים בתוס' בדרך י"ב וב"מ דף צ"ז בענין אם המחלוקת אם ברי ושמא ברי עדיף או לא הוא אליבא דסומכוס או אליבא דרבנן. רפ"ו סק"ב ולהלן שם.

בענין למה קאמר שמואל בב"ק דף מ"ו את החידוש שלא ברי עדיף רק לפי רבנן ולא אמר כן גם לפי סומכוס. רפ"ו סק"ד.

דברי תוס' בב"מ דף צ"ז ע"ב שאם לפי סומכוס ברי עדיף אז ה"ה שרבנן היו צריכים לומר לכל הפחות יחלוקו: בענין מה הוא ספקם של תוס' אם יחלוקו או אם ברי עדיף לגמרי כמו לסומכוס. רפ"ו סק"ב.

בענין ברי גרוע ושמא טוב, וברי טוב ושמא גרוע.

רע"ב (קטע ראשון, וקטע "ועי' ברש"י", וקטע "והנה כבר הבאנו שתוס'"), שצ"ו סק"א, תל"א.

הדרך שכשאנו לענין להוציא ממוחזק, י"ל שברי עדיף אפילו בברי גרוע ושמא טוב. שצ"ו סק"א (קטע ראשון).

בענין ברי ושמא נגד חזקת מרא קמא (כלומר שיש להשמא חזקת מרא קמא). שצ"ו סק"א סק"ב, תל"א.

בענין אם גם המ"ד שסובר לאו ברי עדיף הרי הוא מודה שברי עדיף משמא כשיש להברי גם הכח של ספק ספיקא כמו שלפי רבן גמליאל ברי עדיף כשיש לו גם מיגו או חזקה, ושיתכן שגם רבי יהושע מודה כשיש להברי גם ספק ספיקא ביחד עם חזקת הגוף. ר"ו סק"א, שנ"א.

בענין ברי ושמא נגד רוב (כלומר שיש רוב להצד של השמא). ש"ב סק"ב, שצ"ח.

דברי הפ"י בדרך ט"ז והנו"ב שברוב נגד ברי, הרוב עדיף מהברי, דהא רוב מהני באיסורין גם כנגד חזקה משא"כ ברי. ר"ט (קטע "ובענין מה שנקטו"), ש"ע סק"א (קטע "והוכיח").

דברי הפ"י בדרך י"ב שברוב נגד ברי הרי הרוב עדיף אע"פ שבעלמא מצינו שרוב גרע מברי שהרי גם למ"ד ברי עדיף יתכן שאין הולכין בממון אחר הרוב. רע"ג.

קושיית הפ"י למה באבידה צריכים סימנים נימא ברי ושמא ברי עדיף. רע"ג.

הדרך ש"לאו ברי עדיף" ילפינן באמת מאבידה. רע"ג (קטע "ומעתה").

בענין אם גם המ"ד שסובר לאו ברי עדיף הרי הוא מודה שמהני ברי להוציא כשיש להברי שטר. רע"ד.

בענין ש"ע"א נגד שמא (והבעל דין אינו ברי) מחייב רק שבועה אבל אינו מוציא ממון אפילו למ"ד שברי ושמא ברי עדיף. רע"ב (קטע "עוד מבואר בתוס' כאן").

טענין

בענין אין טוענין למסית, עי' בערך מסית.

בענין אם הכוונה בטענין היא שב"ד בעצמם נעשים טוענים וא"כ הרי זה בגדר טענת שמא, או האם חוששין שמא האב ה"י טוען וא"כ הרי זה בגדר ספק טענת ברי, וכן בענין הדרך דחשיב טענת ברי ממש. ת"ח - תי"ב.

בענין אם מהני טענין להוציא ממון. תי"ב.

בענין שלא טענין טענה דלא שכיח. רכ"ו, שצ"ה סק"א, תי"ב.

בענין אם מהני טענינן ליתמי לענין שנשביע את הבעל דין שבועת היסת או שבועת המשנה כמו שהאב הי' יכול לעשות. תי"א.

בענין אם טענינן ליתמי גם היכא שהאב הי' נאמן רק ע"י מיגו. ת"ט.

יאוש

בענין מאיפוא ילפינן שיאוש מועיל. רמ"ה (קטע "ויש להוכיח" וקטע אחרון).

בענין אם "זוטו של ים", ו"אבודה ממנו ומכל אדם", מותר מטעם יאוש, או האם זה היתר חדש שלא מטעם יאוש, וכן בענין היכא שעומד וצווח שאינו מייאש. רמ"ה (קטע "ויש להוכיח" וקטע אחרון).

הדרך שהיכא שיש אנן סהדי שהוא מתיאש גם אביי מודה שיאוש שלא מדעת הוי יאוש.

רמ"ה (קטע "ויש להוכיח" וקטע אחרון).

יבום וחליצה

דברי רעק"א שאם אחד פיתה אשה אחת ולא ילדה, ומת בלא בנים, י"ל שאחיו אינו יכול ליבם את אשתו כי חיישינן שמא זינה גם עם אחרת וילדה לו. שמ"ה סק"ב (קטע אחרון).

בענין עמד בדין ליבם וברח, ניוזנת משל היבם.

ז' סק"ב סק"ח, כ"ב.

בענין אם אחרי אפקעינהו רבנן להקידושין של הערוה, צרתה נשאת אסורה ביבום. נ"א.

פסקו של הרמב"ם שאם זינה איש עם אשה וילדה הרי זה ספק אם הולד הוא ממנו או מאחר (כי חיישינן שמא זינתה גם עם

אחרים), וממילא אשתו צריכה חליצה מספק. שכ"ח (סק"ד קטע "מיהו אכתי קשה").

יהרג ובל יעבור

דברי הגר"ח שברציחה הדין של יהרג ואל יעבור הוא משום הצלת חברו, אבל בגילוי עריות הרי זה משום חומר האיסור. ודברי החזו"א שגם בגילוי עריות הרי זה משום פגם האשה. ודברי המאירי שעל האשה ליכא חיוב של יהרג ואל יעבור. פ"ה סק"ב.

בענין אם רשאי ליהרג אפילו היכא שרשאי לעבור. ע"ו.

בענין המתירים למסור נפש היכא שאינו חייב, וסוברים שיש בזה קידוש השם: מה הדין היכא שבא למסור נפש בטעות מפני שהוא חושב שהוא שפיר חייב בזה, האם חייבים להודיעו שהוא טועה ואינו חייב או האם אין חייבים להודיעו כיון שמיהא מותר לו למסור נפש. ע"ו.

הקושיא למה אין ב"ד מתקנים לשנות את הצבע של הערקתא דמסאנא ואז לא יצטרכו ליהרג. ס"ח.

השיטה שהיכא שמאנסים אותו לעבור בדרך שוא"ת ליכא חיוב ליהרג, והרי זה או משום שגם בלא"ה יוכלו להכריחו לעבור, או משום ששוא"ת הוא יותר קל. ס"ח, פ"ה.

בענין היכא שרוצים לזרוק אדם על תינוק על מנת להורגו, האם חייב ליהרג. פ"ה.

יוחסין

ע"י עוד בערך כהונה - מעלין לכהונה.

בענין עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל, ע"י בערך ממזר - מהות ממזרות.

בענין המחלוקת בין הרמב"ם והר"ן בגר שנשא ישראלית האם יש להולד קדושת קהל מכח אמו ואסור בממורת.
רצ"ט (קטע "והנה בחי").

יום כיפור

דברי הירושלמי שאם מתה אשתו של הכהן גדול ביוה"כ הרי הוא מתחתן עם השני' בו ביום.

כ"ח.

קושיית השער המלך והבית יעקב שאם חופת נדה לא מהני איך ה' מתחתן הכהן גדול ביוה"כ עם האשה שהפרישו לו הלא היא אסורה עליו ביוה"כ וא"כ הרי זה כמו חופת נדה. ועוד דאיך שייך לעשות את החופה הלא אסור לו להתיחד עמה.
כ"ח, כ"ט.

בענין אם הירושלמי סובר שהוא צריך לעשות גם נישואין או האם סגי בקידושין.
כ"ח.

יחוד

בענין אם חופה היא ע"י יחוד וכל המסתעף מזה, ע"י בערך חופה.

בענין עד מתי חתן וכלה אסורים ביחוד, ע"י בערך חופה - עד מתי כלה אסורה לבעלה.

בענין אם לאיסור יחוד צריכים שישהה כדי ביאה.
כ"ז.

שיטת בעל העיטור שאסור להתיחד עם אשתו כשאין לה כתובה, והר"ן שחולק עליו.

כ"ג, ל"ו.

פסקו של הרמב"ם שתלמיד חכם יכול לישא ארוסתו גם לפני שתספור ז' נקיים ותטבול כי חזקה שלא יבעלנה עד שתספור ז' נקיים ותטבול, וקשה עליו דהוי חופה שאינה ראוי' לביאה, ועוד דאסור לעשות את החופה משום האיסור של יחוד, ודברי המ"מ ליישב את הרמב"ם
ל"ו (קטע "והנה יש" ולהלן).

בענין מה שצידדו תוס' ביומא דף י"ח ע"ב לומר שהיכא שכבר ה' פעם נשוי לא אמרינן שהוא ישן בין האנשים והיא ישנה בין הנשים היכא שפירסה אשתו נדה לפני שבעל.
ל"ג.

יכיר

יכיר נגד חזקה או כחות אחרים

בענין המחלוקת בין רבי יהודה ורבנן אם יכיר מהני נגד חזקה שהחזק בפנינו. ושיטות הראשונים בענין אם לפי הנ"ל מהני יכיר היכא שאינו מוחזק כבנו והוא אומר עליו שהוא בנו, וכן לומר על מי שמוחזק כבנו שאינו בנו, והאם יש לחלק בין שני הנידונים.
ש"מ"ב סק"א.

דברי התוס' רי"ד שלא מהני יכיר כשהאם מכחישה, ודברי הנ"י ביכמות דף ס"ט ע"ב בענין זה.

ש"מ"ב סק"א.

על איזה דברים מועיל יכיר ועל מה אינו מועיל

השיטה שיכיר מהני רק לפסול אבל לא להכשיר.
ש"מ"ב סק"א.

איכות ההכרה

דברי הש"ש שיכיר מהני גם כשאין לו ידיעה עצמית אלא הרי הוא מאמין לאדם אחר.
קנ"א בהערה הראשונה, של"ז.

כהונה

זרעו מיוחס אחריו

בענין אם בשביל "זרעו מיוחס אחריו" (דהיינו שאם אין יודעים איזה כהן הוא אביו משתקין אותו מדין כהונה) מספיק אם ידעינן מי הוא אבי אביו אע"פ שמסתפקים במי הוא אביו.
שכ"ז.

דעת רש"י שצריכים זרעו מיוחס אחריו בין כדי להיות כשר לעבודה ובין כדי לאכול תרומה, ודעת הריטב"א שסובר שרק בשביל עבודה. שכי"ו.

מתנות כהונה

בענין אם נתנת מתנות כהונה היא חיוב ממוני להכהן או מצוה כלפי שמיא. שפ"ט סק"ב.

מהות זונה, חללה, ונבעלה לפסול לה

הסברא שמה שאשה רגילה כשירה להנשא לכהן אין זה בגדר דין חיובי וחלות שם של כשרות אלא הרי זה רק בגדר העדר פסלות.

רצ"ט (קטע "ועוד ר"ל").

בענין אם האיסור של אשת כהן שנאנסה הוא תוצאה מהמעשה ביאה או מהשם של זונה (לאונסה). קנ"ט.

שיטת הראב"ד כהדרך הנ"ל שכדי להקראות זונה בעינין שתזנה ברצון, אבל באונס הרי זה רק מהפסוק דכתיב וכת כהן כי תהי' לאיש זר כיון שנבעלה לפסול לה פסלה. ושבכה"ג שלא נקראת זונה ולדה כשירה.

שס"ח סק"א (קטע "ועוד").

דברי התוס' רי"ד שאם היתה אשת כהן ואמרה משארסתני נאנסתי הרי היא נאסרת לו.

רע"א.

פסקו של הרמב"ם שכהן שנשא גרושה מעוברת, אע"פ שילדה כשהיא חללה, הרי הולד כשר מפני שבא מטיפה כשירה. רנ"ג.

בענין אם אחרי "אפקעינהו רבנן לקידושין מיני" הרי האשה אסורה לכהן כמו גרושה. נ"א.

וקדשתו

דברי הכסף משנה בשם הריב"ש בשם

הראב"ד שאפילו מי שיכול למחול על כבודו (כמו כהן למ"ד שכבודו מחול) אינו יכול למחול על בזיונות. תכ"ב.

מעלין לכהונה

הדין שביחוס כהונה, מדרבנן לא מהני החזקת היתר של האשה להחזיקה לכהונה אלא עשו מעלה ביוחסין. קע"ט סק"ב.

כהן גדול

דברי הכסף משנה בשם הריב"ש בשם הראב"ד שאפילו מי שיכול למחול על כבודו (כמו כהן גדול למ"ד שכבודו מחול) אינו יכול למחול על בזיונות. תכ"ב.

בענין המחלוקת תנאים אם בוגרת אסורה לכהן גדול. רנ"ט.

דברי הרא"ש שמוכת עץ בבשר בלא השיר בתולי' אסורה לכהן גדול, והאפשרות שהרשב"א חולק על זה. רס"ב.

דברי רש"י שהמחלוקת אם קטן הבא על הגדולה עשאה מוכת עץ נוגעת גם לכהן גדול. רנ"ט.

כיבוד אב ואם

בענין הא דאשת איש פטורה מכיבוד אב משום ש"אין סיפק בידה לעשות", האם זה משום כבוד בעלה או משום שהיא חייבת לו מלאכות. ק"ט.

בענין אם הא דאשת איש פטורה מכיבוד אב משום ש"אין סיפק בידה לעשות", האם זה משום כבוד בעלה או משום שהיא חייבת לו מלאכות. ק"ט.

המחלוקת בין רש"י והרשב"א בענין היכא שאמר שנושאה על דעת שהיא בתולה ונמצאת מוכת עץ האם מודה רבי מאיר (שסובר שמוכת עץ כתובה מאתיים) שכתובה רק מנה, וביאור המחלוקת. רנ"ו, רנ"ט.

המחלוקת בין רש"י והרשב"א באלמנה מן הנישואין שאמרה שהיא עדיין בתולה, ונמצאת באמת בתולה, האם כתובה מאתיים. רנ"ח.

בענין "אין מוכת עץ בבשר". רנ"ט - רס"ב.

בענין אם ספק בכתובה נחשב ציור של איני יודע אם פרעתיך או האם זה נחשב ציור של איני יודע אם נתחייבתי. רע"ה, ר"פ.

לשון הרע

דברי המכילתא שמדבר שקר תרחק הוא אזהרה ללשון הרע. ת"כ סק"ד.

מודה במקצת

בענין שצריכים שתקדים התביעה להודאה, ולא שתקדים ההודאה להתביעה. תמ"ג סק"א.

מודה בקנס

השיטה שאע"פ שמודה בקנס פטור אבל גם בקנס שייך הדין של הודאת בעל דין, וממילא הרי הם סוברים שכשהוא מודה חוץ לב"ד, אשר שם לא נאמר הדין של מודה בקנס פטור, הרי הוא חייב משום הודאת בע"ד, והשגת הקצה"ח על זה שגם המודה חוץ לב"ד פטור, רק שאם הודה חוץ לב"ד ואח"כ באו עדים הרי הוא חייב, משא"כ כשהודה בב"ד ואח"כ באו עדים הרי הוא נשאר פטור.

קמ"ו סק"א (בקטע "וביאר שם") (דברי הרמב"ן שם כהקצה"ח).

דברי הכסף משנה בשם הריב"ש בשם הראב"ד שאע"פ שאב יכול למחול על כבודו אבל על בזיונות לא מהני מחילה. תכ"ב.

כתובה

בענין מה שאשה שזינתה מפסידה כתובה, ע"י בערך סוטה.

ע"י עוד בערך משארסתני נאנסתי.

בענין כתובה דאורייתא. ר"כ, רכ"א.

המחלוקת בין הראשונים בענין אם לפי המ"ד שסובר שכתובה היא מן התורה דינה הוא במיטב. ר"כ.

דברי הרשב"א והרמב"ן שאפילו אם כתובה היא מן התורה אין צריכים כסף צורי. ר"כ.

הדרך בהראשונים שאפילו אם כתובה היא מן התורה אבל היינו רק עיקר החיוב, אבל הסכום הוא כמו שהסכימו ביניהם, וחכמים הם שתיקנו מאתיים. ר"כ, רכ"א.

המחלוקת בין הראשונים בביאור הדרשה של כסף ישקול כמוהר הבתולות שכתוב גבי מפתה, די"א שכמוהר הבתולות הוא כתובה, וי"א שהכוונה היא לחמשים כסף של אונס רק שנקטה התורה לשון מוהר כדי לרמז שיש גם כתובה, וי"א שכתובה היא הלל"מ והדרשה הנ"ל היא אסמכתא. ר"כ.

המחלוקת אם ארוסה יש לה כתובה או לא היכא דלא כתב לה, וכן המחלוקת בין הרמב"ם והרא"ש אם היכא שכתב לה הרי היא גובה ממשעבדי. רס"ט.

בענין היכא שהיא בוגרת ואמרו לו שהיא נערה, האם בכה"ג כתובה היא רק מנה. רס"ג.

מוחזק

גדר הכח של מוחזקות

בענין אם מוחזקות היא חזקה חיובית לפי המ"ד בב"ק דף מ"ו ע"ב שלומד מוחזקות ושהממע"ה (אפילו היכא שלא שייך החזקה שכל מה שתחת ידו שלו הוא) מהפסוק דכתיב מי בעל דברים וגו', או האם סוף הדין הוא רק שאין משנים את המצב בלי ראי', כמו לפי המ"ד בב"ק שם שאינו לומד מפסוק אלא סובר שסברא היא "דכאיב לי" כאיבא אזיל לבי אסיא".

וכן בענין אם מהני רוב או חזקה קמייתא או מיגו או ברי נגד שמא או עד אחד היכא שאין החזקה חיובית אלא רק הדין שאין משנים את המצב בלי ראי'.

ר"ו סק"ו ובהערה שם, רע"ב, רע"ז סק"ג, שצ"א, תט"ז.

דברי הר"ן שנוקטים כהסתמיות אפילו לענין להוציא ממון ממוחזק, ואין המוחזק יכול לטעון שקרה מקרה שהוא נגד הסתמיות.

קמ"ה סק"א (קטע "וע"ע בדבריו"), ר"ו סק"א (קטע "ונראה").

הסוברים שלגוי ליכא מוחזקות. שצ"א, שצ"ד בהערה.

בענין מוחזק שאינו טוען טענה. ר"ד ובהערה, ר"ט (קטע "וי"ל דס"ל"), רע"ב, רע"ג, רע"ז סק"ג.

הדרך שהחזקה שכל מה שתחת יד אדם שלו הוא אינה בגדר חזקה שמבררת, אלא מהני רק לעשות ספק ושוב מנצח המוחזק ע"י שהוא תפוס. רפ"ו סק"ג.

דרא דמונא

הדרך שבדרא דמונא חשיבי שניהם מוחזקים. רפ"ו סק"א, רפ"ט.

מוחזק נגד צירוף כוחות אחרים

בענין מה שלפי רבן גמליאל מהני ברי בהדי מיגו או בהדי חזקה דמיעקרא להוציא ממוחזק שטוען שמא. ר"ה, ר"ו סק"א סק"ו, ר"ט (קטע "ובאמת אפילו").

הדרך שלפי ר"ג הה"ג שמהני ברי בהדי ספק ספיקא להוציא ממוחזק שטוען שמא. ר"ו סק"א (קטע "והקשה").

דברי התוס' רי"ד שמה שר"ג אזיל בתר ברי בהדי מיגו להוציא את הכתובה הרי זה כי יש גם חזקת חיוב. רע"ה, ר"צ.

הקושיא למה לפי ר"ג הרי היא צריכה מיגו בהדי ברי ושמא כדי להוציא את הכתובה תיסגי לה בהמיגו לחוד כמו בסיטרא. ר"ו סק"ד.

מה נקרא מוחזק

בענין אם מה שיש שטר בידו הרי זה מספיק כדי להחשב בגדר מוחזק, עי' בערך מיגו - מיגו להוציא.

דברי תוס' בדר"ט שמוחזקות מהני רק כשהחפץ בא לידו בהיתר, ודברי התה"ד דהיינו רק לענין להוציא מרוב, אבל נגד מיגו, או לענין לא לומר כל דאליס גבר, מהני כל מוחזקות, ולכן מהני מוחזקות בשנים אוחזין בטלית. ש"צ.

דברי הקצה"ח בסי' פ"ח סק"ט דהיכא שיש ספק אם העבד יצא לחירות, אין העבד נקרא מוחזק בעצמו, כי יש ספק בעיקר המוחזקות, כי אם הוא שייך להאדון א"כ אין העבד נחשב מוחזק בעצמו כי ידו כיד רבו (ודברי הריטב"א והנתי"מ שהעבד שפיר נחשב מוחזק בעצמו). וכן עוד ציורים שיש ספק בעיקר המוחזקות. ועי' להלן בסמוך בשיטת הרמב"ן. שפ"ט סק"א (קטע "מיהו צ"ע"), ש"צ, שצ"ד בהערה.

שי"ל שגם רבי יהושע שסובר שלא מהני ברי בהדי חזקת הגוף או מיגו כדי להוציא ממוחזק שטוען שמא, הרי הוא מודה שברי ושמא בהדי חזקת הגוף וגם ספק ספיקא שפיר מהני, ואולי גם חזקת הגוף בהדי ספק ספיקא גם בלי ברי ושמא.
ר"ו סק"א (קטע "והקשה").

בענין אם לפי ר"ג ברי בהדי רוב מהני להוציא ממוחזק כמו ברי בהדי מיגו או בהדי חזקה.
ר"צ.

הסוכרים שחזקת הגוף בהדי רוב מהני להוציא ממוחזק, והמחלקים בזה בין ברי וברי לשמא ושמא.

ר"ט (קטע "ובענין מה שנקטו" ולהלן שם), רע"ז סק"ב סק"ג, שצ"ח, ת"ז.

הדרך שס"ס בהדי רוב לא מהני להוציא כתובה.
רכ"ז.

תפיסה

ביאור המחלוקת בב"מ דף ו' ע"ב אם תקפו כהן מוציאין אותו מידו או לא (דברי הקובץ הערות), ופסקו של הרמב"ם שאין מוציאין אותו מידו.
ר"ו סק"ו בההערה (קטע אחרון).

סברת ר' חיים אחיו של הקצה"ח, והגרא"ק בדעת הרמב"ם, שתפיסה לאחר שנולד הספק מהני בטענת ברי רק היכא שבלי התפיסה הי' הדין שהממע"ה, אבל לא היכא שהי' הדין יחלוקו.
תט"ו בההערה.

מוכת עץ

עי' עוד:

בערך משארסתני נאנסתי.

בערך כהן גדול.

בערך כתובה.

בענין למה כל אשה לא חשיבא מוכת עץ משום שהיא בודקת את עצמה ועושה את פתחה פתוח קצת כמו מוכת עץ בבשר לפי

המפרשים דאיירי באופן שלא השיר את הבתולים.
רס"ב.

ביאור וגדר אין מוכת עץ בבשר.
רנ"ט, ר"ס, רס"א, רס"ב.

בענין אם היא נאמנת לומר מוכת עץ אני תחתין.

ר"ע (קטע "ועוד כתב הש"ש בפרק ח"י וקטע אחרון), רע"ז*, שצ"ט.

מזונות

כללי

שבנשואה רגילה הרי הבעל משתעבד בתחילת הנישואין עבור המזונות של כל ימות הנישואין.
ז' סק"ב.

בענין אם מציאתה היא של בעלה תחת מזונות או משום איבה.
ז' סק"ב.

מזונות בהגיע הזמן ולא נישאו

ג' צדדים בענין למה בהגיע הזמן ולא נישאו הרי הן אוכלות משלו.
ז' סק"א, ל"ז (קטע "והנה לעיל").

שבהגיע הזמן ולא נישאו החיוב של מזונות חל דבר יום ביומו, ודלא כמו בנשואה ממש שהבעל משתעבד בתחילת הנישואין עבור המזונות של כל ימות הנישואין.
ז' סק"ב.

בענין היכא שהגיע הזמן ולא נישאו (דאוכלות משלו): האם הבעל זוכה בכה"ג במציאתה ובמעשה ידי'.
ז' סק"ב, ל"ד.

ביאור "הגיע זמן באחד בשבת (ולא נישאו מחמת תקנת שקדו) אין מעלה לה מזונות".
ז' סק"ג.

בענין היכא שנדחו הנישואין מפני תקנת טענת בתולים, האם הוא חייב במזונות, והסברות שי"ל בזה למה זה שונה מהיכא שלא נישאו משום תקנת שקדו.
ד', ו', ז' סק"ד, כ"ג בההערה.

הסברא שכל היכא שמעכבים את הנישואין מחמת תקנה קבועה, והדבר ידוע מראש, אין זה נקרא שהגיע הזמן. ו', ז' סק"ג סק"ז.

בענין היכא שהדבר ידוע מראש אבל לא מחמת תקנה דרבנן. ז' סק"ז, י'.

ביאור הלישנא קמא בדף ב' שגם היכא שלא נישאו בזמנם מפני שחלה הוא או היא או פירסה נדה, אין מעלה לה מזונות. ז' סק"ג.

צדדי השאלה של הלישנא בתרא בענין חלה הוא. ז' סק"ה.

שהיכא שחלה הארוס אחרי שהגיע הזמן, הרי הוא בודאי מעלה לה מזונות, והטעמים לזה.

ז' סק"ח, כ"ב.

צדדי השאלה של הלישנא בתרא בחלתה היא.

ז' סק"ו, י"א.

בענין אם גם בחלתה היא יש חילוק בין היכא שחלתה לפני שהגיע הזמן לבין היכא שחלתה אחרי שהגיע הזמן. כ"ב.

צדדי השאלה של הלישנא בתרא בפירסה נדה.

ז' סק"ז, י"א.

בענין אם גם לענין פירסה נדה יש חילוק בין היכא שפירסה נדה לפני שהגיע הזמן לבין היכא שפירסה נדה לאחר שהגיע הזמן. כ"ב.

מיגו

ע"י עוד בערך הפה שאסר.

וכן בערך חזקת מרא קמא.

מהות מיגו

בענין אם מיגו מועיל משום שהוא בגדר

הוכחה וראי', או האם הוא מועיל משום "זכות טענה" ו"נאמנות". רע"ז*, ת"ט (קטע "והנה הקו"ש" וקטע אחרון) תנ"א.

מיגו דהעזה

בענין מיגו דהעזה.

שצ"ו סק"ב ובהערה שם, סק"ד, תכ"ט סק"ב, תמ"ז סק"א ((קטע "והנה ע"י בתוס' בב"ק" סק"ד).

השיטה שאפילו אם מיגו דהעזה מהני לפטור מממון אבל אינו מועיל לפטור משבועה, אפילו אם מיגו רגיל שפיר מועיל לפטור משבועה. תמ"ז סק"ד.

בענין לאיזה דברים מועיל מיגו

דברי הרמב"ם בפיה"מ בריש פ"ב שלא אמרינן מיגו בענין איסורין. ת"ו סק"ו.

בענין היכא שנתבטל המיגו לאחר שטען (ע"י שנוולד מצב שעכשיו לא הי' יכול לטעון את הטענה השני'), האם הוא מפסיד את המיגו (וע"ע בזה בערך הפה שאסר לענין הפה שאסר). תמ"ג סק"ב.

מיגו לאיפטורי משבועה

דברי הר"י מיגש שהוכיח משבועת מודה במקצת ומשבועת השומרים שמיגו לא מהני לאיפטורי משבועה. תמ"ז.

סברות לומר שלא מהני מיגו לאיפטורי משבועה. תמ"ז.

בענין שאפילו אם מיגו רגיל מועיל לאיפטורי משבועה, אבל היכא שהטענה השני' היא רק טענה עדיפא, אבל לא הי' זוכה בה, אינו מועיל לאיפטורי משבועה אע"פ שמועיל לפטור מממון. תנ"א, תנ"ג.

זוכה בה, אין המיגו מועיל לאיפטורי
משבועה אע"פ שמועיל לפטור מממון.
תנ"א, תנ"ג.

מיטב בינונית זיבורית

כתובת אשה

המחלוקת בין הראשונים בענין אם לפי
המ"ד שסובר שכתובה היא מן התורה הרי
האשה גובה ממיטב.
ר"כ.

מילה

הסברא שמצות מילה נחשבת מצוה
שקיומה נמשך כי יש מצוה להיות מהול
חוץ מהמצוה של המעשה מילה.
קל"ב סק"ד.

בענין למה מילה בשבת לא חשיב מלאכה
שאינה צריכה לגופה.
ק"כ.

שמילה קודמת לקבורת המת כי זו מצוה
לחיים וזו מצוה למתים.
תכ"ה (קטע "מיהו").

מיתות בית דין

בענין היכא שיש ספק אם הוא חייב מיתת
ב"ד, דאמרינן שהוא פטור ממיתה, האם
הוא פטור רק מספק או האם הוא פטור
בתורת ודאי משום והצילו העדה.
שפ"א.

הדרך שלעונש מלקות מספיק שהדבר אסור
עליו (ואפילו בגלל שויה אנפשי' חד"א),
אבל לעונש מיתה צריכים נאמנות שמבררת
שבאמת יש כאן המציאות שמחייבת מיתה.
קמ"ח (קטע "והקו"ש").

מלוה

בענין מתי יכול לומר פרעתין ומתי
צריך לפורעו בעדים

הטעמים לומר שהמלוה את חבירו בעדים
צריך לפורעו בעדים.
תל"ט.

בענין היכא שאמר לו אל תפרעני אלא
בעדים, האם יש אנן סהדי שיעשה כן.
תמ"ב בההערה.

השיטה שאפילו אם מיגו דהעזה מועיל
לפטור מממון אבל אינו מועיל לפטור
משבועה, אפילו אם מיגו רגיל שפיר מועיל
לפטור משבועה.
תמ"ז סק"ד.

עוד בענין המחלוקת אם מהני מיגו
לאיפטורי משבועה.
תמ"ז - תמ"ט.

מיגו להוציא

בענין המחלוקת אם מיגו מועיל להוציא.
רע"ז*, ר"צ (קטע "מיהו לא
הבנתי"), ש"ח.

בענין הא שכשיש לו שטר מהני המיגו של
בעל השטר אע"פ שהוא להוציא (כמו
בסיטראי), והביאורים שנאמרו בזה.
ר"ו סק"ד סק"ו, רע"ד, שצ"ו
סק"ב.

דברי תוס' בדף ט"ו שמוחזקות מהני רק
כשהחפץ בא לידו בהיתר, ודברי התה"ד
דהיינו רק לענין לא להוציא ממנו ע"י רוב,
אבל לענין שלא נוציא ממנו ע"י מיגו (וכן
לענין שלא נאמר כל דאלים גבר), מהני כל
מוחזקות, ולכן מהני מוחזקות בשנים
אוחזין בטלית.
ש"צ.

מיגו במקום עדים

בענין אם מיגו מהני במקום תרי ותרי.
תט"ו (קטע "ולפ"ז").

מיגו נגד רוב

בענין מיגו נגד רוב.
ר"צ (קטע "מיהו"), ש"צ, שצ"ו
סק"א.

מיגו של טענה עדיפא (אבל לא הי'
מנצח בה)

בענין אם מיגו מועיל היכא שגם על הטענה
השני' לא הי' נאמן רק שהיא טענה עדיפא.
ר"ע (קטע "ועוד כתב הש"ש בפרק
ח"י"), רע"ז*, רע"ח, ת"ו סק"ג,
תנ"א, תנ"ג.

בענין שאפילו אם מיגו רגיל מהני
לאיפטורי משבועה, אבל היכא שהטענה
השני' היא רק טענה עדיפא, אבל לא הי'

איני יודע אם פרעתיך

בענין אם "איני יודע אם פרעתיך" חייב משום הטענת ברי של התובע בהדי החזקה חיוב, או האם זה משום העובדא שאין להלוה טענה, או האם זה משום רגלים לדבר שהוא משקר.
רע"ז סק"ד סק"ה, ר"פ.

מחלוקת הראשונים והאחרונים בענין אם ב"איני יודע אם פרעתיך" הרי הוא חיוב אפילו היכא דלא הו"ל למידע.
קנ"ח (קטע "והתומים"), ר"ה*
סק"א, רע"ז סק"ד סק"ה סק"ז, ר"פ.

בענין "איני יודע אם פרעתיך" היכא שגם המלוה טוען שמא.
רע"ז סק"ה סק"ז.

דברי הקצה"ח בענין "איני יודע אם פרעתיך" היכא שאין התובע ברי אבל טענין לי, כגון היכא שמת המלוה ויש יתומים.
רע"ז סק"ו.

דברי הרשב"א בענין "איני יודע אם פרעתיך" היכא שהספק ידוע.
רע"ז סק"ה סק"ז, ר"פ (קטע "וע"ע ברשב"א").

מלחמה

"כל היוצא למלחמת בית דוד כותב גט לאשתו".
ק"צ - קצ"ח.

מלקות

הדרך שלעונש מלקות מספיק שהדבר אסור עליו (ואפילו בגלל שויא אנפשי' חד"א) אבל לעונש מיתה צריכים נאמנות שמבררת שבאמת יש כאן המציאות האוסרת.
קמ"ח (קטע "והקו"ש").

ממזר

ספק ממזר

בענין אם אמרינן ממזר ודאי ולא ממזר ספק אפילו כשיש רוב שהוא ממזר.
ש', ש"א סק"ג (קטע "ועי' בבית שמואל", וקטע "מיהו להלן"), שס"ו (קטע אחרון).

בענין הסוברים שיש מ"ד שסובר שממזר ודאי אסור מהתורה בממזרת ספק כי אינו דורש "בקהל ודאי לא יבוא הא בקהל ספק יבוא".
ש"א סק"ג (קטע "והקשה").

פסקו של הרמב"ם שהיכא שהוא והיא מודים שנבעלה לו והבועל הוא ממזר, אין הולד ממזר ודאי אלא חיישינן שמא אפקרה נפשה לגבי עלמא.
שכ"ח סק"ד (קטע אחרון).

נאמנות על ממזרות

בענין אם ע"א נאמן לומר על אדם שהוא ממזר או האם חשיב דבר שבערוה.
שמ"ב סק"א.

מקח טעות

הדרך שהטעם למה מקח טעות בטל הרי זה כי הוי כאילו התנה על מנת שאין בו החסרון ההוא, ושלפי זה בדבר שאי אפשר להתנות אין נוהג הדין של מקח טעות.
רס"ט (קטע "ברם לפ"ז").

משארסתני נאנסתי

בנוגע להמחלוקת שבין ר"ג ור"י בענין אם האשה נאמנת לומר משארסתני נאנסתי, עי' בערך טענה - ברי ושמא, ובערך מוחזק, ובערך מיגו, ובערך מוכת עץ.

בענין הא דרבן גמליאל מאמין את האשה שאומרת משארסתני נאנסתי ולא אזיל בתר רוב רצון.
קנ"ח (קטע "והתומים").

הקושיא למה אין הציורים של פתח פתוח מצאתי, וכן משארסתני נאנסתי, נחשבים בגדר ספק טומאה ברה"י דאפילו בספק ספיקא מטמאין, וכן לא אזלינן בתר חזקה. קס"ב, קע"ט סק"א, רס"ח.

הקושיא שאם האיסור של סוטה לבעלה חשיב דבר שבערוה איך היא נאמנות לומר משארסתני נאנסתי ולהתיר את עצמה הלא אין דבר שהערוה פחות משנים. קנ"ט.

דברי התוס' רי"ד שאם היתה אשת כהן ואמרה משארסתני נאנסתי הרי היא נאסרת לו. רע"א.

בענין אם היא יכולה לומר משארסתני נאנסתי ומגיעה לי כתובה של מאתים רק אם סוברים שארוסה יש לה כתובה וממילא כבר נתחייב לה. רס"ט.

בענין אם היא יכולה לומר משארסתני נאנסתי גם בנוגע להתוספת כתובה. רס"ט.

בענין אם היא נאמנת לומר מוכת עין אני תחתך.

ר"ע (קטע "ועוד כתב הש"ש בפרק ח"י וקטע "ותי"), רע"ז*, שצ"ט.

הדרך שטעמו של ר"ג שהיא נאמנת לומר משארסתני נאנסתי הוא משום "כאן נמצא כאן הי". ר"ע.

מת

שכבוד החי עדיף מכבוד המת. פ"ט, תכ"ה.

בענין אם מצוה שצריכים לעשות לחי עדיף ממצוה שצריכים לעשות למת. פ"ט, תכ"ה.

שיטות הראשונים בענין קדימת חתן וכלה למת.

תכ"ד - תכ"ה*.

נדה

המחלוקת בין הרמב"ם והרמב"ן בענין אם חיבוק ונישוק אסורים בנדה ובעריות מדאורייתא (הרמב"ם) או מדרבנן (הרמב"ן).

ק"ח (קטע "ואולי").

בענין האיסור של מזיגת כוס בנדה ובאבלות. ק"ח.

נדרים

דברי הרמב"ם בפ"א מהל' נדרים שאם נמסרה הארוסה לרשות הארוס אין האב מיפר, ומחלוקת הפוסקים אם ס"ל להרמב"ם שהארוס יכול להפר את הנדרים שנדרה לאחר המסירה.

כ"ג (קטע "וע"ע בפ"א").

נטילת ידים

בענין מה שמברכין על נטילת ידים אע"פ שהיא מצוה קיומית. קל"ב סק"ח.

נישואין - בענין מצות נישואין

ע"י גם בערך אישות.

בענין ברכות נישואין, ע"י בערך ברכות.

ע"י בערך חופה בענין:

עשיית נישואין.

עשיית חופה.

עד מתי כלה אסורה לבעלה.

חופת נדה ופסולות.

בענין אם גם הנישואין היא בכלל מצות קידושין.

קל"ב סק"ג סק"ד סק"ה.

נערה, בוגרת

דרכו של רש"י שלבוגרת חסר רק קצת מהדם בתולים, ודרכו של הר"ח שלפעמים חסר לה כל הדם רק שפתחה סתום, ודרכו של הר"ן שלבוגרת יש כל הדם בתולים רק שפתחה פתוח.

רס"ב, רס"ה.

בענין המחלוקת אם בוגרת אסורה לכהן גדול.
רנ"ט.

נשיא הסנהדרין

דברי הכסף משנה בשם הריב"ש בשם הראב"ד שאפילו מי שיכול למחול על כבודו (כמו נשיא למ"ד כבודו מחול) אינו יכול למחול על בזיונות.
תכ"ב.

סוטה

האיסור של סוטה לבעלה

דברי המהרי"ק שליכא היתר של "אומר מותר" באשת איש שזינתה אלא אפילו אם חשבה שמותר לזנות הרי היא נאסרת על בעלה משום שנקרא שמעלה "מעל באישה".

ל"ח (קטע "ועי' בברכת שמואל").

בענין אם הביאת איסור היא הדבר שאוסרת אותה להבעל ולהבועל או האם השם של זונה הוא הדבר שאוסר אותה.

קנ"ט (קטע "ועי' בקו"ש"), קע"א.

סברת הקה"י שמה שהאיש נאסר על אשתו שזינתה הרי זה בדרך תוצאה ממה שהיא נאסרת עליו.

ק"ג (קטע "והקה"י שם").

בענין אם "ונטמאה" שעושה ספק זנות כודאי קאי רק על הציור של סוטה או האם על כל ספק זנות.

י"ג (קטע "ב"), קס"ב (קטע "ועי' עור"), קס"ג (קטע "והנה האחייעזר"), רס"ח.

האיסור להבועל

בענין אם הביאת איסור היא הדבר שאוסרת אותה להבעל ולהבועל או האם השם של זונה הוא הדבר שאוסר אותה.

קנ"ט (קטע "ועי' בקו"ש"), קע"א.

בענין אם האיסור להבועל הוא בתולדה ממה שהיא אסורה להבעל וממילא היכא שאינה אסורה להבעל אינה אסורה להבועל.
פ"ד סק"ה סק"ז, ק"ע, קע"א.

בענין אם הטעם למה אינה נאסרת להבועל

היכא שאנס אותה הרי זה משום שאינה נאסרת להבעל או האם הוא משום שלגבי דידה לא הוי בגדר זנות.
פ"ד סק"ז.

הדרך שהיכא שהבועל עשה שויא אנפשי' חתיכה דאיסורא הרי היא אסורה עליו אע"פ שאינה אסורה להבעל כיון דהוי רק משום חסרון נאמנות לגבי הבעל.
ק"ע, קע"א.

בענין אם היא אסורה לבועל היכא שהיא אנסה את הבועל.

קע"א (קטע "שו"ר במל"מ").

דברי הרא"ש והתה"ד שאינה נאסרת בהאיסור להבועל היכא שגם בלא"ה היתה אסורה לו דהיינו היכא שהבועל הוא גוי (ואח"כ נתגייר), ושאעפ"כ י"ל שהיכא שבעל אחות אשתו שהיא אשת איש, ושוב גירשה בעלה, ומתה אשתו של הבועל, יש בכה"ג איסור לבועל כי לא מיקרי שהיתה בלא"ה אסורה לו כי ה' שייך שתהי' מותרת ע"י מיתת אחותה, ושאני גוי שלאחר שנתגייר כקטן שנולד דמי.
פ"ד סק"ב* סק"ד.

העדות על זנות ועל קינוי וסתירה

עי' עוד בערך דבר שבערוה סק"ג – לאסור אשה על בעלה משום סוטה.

דיני הזנות

בענין שכדי להיות אסורה על בעלה לא צריכים שהמעשה זנות יחשב המעשה שלה אלא מספיק בזה שיש לה הנאה.
ל"ח (קטע "ועי' בברכת שמואל").

בענין אם היא אסורה על בעלה היכא שנאנסה אבל היתה עושה גם מרצון (ושני ציורים בענין הנ"ל, א' היכא שע"י האונס אינה שולטת בכלל על גופה, וב' כשמחמת סכנה נפשות הרי היא הולכת להמאנס).
ל"ח (קטע "ועי' בברכת שמואל" ולהלן שם).

בענין אם בזנות, הרצון הוא חלק מהדבר האוסר או האם רק המעשה הוא הדבר שאוסר, רק שאונס פוטר.
קפ"ט.

סברת החת"ס (בתירוץ אחד בהגמ') שהיכא שגירשה על תנאי וזינתה אחרי נתינת הגט ולבסוף נתקיים התנאי אשר בכה"ג הרי היא גרושה מתחילה, בכל זאת הרי היא נאסרת לבעלה כי הרי זה נחשב שמעלה מעל באישה כיון שעוד לא נתברר שתהי' גרושה.
קע"ב.

בענין אם אשה נאסרת על בעלה ע"י ביאה באבר מת היכא שהי' קינוי וסתירה (אבל בלי קינוי וסתירה אינה נאסרת).
פ"ד סק"ו.

שיטת הרמב"ם שפיתוי קטנה אינה אונס.
קפ"ב, רכ"ט (קטע "והנה כבר").

הפסד כתובתה

בענין אם מה שאשה שזינתה מפסידה את כתובתה הרי זה משום עצם הזנות או האם זה עונש על זה שעברה על האיסור של זנות, או האם זה קנס על מה שהיא גרמה שתיאסר על בעלה, או האם זה בגלל דהוי כאילו התנה שחייב כתובה רק אם תהי' מותרת לו, או האם זה כדי שתהא קלה בעיניו להוציאה.
ר"ו סק"ב.

עוד דרך: שהרי זה כאילו התנה על מנת שתהי' מותרת לו.
ר"פ (קטע אחרון).

צירורים שאינה נאסרת ובכל זאת הרי היא מפסידה את כתובתה, וכן שנאסרת ואינה מפסידה את כתובתה (ולהלן בסמוך נפרט אותם).

ר"ו סק"ב (קטע "ועי' בקובץ"
וקטע "מיהו צ"ע").

שאם העידו עלי' שלא בפני' שזינתה אינה נאסרת אבל הרי היא מפסידה את כתובתה.
ר"ו סק"ב (קטע "ועי' בקובץ").

שהאומרת טמאה אני לך אינה נאמנת לפי המשנה האחרונה ובכל זאת הרי היא מפסידה כתובתה.
ר"ו סק"ב (קטע "ועי' בקובץ").

דברי המהרש"א שקטנה שזינתה מפסידה את כתובתה אע"פ שפיתוי קטנה אונס ואינה נאסרת, ודברי ההפלאה שם שאינה מפסידה את כתובתה.
ר"ו סק"ב (קטע "ועי' בקובץ").

שאשת כהן שנאנסה, אע"פ שהיא נאסרת על בעלה, אבל אינה מפסידה את כתובתה.
ר"ו סק"ב (קטע "מיהו צ"ע").

דברי ההפלאה שאשת כהן שנאנסה ונאסרה על בעלה ושוב זינתה ברצון הרי היא מפסידה את כתובתה.
ר"ו סק"ב (קטע "ועי' בקובץ").

ספק ספיקא

בענין ספק ספיקא במקום חזקה, עי' בערך חזקה - ספק ספיקא נגד חזקה.

למה מהני ספק ספיקא

דברי הרשב"א ש"ס מהני מטעם רוב ואפשר דעדיף מרוב. ודברי הפ"י שספק ספיקא מהני משום שספיקא דאורייתא הוא לחומרא רק מדרבנן וממילא הספק השני הוא ספיקא דרבנן ולקולא.
י"ג (קטע "ברם"), קמ"ה סק"א (קטע ראשון), קפ"ד, ר"ו סק"א, שנ"א, שס"ב סק"ב, שע"ז.

הדרך ש"ס עדיף מרוב כי אין זה נחשב בכלל בגדר ספק.

קמ"ה סק"א (קטע "וע"ע בדבריו"), ר"ו סק"א (קטע "ונראה").

בענין ס"ס מטעם רוב: האם הכוונה היא שיש רוב סיכוי להיתר (בספק ספיקא שהוא לצד ההיתר), וממילא ס"ס הוא בגדר רובא דלית' קמן די"א שהוא בגדר בירור, או האם הכוונה היא שיש מספר מסוים של אפשרויות, ורובן הן להיתר, והצירוף הזה שלפנינו פרש מהן, וממילא ס"ס הוא בגדר רובא דאית' קמן שאינו בגדר בירור.

קמ"ה סק"א (קטע "והנה יש לעיין" ולהלן שם), קפ"א, ר"ו סק"א (קטע "והקונטרס") סק"ה.

הדרך ש"ס אינו מטעם רוב אלא הרי הוא כח חדש של הכרעה.
 קמ"ה סק"א (קטע "וע"ע בדבריו"), קע"ט סק"ד (קטע "ובביאור"), קפ"ד (קטע "הש"ש") ר"ו סק"א (קטע אחרון).

הכח של ספק ספיקא

בענין אם ס"ס מועיל גם לגרום שנחמיר. קמ"ה סק"א (קטע "ועוד הזכיר"), קע"ט סק"ד.

ספק ספיקא מהני להתיר אפילו מדרבנן אפילו אם נאמר שחזקת היתר לא מהני מדרבנן.
 קע"ט סק"ד (קטע "ועוד קשה").

המחלוקת אם צריכים לברר ספק ספיקא היכא שאפשר, והסברות בענין זה. י"ג, קס"א*.

השיטה שצריכים לברר ס"ס רק אם אפשר לברר את שני הספקות אבל לא אם אפשר לברר רק ספק אחד.
 י"ג (קטע "א").

דברי רש"י שהטעם למה תיקנו לישא ביום ד' הוא כי צריכים לברר ס"ס, וכן שאם מצא פ"פ אסור לו לבוא עלי' עד שיעבור זמן מסוים שיוכל להתברר.
 י"ג, י"ז, קס"א*, ר"ב.

בענין ספק ספיקא לא מהני לטהר בספק טומאה ברשות היחיד.
 קס"ב (קטע "והנה תירוצו" וקטע אחרון).

ס"ס שאינו מתהפך

בענין ספק ספיקא שאינו מתהפך. קמ"ה סק"א, קע"ג, קפ"א, קפ"ו.

סברת הש"ך שהיכא שבהכרח ספק אחד חייבים לחקור קודם, וכשמסתפקים בדרך זה יש ס"ס, אין חסרון בזה שאינו מתהפך ושואם נקדים את הספק השני אין ס"ס, כי איירי שא"א להקדים את הספק השני וכהנ"ל.
 קע"ג.

ס"ס שאינו שקול

בענין אם ספק ספיקא מהני היכא שספק אחד אינו שקול.
 קמ"ה סק"א, קפ"ד, שמ"ה סק"א.

הדרך ש"ס שאינו שקול לא מהני רק אם הטעם למה אינו שקול הוא משום שיש רובא דלית' קמן שהוא רוב של בירור אבל לא בגלל רובא דאית' קמן שהוא גזירת הכתוב של התנהגות.
 ר"ח.

ספק אחד בגופו וספק אחד בתערובות

שיטת רבינו יצחק הזקן ש"ס מהני רק כששני הספקות הם בתערובת, כגון שנתערב באחרים ואחרים באחרים, וקושיית הרשב"א עליו מדף ט' ע"א, ותירוצו ששאני בדף ט' ששני הספקות נולדו יחד, ושני ביאורים בחילוקן.
 קמ"ה סק"ב, ש"נ.

שיטת הרא"ה שהיכא שאחרי ספק אחד צריכים להחמיר מן התורה משום שספיקא דאורייתא לחומרא מן התורה, לא מהני ס"ס אלא רבנן החמירו על הספק השני שהוא ספק אם לומר ספיקא דאורייתא לחומרא, אבל היכא שאחרי הספק הראשון צריכים להחמיר רק מדרבנן שפיר מהני ס"ס.
 קמ"ה סק"ב, ש"נ.

ספק ספיקא משם אחד

בענין אם ספק ספיקא משם אחד מועיל או לא. והשיטה שמהני רק מדרבנן. והשיטה שאפילו היכא דהוי משם אחד אבל אם הספק הראשון מתיר טפי מן האחרון הרי זה מועיל.
 שס"ו ובהערה השני' שם (עיי"ש הצירים).

להוציא ממון על פי ס"ס

בענין להוציא ממון ע"פ ס"ס.
 קמ"ה סק"א (קטע "וע"ע בדבריו"), ר"ה* סק"ב, ר"ו, רפ"ו סק"ג.

דברי הרא"ש בריש אלו מציאות שספק השבת אבידה לחומרא.
שפ"ט סק"א (קטע "ולהלן נעיר").

עבד כנעני

הדרך שכשהוא נעשה עבד הרי זה בגדר מקצת גרות, ושעת שחרור היא בגדר גמור גרות. והדרך שכשהוא נעשה עבד הרי זה בגדר גרות גמורה רק שגזיה"כ היא שהוא חייב במצות רק כאשר ואסור בבת ישראל. והדרך שהוא עוד גוי גמור רק שגזיה"כ היא שהוא חייב במצות כאשר.
רכ"ח.

עבודה זרה

פסקו של החכמת אדם שאם הוא מוכרח לעבור דרך עבודה זרה יאטום אוניו ויעצום עיניו ויסתום נחיריו כדי שלא ליהנות, ופסקו של החפץ חיים שחולק על זה.
קל"א.

עבירות

בענין מחשבה רעה אין הקב"ה מצרפה למעשה (גבי ישראל): בענין אם זה רק אם לא השתדל להוציאה לפועל או האם אין הקב"ה מצרפה למעשה אפילו אם השתדל להוציאה לפועל רק שלא הצליח, אלא עשה דבר שאין בו איסור, והן אמת שצריך כפרה כמו בנתכזין לאכול בשר חזיר ועלה בידו בשר כשר כדאמרין בנזיר דף כ"ג ע"א וקידושין דף פ"א ע"ב, אבל אחתי אולי אין הקב"ה מצרפה למעשה ממש.
קמ"ו סק"א (קטע "ובסברת").

בענין אם ביטול אבלות נחשב שוא"ת או קו"ע.
צ"ב, צ"ה.

בענין אם יסוד החיוב להפריש את חבירו מאיסורא הוא לראות שהשני לא יעשה מה שבעיניו הוא אסור, דהיינו שהוא עצמו יקיים את דיניו, או האם חייבים להפריש רק כשבעיניו הרי הוא עובר על איסור.
קמ"ו סק"א, קמ"ז, קמ"ח, קמ"ט.

דרכיהם של האחרונים שאפילו אם ס"ס לא מהני להוציא ממון אבל להוציא כתובה שפיר מהני.

ר"ו סק"ב ולהלן שם.

הסברא שאם ס"ס מהני מטעם רוב א"כ לפי רב שסובר שמוציאין ממון ע"י רוב הה"נ שמוציאים ע"י ס"ס.
ר"ה* סק"ב.

בענין אם סומכוס סובר יחלוקו אפילו כשיש ספק ספיקא.
רפ"ו סק"ג.

הגמ' שרבי יהושע סובר שספק ספיקא מועיל להוציא אע"פ שברי נגד שמה אינו מועיל.
ר"ו סק"א.

הגמ' שרבין גמליאל סובר שברי נגד שמה מועיל להוציא אע"פ שספק ספיקא אינו מועיל.
שנ"א.

בענין ספק ספיקא ביחד עם כחות אחרים, ע"י בערך מוחזק – מוחזק נגד צירוף כוחות אחרים.

ספקות

בענין אם ספיקא דאורייתא הוא לחומרא מן התורה או מדרבנן.
קמ"ה סק"א, קע"ט סק"ד.

השיטה שאמרין ספיקא דאורייתא לחומרא לענין לקיים את המצוה רק היכא שאחרי ההליכה לחומרא נדע בודאי שיצא ידי המצוה, אבל לא היכא שיהי' ספק, דהיינו להפוך מצב שבודאי לא יצא למצב של ספק יצא.
שפ"ט סק"א (קטע "וי"ל כהצד")
סק"ב.

בענין ספק נפשות להקל.
ש"פ, שפ"א.

שיטת הראשונים והאחרונים בספק מתנות כהונה וספק מתנות עניים, דהיינו היכא שהדבר נוגע גם לממונות וגם לאיסורים, האם מכריעים על פי כללי ממון או על פי כללי איסור.
שפ"ט סק"א, שצ"ד (קטע "א").

בענין לאיפרושי מאיסורא היכא דזה רק ספק אם הלה עומד לעבור על איסור. קמ"ו סק"ג.

בענין היכא שרואים שאדם רוצה לאכול בשר חזיר ועלה בידו בשר טלה דצריך כפרה: האם אין אנו חייבים להפרישו מן האכילה כי הכוונה הרעה בלא"ה יש לו ולמעשה לא יעבור על איסור אלא יאכל בשר טלה, או האם שפיר חייבים להפרישו כי מה שהוא צריך כפרה הרי זה רק אם אכל ונהנה אבל אם לא נהנה אינו צריך כפרה. וע"ע בזה לעיל ב"כללי". קמ"ו סק"א, קמ"ז, קמ"ח, קמ"ט.

עד אחד

בענין מה שעד אחד מחייב שבועה
בענין שבועת ע"א על תביעת קטן ועל תביעת שמה.
תמ"ה.

עד אחד נאמן באיסורין

בענין אם בע"א נאמן באיסורין גם קרוב כשר, וכן עדות בכתב.
רצ"ט (קטע "ג"), ש"א סק"ג (קטע ראשון).

עד אחד נגד חזקה, ובידו

המחלוקת בין הרא"ש ובין הרמב"ן והרשב"א אם להלכה עד אחד נאמן באיסורין אפילו כנגד חזקה קמייתא (גם כשאינו בידו).
ר"ט (קטע "ובענין מה שנקטו"), ש"ב (קטע ראשון).

דברי רעק"א שמה שע"א אינו נאמן כנגד חזקה הרי זה כי כחו של ע"א הוא בזה שהוא מהני להכריע ספקות, אבל היכא שיש חזקה התורה אמרה שבכה"ג לא להסתפק. ושלפ"ז היכא שיש להחזקה ריעותא שפיר יועיל ע"א, כי בכה"ג בע"כ יש ספק.

קע"ט סק"ד (קטע "והנה את הקושיא"), ש"ב סק"ד (קטע אחרון).

עד אחד נגד רוב

בענין עד אחד נגד רוב. ש"ב סק"ב, סק"ד.

דברי רעק"א שע"א נאמן נגד רוב כשזה בידו. ש"ב סק"ד.

דברי הפ"י שטבח נאמן לומר איזו בהמה כשירה ואיזו נבילה אפילו נגד רוב כיון שהוא רק מברר. ש"ב סק"ד.

הוחזק האיסור בע"א

דברי הרמב"ם בהל' סנהדרין שהאיסור עצמו בעד אחד יוחזק ושוב מלקין עליו. קס"ח, שפ"ו סק"ה (קטע "והנה הרמב"ם").

עדות

דברי רעק"א שבתרי ותרי ואומרת ברי לי והיא רוצה להנשא לאחד מעדי', הא דלכתחילה אסור לה לעשות כן הרי זה רק בהציור של תרי ותרי כיון שיש עדים כנגדה, אבל תמיד היכא שאדם טוען ברי לי שמותר, מותר לו לעשות לכתחילה. של"ג.

בענין אם מיגו מהני במקום תרי ותרי. תט"ו (קטע "ולפ"ז").

שע"י רמיזה לא מיקרי מפיהם. ש"ע סק"ב.

עזרא

בענין תקנת עזרא שישבו בתי דינין בשני וחמישי.

ג', ה', ו', נ"ט, ס"ד, ס"ה, ע"א, ע"ה, פ"ו סק"ב.

עמון - מואב

בענין היכא שקראו לאשה בשם עמונית או מואבית ושתקה, האם שתיקתה מראה שזה אמת, או האם אומרים שלא איכפת לה כיון שעמונית ומואבית מותרות לישראל. שני"ז.

עקירת דבר מן התורה

בענין דעת המ"ד שסובר שיש כח ביד
הכמים לעקור אפילו בקום ועשה.
רמ"ב, רנ"ב.

בענין אם ביטול אבלות נחשב שוא"ת או
קו"ע.
צ"ב, צ"ה.

בענין "אפקעינהו רבנן לקידושין מיני".
נ' (קטע "ולפי תוס" ולהלן שם),
נ"א, נ"ב.

ערויות - חייבי לאו ועשה

בענין דיני אשת איש שזינתה, עי' בערך
סוטה.

המחלוקת בין הרמב"ם והרמב"ן אם חיבוק
ונישוק אסורים בנדה ובערויות מדאורייתא
(הרמב"ם) או מדרבנן (הרמב"ן).
ק"ח.

"אין אפוטרופוס לערויות".
שכ"ג.

תשובת המהר"ם שהיכא שנתייחדה ושיערו
שמאותו זמן נתעברה לא אמרינן שיהוי.
ק"ע (קטע "עוד").

בענין דיני אשת איש שזינתה, עי' בערך
סוטה.

שיטת הרמב"ם שהלאוין והעשין של
איסורי קהל אמורים רק היכא שבעל אחרי
קידושין.
שמ"ו.

דברי המרדכי שחייבי לאו אינם נחשבים
בגדר דבר שבערוה.
קס"ח.

בענין אם ע"א נאמן לומר על אדם שהוא
מזור או האם חשיב דבר שבערוה.
שמ"ב סק"א.

פיקוח נפש

בענין אין הולכין בפיקוח אחר הרוב.
שפ"ח, שפ"ט.

פלגש

שיטת הרמב"ם שפלגש אסורה להדיוט,
והחולקים עליו.
קל"ב סק"ו, קמ"ב.

בענין אם שיטת הרא"ש היא שפלגש
אסורה להדיוט מן התורה או לא.
קמ"ב.

דברי המקנה שגם אם פלגש מותרת להדיוט
אבל אם הוא רוצה לישא אשה מסוימת
לשם אשה גמורה אסור לבעול אותה בלי
קידושין.
קל"ב סק"ו.

פרו ורבו

בענין שיעור אבלות על אשתו למי שעוד
לא קיים פרו ורבו.
ק"ב, ק"ד, ק"ה.

בענין אם מצות שמחת חתן היא משום
שעומד לקיים מצות פרו ורבו.
תי"ז.

שביאה ראשונה נקראת ביאת מצוה כי היא
נוצרת חיבה וכריתת ברית להאיש הזה
שעושה אותה כלי ועל ידי זה באין לידי
מצות פרו ורבו.
צ' (קטע "ועוד ביאר").

פתח פתוח

בענין אם היכא שמצא פתח פתוח, ויש
ספק ספיקא להתיר, אסור לסמוך על הספק
ספיקא עד שיעבור זמן מסוים שיוכל
להתברר, ודברי רש"י שהטעם למה תיקנו
לישא ביום ד' הוא כי צריכים לברר ספק
ספיקא.
י"ג, י"ז, קס"א*, ר"ב.

דברי רש"י ש"פתח פתוח מצאתי" איירי
בנאבדה המפה, ודברי הר"ן על זה.
קמ"ו סק"ב.

בענין אם הקמ"ל של הגמ' ברף ט' ע"א
הוא ששפיר קים לי', או האם אע"פ שלא
קים לי' בכל זאת מהני שויא אנפשי' חד"א.
קנ"ה, קנ"ו, קנ"ז, קס"ד, ר"ט.

בענין אם לפי הדרך השני הנ"ל, דהיינו הדרך שגם לפי הקמ"ל לא קים לי, הכוונה היא שבתורת ודאי לא קים לי או האם זה נשאר ספק.

קמ"ו סק"ג, קצ"ט, ר"ד, ר"ט.

המחלוקת בין רש"י ותוס' בענין מה סובר רבי אלעזר בדף ט' ע"א לענין הכתובה, וביאורו של השט"מ במחלוקתם.

קנ"ה, קנ"ו, ר"א, ר"ט.

בענין אם יש מ"ד שסובר שהיא מפסידה את הכתובה משום שהבעל הוא מוחזק, גם בלי החזקה שאין אדם טורח בסעודה ומפסידה, ולמה צריכים באמת את החזקה הנ"ל.

קנ"ה, ר"א, ר"ד, ר"ט.

דברי הפ"י שהחזקה של אין אדם טורח בסעודה ומפסידה מועילה גם לאוסרה לכהנים אחרי שימות.

קנ"ו.

דברי הראשונים בענין היכא שהאשה מודה שפתחה הי' פתוח אלא שהיא אומרת שנאנסה תחתיו.

קנ"ח, קנ"ט.

שהאשה נאמנת לומר שהבעל הטה. רכ"ג.

בענין אם בשויה אנפשי' חד"א מספיק בזה שהוא אומר על המציאות, ואז, כגון בפתח פתוח מצאתי, אנחנו אוסרים מספק, או האם הוא צריך לומר שאסור, וממילא לא שייך שויה אנפשי' חד"א היכא שהיא טוענת שהיא מותרת כגון כשהיא אומרת משארסתני נאנסתי כי אין הוא יודע אם לקבל דברי' או לא.

קנ"ח (קטע "והנה חזינן").

הקושיא למה אין הציורים של פתח פתוח מצאתי, וכן משארסתני נאנסתי, נחשבים בגדר ספק טומאה ברה"י דאפילו בספק ספיקא לצד ההיתר מטמאים, וכן לא אזלינן בתר חזקה להתיר.

קס"ב, קע"ט סק"א, רס"ח.

דברי תוס' בדף י"ב ע"א שבאשת כהן

שטען הכהן פ"פ מצאתי אע"פ שהיא אסורה עליו משום ששויה אנפשי' חתיכה דאיסורא כיון שבכהן יש רק ספק אחד, אבל בכל זאת אינה מפסידה את כתובתה כי לענין הכתובה יש לה ספק ספיקא. ר"ו סק"ג.

שלא שייך החזקה של אין אדם טורח בסעודה ומפסידה לפי המ"ד שאם נמצאת בעולה אינו מקח טעות אלא כתובתה מנה, דהא לפי המ"ד ההוא אינו מפסיד את האשה, אלא שמרויח מנה. והסוברים שגם לפי המ"ד ההוא יש חזקה שלא ישקף בשביל מנה, ובפרט שכל הנפ"מ יהי' רק לאחר מיתתו, ולא עוד אלא שיצטרך לגור עמה כל חייו בזנות כי אין לה כתובה נכונה.

רכ"ד.

צדקה

בענין שהחויב של צדקה הוא חיוב מצוה כלפי שמיא ולא חוב ממוני להעני.

שפ"ט סק"א (קטע "גם י"ל שהחויב").

הדרך שאין מברכין על צדקה מפני שתלוי ברצון העני לקבל. קל"ב סק"ט.

שהחויב להחיות ישראל (פי' לפרנסו) הוא על ב"ד.

שפ"ט סק"א (קטע "מיהו צ"ע"), שצ"ב.

קבורה

שמצוה דקביעא לה עידנא קודמת לקבורת המת.

פ"ט, צ"ה (קטע "והנה מה שהקשה").

קטן וקטנה

בענין אין שליחות לקטן, עי' בערך שליחות - קטן.

בענין קטן חצר לקטן, עי' בערך קטן חצר.

בענין גר קטן, עי' בערך גרות - כללי, ועוד שם בערך גרות - גר קטן מטבילין אותו על דעת ב"ד.

בענין אם הטעם למה חרש שוטה וקטן אינם יכולים להקנות הרי זה כי ההקנאה נעשית בלי דעת, או האם הוא בגדר פסול הגוף בגופו של הבעל דבר. רמ"ו.

שיטת הרמב"ם שבדעת אחרת מקנה, המקנה עושה את הזכי' בשביל הקטן, ודלא כתוס' שסוברים דמועיל מחמת הקנאתו להקטן. רנ"ד.

שיטת הש"ך שזכי' אינה מטעם שליחות, אלא עדיפא מינה, ולכן אפשר לזכות בשביל קטן אע"פ שאי אפשר להיות שלוחו של קטן, וקושיית הקצה"ח שא"כ למה אין לקטן קנין חצר, ושיטת הראב"ד שכשיש דעת אחרת מקנה יש לו קנין חצר. רנ"ד.

שיטת רש"י ביבמות דף ל"ד שקטן יכול לקדש אשה על מנת שיחול לכשיגדיל. רל"ח, רמ"ו (קטע "גם י"ל" ולהלן שם).

קידוש וחילול השם

עי' עוד בערך, יהרג ובל יעבור.

הגמ' בסנהדרין שמהני הסברא של "קרקע עולם" גם כנגד חילול השם. פ"ה (קטע ראשון) סק"א.

בענין אם רשאי ליהרג היכא שרשאי לעבור. ע"ו.

קידושין

בענין ברכת אירוסין, עי' בערך ברכות - ברכת אירוסין.

מצות קידושין

בענין אם קידושין הוא מצוה, או רק הכשר למצות פרו ורבו. וכן בענין אם גם

הנישואין הוא בכלל המצוה (לפי הצד שקידושין הוא מצוה). וכן בענין אם אשה חייבת בהמצוה. קל"ב.

בענין אם המצוה היא המעשה קידושין או התוצאה שיש לו אשה. קל"ב סק"ד.

קטן וקטנה

עי' בערך קטן וקטנה - אישות וביאה.

כללי

דברי הר"ן בנדרים דף ל' ע"א שאין האשה מקנה את עצמה, אלא הרי היא רק מפקרת את עצמה לגבי הבעל, וכל הקיחה היא מצד הבעל, וביאורו של הגרש"ש בכוונתו. קפ"ט.

מחלוקת ראשונים בענין אם היא מותרת בביאה מהתורה מיד אחרי קידושין או האם רק אחרי נישואין. קל"ב סק"ג.

בענין היכא שקידש אשה ושוב נתהפך להיות גוי (עיי"ש הציו"ר), האם זה נחשב כמיתת הבעל כי אמרינן שלא רק שגוי אינו יכול לקדש אשה אלא גם אי אפשר שתהי' לו אשה באישות ישראל. רל"ח.

העדים

בענין אין דבר שבערוה פחות משנים, עי' עוד בערך דבר שבערוה.

(בענין היכא שרק אח"כ נתברר להעדים שמה שראו הי' קידושין כדת וכדין, האם חסר בכה"ג בעדי קיום כיון שלא ידעו בשעת הקידושין. קפ"ט.)

דברי האב"מ בביאור דברי הר"ן שרצון האשה אינו חלק מגוף מעשה הקידושין והקיחה, וממילא אין צריכים עדות על זה, והחולקים על זה. קפ"ט.

דעת האיש והאשה והשליח

הדרך שמצד האשה לא מספיק בדעת אלא צריכים המדריגה של רצון, ושלומדים כן מהפסוק ויצאה והיתה.
ט"ז.

בענין תלויה להאיש או תלויה להאשה וקדיש.
ט"ז.

בענין אם גם בנישואין צריכים רצון גמור, ובענין תלויה ותישאי, ע"י בערך חופה – עשיית נישואין.

דברי האב"מ (בביאור דברי הר"ן) שרצון האשה אינו חלק מגוף מעשה הקידושין והקידוש, וממילא אין צריכים עדות על זה, והחולקים על זה.
קפ"ט.

"קידושין לטיבועין ניתנו".
נ' (קטע "ומה שלא סגי").

אפקעינהו רבנן לקידושין מיני

"כל המקדש אדעתא דרבנן מקדש ואפקעינהו רבנן לקידושין מיני": בענין למה צריכים גם ש"כל המקדש אדעתא דרבנן מקדש" (שזהו תנאי מצד המקדש) וגם הפקעה ע"י חכמים.
נ'.

דברי תוס' בב"ב שהיכא שהקידושין היו באיסור מפקיעין רבנן את הקידושין גם בלי שהוא יתנה כדת משה וישראל.
נ' (קטע "ועי' בתוס' בב"ב"), נ"ב.

הקושיא איך מהני כדת משה וישראל לפעול את התנאי של אדעתא דרבנן מקדש, הלא לא כפל את התנאי, וגם הזכיר את המעשה קודם להתנאי.
נ' (קטע "גם יש לבאר" ולהלן שם).

הדרך שאפקעינהו רבנן לקידושין מיני רק בציוור שיש גם גט (פסול) ואפשר למראית העין לתלות בהגט.
נ"א, נ"ב.

בענין שהיכא שהיתה ערוה על היבם, אבל

אפקעינהו רבנן לקידושי האח המת, צרתה מתיבמת.
נ"א.

בענין אם אחרי אפקעינהו רבנן לקידושין מיני ע"י גט פסול הרי היא אסורה לכהן משום גרושה.
נ"א.

קושיית הרשב"א למה בעגונות לא עשו אפקעינהו רבנן לקידושין מיני.
נ"א.

קושיית המרדכי למה כשקידש חייבי לאו לא עשו רבנן אפקעינהו לקידושין מיני.
נ"ב.

קיום מצות

בענין דברי הריטב"א בסוכה דף כ"ה (נדפס בחי' הרשב"א) שעוסק במצוה אסור להפסיק בשביל המצוה השני' ולא רק שפטור.
קכ"ט.

בענין דברי הריטב"א בסוכה דף כ"ה (נדפס בחי' הרשב"א) בענין עוסק במצוה היכא שהשני' היא מצוה עוברת וזו שהוא עוסק בה אינה עוברת.
קכ"ט.

ת' חדש על קושיית הריטב"א שם למה צריכים פסוק לעוסק במצוה פטור מן המצוה.
קכ"ט.

בענין דברי הר"ן למה חתן פטור מק"ש הלא אפשר לקיים שניהם.
צ"ב (קטע אחרון).

קיים ל"י בדרכה מיני

בענין אם אמרינן קלב"מ במי שחייב מיתה מספק.
שפ"א.

קנין

המחלוקת בין תוס' והרמב"ם בענין מה היא מהות המעלה של דעת אחרת מקנה.
רמ"ט (קטע "ושוב כתב") (דעת הרמב"ם).

דברי הקצה"ח שאומרים "באין כאחד" וששני הדברים חלים, רק בגט ושטר שחורר אשר מספיק שם במעשה נתינה ואין צריכים שיקנו את השטר, אב ל לא היכא שצריכים קנין.
רנ"א.

קנין חצר

דברי המחנה אפרים שהיכא שאין חצר משתמרת צריכים מינוי, והמינוי הוא מה שהוא אומר תזכה לי חצירי.
רמ"ו (קטע "מיהו יש ליישב").

בענין הדעה שהטעם למה אין שליחות לקטן הוא כי אינו יכול לעשות מינוי: למה אין קנין חצר לקטן הלא חצר מועיל מדין שליחות גם בלי מינוי.
רמ"ו (קטע "וע"ע בדברי הגרש"א" ולהלן שם).

השיטה שהיכא שיש דעת אחרת מקנה יכול קטן לקנות ע"י קנין חצר.
רמ"ט (קטע "הנה עי'"), רנ"ד.

קנין כסף

בענין אם לקנין כסף צריכים שהכסף ינתן בתורת תשלומין בשביל החפץ הנקנה (או תחילת תשלומין), או האם הוא בגדר מעשה בעלמא של עשיית קנין.
נ' (קטע "עוד יש להוסיף").

בענין אם מספיק בזה שהקונה ממציא להמוכר כסף של הפקר והמוכר זוכה מן ההפקר.
נ' (קטע "והנה יש להמציא").

ראוה מדברת

רבן גמליאל

בענין אם מה שר"ג אומר שבראוה מדברת הרי היא נאמנת הרי זה מדין ע"א נאמן באיסורין או האם זה מדין טענת בעל דין.
קנ"ט, ש"א סק"ג.

בענין אם לפי ר"ג הרי היא נאמנת לא רק שהבועל הוא אדם כשר אלא הרי היא נאמנת גם שהבועל הי' האדם המיוחד ההוא שאמרה.
רצ"ד.

הסברא שר"ג מאמינה רק אם היא אומרת לפי תומה.
רצ"ג.

שר"ג מכשיר בהציוור של "ארוס וארוס" רק בברי ושמא ולא בברי וברי.
רצ"ט (קטע "מיהו לכאורה"), ש"מ"א סק"ב, ש"מ"ב (בתחילתו) וסק"ב.

דברי התוס' רי"ד שר"ג מאמינה בהציוור של "ארוס וארוסה" גם בברי וברי בין על עצמה ובין על הולד.
ש"מ"א סק"ב, ש"מ"ב סק"א (קטע "והתוס' רי"ד").

בענין אם לפי ר"ג הרי היא נאמנת רק להתיר לקהל או האם גם לכהונה.
ש"א.

בענין אם לפי ר"ג הרי היא נאמנת רק להתיר או האם גם לאסור.
ש"א.

בענין טעמו של ר"ג למה היא נאמנת להכשיר אפילו היכא שיש רוב פסולים, (הטעם של בודקת ומזנה, והטעם שע"א נאמן נגד רוב, והטעם של סמוך מיעוטא לחזקה, ועוד סברות).
ש"ב.

דברי רש"י שהיא נאמנת ברוב פסולים משום החזקת כשרות שלה.
ש"ב סק"ה.

דברי הבעל המאור שהיכא שיש רוב כשרים אין צריכים את הטענת ברי שלה אלא סגי בחזקת כשרות.
ש"א סק"ג (קטע "וע"ע שם"), ש"ב סק"ה.

הדרך שלפי רש"י כשיש רוב כשרים מספיק לנו בהטענת ברי גם בלי חזקת כשרות.
ש"ב סק"ה.

הדרך שפעולת הטענת ברי אינה פעולה חיובית, אלא שאם לא טענה הרי זה נחשב שיש כאן הודאה לאיסור.
ש"ד.

בענין מה ששמואל סומך על ר"ג ברוב פסולים רק בדיעבד, ודעות הראשונים מה מיקרי בדיעבד. ש"מ"א.

רבי יהושע

בענין טעמו של רבי יהושע שסובר שאינה נאמנת אפילו היכא שיש רוב כשרים (הטעם של הזנות רצה אחר הפסולים, והטעם של מעלה ביוחסין). ש"ג, שמ"ה סק"א (קטע "ועוד כתב" ולהלן שם), שס"ח סק"א (קטע "א").

הדעה בירושלמי שרבי יהושע פוסל רק בצון אבל לא אונס. שס"ח סק"א (קטע "ועוד כתב").

קושיית רעק"א איך ס"ד שרבי יהושע פוסל רק ברוב פסולים הלא לפ"ז למה אמר שחיישינן לנתיך וממזר שהם מיעוט ולא אמר שחיישינן לגוי. שמ"ה סק"א (קטע "ותי").

בענין אם רבי יהושע פוסל רק לכהונה או האם גם לקהל משום חשש ממזר. רצ"ז.

הדרך שרבי יהושע פוסל רק בגלל שהיא מודה שנבעלה. ש"ה.

הדרך שרבי יהושע פוסל בהציור של נסתרה רק לכתחילה, אבל אם נשאת לכהן לא תצא, אבל בנבעלה הרי הוא פוסל אפילו בדיעבד, כי התם אין זה רק בגדר מעלה אלא הרי זה מדינא. והדרך שגם בנבעלה הרי זה רק בגדר מעלה. ש"ו.

דברי הב"ש ש"מעלה ביוחסין" שייך גם בלי שהמעלה תהי' מטעם גזירה, ודברי השט"מ ששייך רק מטעם גזירה. ש"ע סק"ה.

"אין אפורופוס לעריות". ש"ג.

רב אסי וזעירי

"רב אסי אומר נבעלה וזעירי אמר נסתרה": ג' דרכים בענין במאי פליגי. ש"ז.

עוד בענין המחלוקת בין זעירי ורב אסי. שכ"ג, שכ"ד.

שאפילו זעירי סובר שרבי יהושע פוסל אפילו בנסתרה אבל היינו רק כשלכה"פ יש עדים שנסתרה, אבל לא אם רק היא אומרת שנסתרה. שס"א.

מכשיר או פוסל בבתה

דרכים שונים בענין טעמו של המכשיר בבתה: א', תרתי דסתרי, ב', חזקת האם מהני לבת, ג', שהיא נאמנת על הבת מדין ע"א נאמן באיסורין, ד', משום שלכל היותר הבת אסורה רק מדרבנן ולכן הקילו להאמין להאם, ה', משום שיש להאם כמה כחות יחד דהיינו הכח של ע"א באיסורין וכן טענת ברי וכן חזקת בודקת ומזנה. רצ"ט.

הביאור שחזקת האם מהני לבת, וכן שחזקת האב מהני להחזיק את הבן בכהונה, כי יש להם חזקה שלא נתקלקל כחם להוליד כשרים. רצ"ט (קטע "ב").

בענין אם רבי יוחנן ורבי אלעזר דפליגי בנוגע להבת איירי ברוב כשרים או ברוב פסולים. ש', ש"ב סק"ה.

בענין טעמו של המכשיר בבתה אפילו ברוב פסולים. שס"ו (קטע אחרון).

דברי רעק"א שמאן דמכשיר בתה הרי זה רק כשאין מכירין את האב אבל לא כשהאב לפנינו ומכירים אותו לספק חלל כי יש לגרור את הבת גם אחרי האב. ש"ג.

עוד בענין חזקת האם מהני לבת.
שע"ב (קטע "והנה הש"ש").

הדרך שרבי אלעזר פוסל בבתה משום מעלה, והדרך שהוא משום שלית לי' חזקת האם מהני לבת, והדרך שדוקא במדברת לית לי' חזקת האם מהני לבת כיון שיש ריעותא.

רצ"ט (קטע "ובדעת").

בענין אם מאן דפוסל גם בבתה הרי הוא פוסל רק לכהונה אבל לא לקהל דומיא דפוסל בה דמיירי רק לכהונה.
רצ"ח, ש"א סק"ג (קטע "וע"ע בשט"מ"), שמ"ה סק"א (קטע "והנה בדרכו").

השיטה שמאן דמכשיר בבתה מכשיר רק לקהל אבל לא לכהונה.

רצ"ט (קטע "ד"), ש"א סק"ג (קטע "ועי' עוד בש"ש"), שמ"א סק"א, שמ"ה סק"א (קטע "והנה בדרכו").

ארוסה שעיברה

בענין אם ארוסה שעיברה נאמנת לומר שהולד הוא מן הארוס גם לענין ירושה.
רצ"ט (קטע "ובחי' רבי שמואל"), של"ט, שמ"ג.

שיטות הראשונים ב"ארוס וארוסה" היכא שהארוס והארוסה מכחישים זה את זה.
רצ"ט (קטע "מיהו לכאורה"), שמ"א סק"ב, שמ"ב.

החשש של אפקרה נפשה לגבי עלמא

שהרמב"ם פוסק כאביי שחיישינן דלמא אפקרה נפשה לגבי עלמא.
שס"ח סק"א (קטע "בי").

בענין אם החשש של אפקרה נפשה לגבי עלמא הוא רק כשכל ה"עלמא" פסולים אצלה, או האם אפילו ברוב פסולים אצלה, או האם אפילו במחצה על המחצה, או האם אפילו ברוב כשרים.
שמ"ה סק"א (קטע ראשון).

דברי רעק"א שהחשש של אפקרה נפשה

לגבי עלמא הוא רק לענין לפסול את הולד אבל לא לגבי לפסול את האשה.
שמ"ה סק"א (קטע "ועוד כתב" ולהלן שם).

דברי חי' רבי שלמה בנוגע להנ"ל.
שמ"ה סק"ב.

דברי הש"ש שסובר שהחשש הוא גם לענין לפסול את האשה.
שס"ח סק"א (קטע "ברם").

ביאורי רעק"א בהסוגיא ביבמות דף ס"ט ע"ב.
שמ"ה סק"א.

קושיית רעק"א איך מהני לפי רבי יהושע בראיה מדברת מה שתביא ראי' לדברי' שהבועל הוא אדם כשר הלא צריכים לחשוש שמא אפקרה נפשה גם לגבי עלמא.
שמ"ה סק"א (קטע "ועל ידי זה") סק"ב.

דברי שו"ת הרא"ש שבזונה המיוחדת לו בביתו לא חיישינן שמא נבעלה גם לאחר, ודברי הנו"ב דהיינו רק לענין להכשיר את הולד אבל היא עצמה אסורה לכהונה.
שמ"ה סק"ב (קטע "והנה בשו"ע").

פסקו של הרמב"ם שהיכא שהוא והיא מודים שנבעלה לו והבועל הוא ממזר, בכל זאת אין הולד ממזר ודאי אלא חיישינן שמא אפקרה נפשה גם לגבי עלמא.
שכ"ח סק"ד (קטע אחרון).

פסקו של הרמב"ם שאם זינה איש עם אשה וילדה הרי זה ספק אם הולד הוא ממנו כי חיישינן שמא זינתה בעולתו גם עם אחרים, וממילא אשתו צריכה חליצה.
שכ"ח סק"ד (קטע "מיהו אכתי קשה").

דברי רעק"א שאם אחד פיתה אשה אחת ולא ילדה ומת בלא בנים י"ל שאחיו אינו יכול ליבם את אשתו כי חיישינן שמא זינה גם עם אחרת וילדה לו.
שמ"ה סק"ב (קטע אחרון).

חד רובא ותרי רובי

שיטות הראשונים בביאור תרי רובי.
שס"ו, שס"ט.

דעות הראשונים בנוגע להיכא שהיא טוענת שמא ואיכא תרי רובי לצד ההיתר האם היא מותרת לכתחילה, או האם היא אסורה לכתחילה, או האם היא אסורה אפילו בדיעבד, והסובר שהיא מותרת אפילו בחד רובא.

שס"ב, שס"ז*, שס"ח.

דברי הנודע ביהודה שהיכא ששייך החזקה של אשה בודקת ומזנה הרי אנו מתירין ברוב אחד גם בלי טענת ברי, ודברי הש"ש שחולק על זה.

ש"ע.

דברי הנודע ביהודה והבית מאיר והש"ש בענין היכא שמצאו תינוק ואין טענת ברי של האם.

ש"ע.

רב ותלמיד

דברי הכסף משנה בשם הריב"ש בשם הראב"ד שאע"פ שרב שמחל על כבודו כבודו מחול אבל על בזיונות אינו יכול למחול.

תכ"ב.

דברי הגרי"ז על רב שמחל על כבודו כבודו מחול: שמחילה מהני רק על הדברים המיוחדים שהוא חייב לרבו אבל לא על הדברים שחייבים לכל ת"ח כי הדברים שחייבים לכל ת"ח הרי הם בגדר מצוה כלפי שמיא.

תכ"ב.

רוב

בענין ספק ספיקא מטעם רוב, עי' בערך ספק ספיקא.

בענין ע"א נגד רוב, עי' בערך עד אחד - עד אחד נגד רוב.

בענין רובא וחזקה רובא עדיף, עי' בערך חזקה - רובא וחזקה.

בענין מיגו נגד רוב, עי' בערך מיגו - מיגו נגד רוב.

בענין חזקת מרא קמא נגד רוב, עי' בערך חזקת מרא קמא.

בענין ברי נגד שמא שיש לו רוב, עי' בערך טענה - ברי ושמא.

בירור או גזירת הכתוב של התנהגות**במקום ספק**

בענין אם רובא דלית' קמן, וכן רובא דאית' קמן, הם בגדר בירורים, או האם הם בגדר גזיה"כ של התנהגות במצב של ספק.

ודברי השט"מ בשם הרא"ש שגם כשהולכים אחר הרוב עדיין נחשב ספק.

קמ"ה סק"א (קטע "וכהנ"ל" ולהלן שם), קע"ט סק"ד (קטע אחרון), ר"ו סק"ב (קטע "מיהו גם לפ"ז"), ר"ח, ר"ט (קטע "ובענין מה שנקטרו"), רי"ד, רפ"ו סק"ג, ש"א סק"ג (קטע "ועי' בבית שמואל"), שע"ב קטע אחרון, שע"ח.

בענין שרוב מהני לטהר בספק טומאה ברה"י.

קס"ב (קטע "והש"ש"), שע"ז, שע"ח.

בענין שרוב מהני לטמא בספק טומאה ברה"י.

שע"ח.

דיני רובא דאית' קמן

דברי הרש"ש שב"כל דפריש מרובא פריש" מצרפין להרוב גם חתיכות שאינן בכלל הספק.

שע"ו סק"א.

דברי הבית אפרים שבתשע חנויות אם נמכר כל הבשר שבכל החנויות, קובעים את הרוב לפי הכמות של הבשר שהוא כשר והכמות שהוא אסור, ורק היכא שנמכר כמות שוה של בשר בכל חנות אזלינן בתר החנויות (צ"ע דגם בזה

תפוק ל' משום רוב בשר בצירוף כל הט' חנויות ולמה צריכים לדון מצד רוב חנויות, ולכאורה רק היכא שנמכר בהחנות הבודדת כמות של בשר ששוה כהכמות שנמכר בכל הט' חנויות האחרות קובעים על פי מספר החנויות). ולפ"ז ה"ה אם לא נמכר כל הבשר אלא רק חלק, אזלינן בתר רוב הבשר הנמכר. וכן היכא שנמכר רק חתיכה אחת של בשר והי' בהחנות הבודדת יותר בשר מבכל התשע חנויות יחד קובעים על פי רוב הבשר. ודעותיהם של הכנסת יחזקאל והנר"ב בענין זה.

שע"ו סק"ב.

בענין היכא שיש ספק אם קרה תופעה של כל דפריש או אם קרה ציור של קבוע.

שס"ו (קטע "והקשה").

רובא דלית' קמן

בענין רוב של מנהג בני אדם.
קפ"ה.

המחלוקת אם הולכים בממון אחר הרוב

בענין אין הולכין בממון אחר הרוב.
ר"צ.

בענין טעמו של רב שסובר שהולכים בממון אחר הרוב: האם הוא משום שמוחזקות היא חזקה שמשנתנית, או האם הוא משום דס"ל שמוחזקות אינה בגדר חזקה חיובית.

ר"ו סק"ו בההערה (קטע "מיהו בתוס' בב"ק" וקטע "והנה הנתיחה"מ").

שרב סובר שהולכים בממון אחר הרוב גם לפי סומכוס, דהיינו שבכה"ג סומכוס אינו אומר יחלוקו.
רפ"ו סק"ג.

בענין טעמו של שמואל שסובר שאין הולכים בממון אחר הרוב: האם הוא משום

דס"ל שמצרפים את המיעוט להחזקה החיובית של מוחזקות, או האם הוא סובר שאין הולכים בממון אחר הרוב אפילו אם מוחזקות אינה בגדר חזקה חיובית.
ר"ו סק"ו בההערה (קטע "ועי' גם במהר"ם" וקטע "מיהו בתוס'").

בענין אם אומרים אין הולכין בממון אחר הרוב גם ברובא דאית' קמן.

קמ"ה סק"א (קטע אחרון), ר"ו סק"א (קטע "והקונטרס") סק"ה, שפ"ט סק"א (קטע "גם י"ל שלא"), שצ"ד (קטע אחרון).

דברי תוס' בסנהדרין שרק ברובא לרדיא לא אויל שמואל בממון בתר רוב.
קפ"ה, שע"ו סק"ב, שפ"ט סק"א (קטע "גם י"ל כשיטת"), שצ"ד (קטע "ג'").

דברי תוס' בדף ט"ו שמוחזקות מהני רק כשהוא בא לידו בהיתר, ודברי התה"ד דהיינו רק כשיש רוב נגד המוחזקות, דרק אז מהני המוחזקות רק כשהוא בא לידו בהיתר, אבל נגד מיגו, או לענין לא לומר כל דאלים גבר, מהני כל מוחזקות, ולכן מהני מוחזקות בשנים אוחזין בטלית.
ש"צ.

קבוע

בענין אם הגדר של כל קבוע כמחצה על מחצה דמי הוא שאע"פ שבאמת יש רוב אבל בכל זאת התורה אמרה לא ללכת אחרי הרוב, או האם הכוונה היא שהתורה אמרה שחשבינן כאילו במציאות אין כאן רוב.

שס"ו בההערה הראשונה, שע"ב (קטע ראשון).

שכשאין האיסור ניכר במקומו הרי זה נחשב מיהא בגדר קבוע מדרבנן, ואפילו אם פריש גזרינן שמא יקח מן הקבוע.
שס"ח סק"ב.

גדר מתי נקרא קבוע ומתי נקרא פריש.
שס"ו (קטע "והקשה הרא"ה"), ש"ע סק"ג, שע"ה.

שבו

דברי רעק"א בשם הריטב"א ביבמות בשם תוספתא שאם נשאת השבויה להערך המעיד בה שהיא טהורה לא תצא. של"ח.

שבועה**כללי**

יסודו של הגרש"ש בביאור דברי הרשב"א ששבועת מודה במקצת ושבועת עד אחד ושבועת השומרים הרי הן בגדר חיובים להתובע ולא בירורים לב"ד כדי להפטור. תמ"ז סק"ב, תנ"א.

שיטת תוס' שהדין שהבא ליפרע מנכסי יתומים לא יפרע אלא בשבועה אינו בגלל שטענין להיתומים את מה שהאב הי' יכול לטעון אישתבע לי דלא פרעתין, אלא הרי זה תקנה נפרדת אפילו היכא שהאב לא הי' יכול לטעון כן. תי"ב (קטע "והנה לעיל").

שיטת תוס' שאומרים מתוך שאינו יכול לישבע משלם רק היכא שאומר לא ידענא ושפיר הו"ל למידע דאז מה שהוא אומר לא ידענא הרי זה בגדר שמא גרוע. רצ"א.

כופר הכל

דברי הר"ן שאם כופר הכל הי' חייב שבועה לא הי' חייב בפחות משתי כסף. תנ"ב.

דברי רש"י בב"ק דף ק"ז שכופר הכל בפקדון חייב שבועה כי בפקדון שפיר מעיז פניו לכפור את הכל. תנ"ג, תנ"ד.

שבועת היסת

בענין אם נשבעין שבועת היסת על טענת קטן. תמ"ה.

בענין היכא שנתערבה בהמה טריפה בכשירות, וחצי בהמה פירשה באופן שיש על החצי ההוא ההיתר של כל דפריש מרובא פריש, האם זה מועיל להתיר את החצי השני שהוא קבוע. רצ"ט (קטע "א'"), שע"ב (קטע "והנה הש"ש").

בענין "זורק אבן לגו". שע"ט.

שכשאין האיסור ניכר במקומו הרי זה נחשב מיהא בגדר קבוע מדרבנן, ואפילו אם פריש גורנין שמא יקח מן הקבוע. שס"ח סק"ב.

גדר מתי נקרא קבוע ומתי נקרא פריש. שס"ו (קטע "והקשה הרא"ה"), ש"ע סק"ג, שע"ה.

בענין היכא שנתערבה בהמה טריפה בכשירות, וחצי בהמה פירשה באופן שיש על החצי ההוא ההיתר של כל דפריש מרובא פריש, האם זה מועיל להתיר את החצי השני שהוא קבוע. רצ"ט (קטע "א'"), שע"ב (קטע "והנה הש"ש").

בענין "זורק אבן לגו". שע"ט.

רוצח

בענין אם בספק מחויב מיתת ב"ד מה שאין הורגים אותו הרי זה משום ספק איסור של לא תרוצח או האם זה משום ספק הוצאת נפש מבעלי" שאינה יותר קלה מהוצאת ממון. ש"פ.

דברי הגר"ח שהיכא שזרקו אדם על תינוק והרג אותו אין הנזרק נחשב בגדר רוצח (באונס) אלא הרי הוא כאבן ביד הזורק. פ"ה.

רשע

פרטי דינים בענין האיסור להחניף לרשעים. ת"כ סק"ב.

שבעת ימי משתה

ע"י עוד בערך חתן וכלה.

ע"י עוד בערך אבלות – אבלות בחתן וכלה.

דברי הרא"ש בשם הר"מ שיום ראשון של ז' ימי המשתה הוא מהתורה דכתיב ביום חתונתו.

צ"ב.

המחלוקת ראשונים אם ז' ימי המשתה מתחילים משעת החופה או משעה שבעל. צ"י, צ"א סק"ב סק"ד, צ"ה, צ"ז, צ"ח, צ"ט.

השיטה שבציור רגיל הרי הם מתחילים משעת החופה ורק אם מת לו מת צריכים גם ביאה. צ"ה.

המחלוקת ראשונים אם האיסור מלאכה בשבעת ימי המשתה הוא משום שמחה או משום רגל דידי'. קל"ה.

המחלוקת ראשונים אם יש דעה בגמ' שבבבבב שנסא אלמנה יש ז' לשמחה כמו ז' לברכה או האם לכו"ע יש רק ג' לשמחה. קל"ה.

דברי הש"ט"מ שברכה הוא משום שמחת הלב של החתן, ולכן בבבבב שנסא אלמנה, וכן באלמון שנושא בתולה, יש ברכה ז', כי בין היכא שהוא בחור ובין היכא שהיא בתולה יש לו הרבה שמחה, אבל ימי ביטול מלאכה הרי הם משום ריצוי דידה, וממילא בבבבב שנסא אלמנה יש רק ג' כי אלמנה אינה צריכה ריצוי כל כך. קל"ה.

דברי המאירי שבבבב שנסא אלמנה אסור במלאכה כל ז' כמו ברכה אבל שמחה יש רק ג'. קל"ה.

בענין אם מותר לעשות שבע ברכות לשני חתנים ביחד. קמ"ד.

שיטות הפוסקים בענין אם תקנת שבע

ברכות היתה על הימים או על הסעודות, דהיינו האם מברכים בסעודה ראשונה וכן בכל סעודה שיש בה פנים חדשות, או האם מברכים ביום ראשון בכל הסעודות וכן ביום שהגיע פנים חדשות בכל הסעודות.

קל"ד, קל"ח, קמ"א.

דברי הערוך השולחן שכדי לברך את הברכה האחרונה כשאין פנים חדשות צריכים לכל הפחות ג'. קמ"ג.

שיטות הפוסקים בענין כמה ימים מברכים ברכת חתנים היכא שנואף נשא בעולה, וכן אלמון שנסא נואפת, וכן היכא שנסא בעולת עצמו. קל"ג.

שיטות הפוסקים בענין אלמון שנסא אלמנה ולא אכלו את הסעודה עד הלילה האם מברכים ברכת חתנים. קל"ד.

בענין מה שאין רואים את נגעו בשבעת ימי המשתה. קמ"ז*.

שבת קודש

בענין מלאכה שאינה צריכה לגופה ודבר שאין מתכוין: איזה הוא יותר קל. קט"ו.

המחלוקת בין רש"י ותוס' אם דבר שאין מתכוין אסור לפי רבי יהודה בשבת מדאורייתא או מדרבנן. קכ"ה.

דברי תוס' שדבר שאין מתכוין מותר לפי רבי שמעון כי לא חשיב בגדר מלאכה. קכ"ז.

הסברא שפסיק ריש"י דלא ניחא ל"י לא חשיב בכלל בגדר מלאכה. קכ"ז.

הדרך ששפיר חשיבא על מדריגת מלאכה, רק דכיון שלא ניחא ל"י הרי זה בגדר מלאכה שאינה צריכה לגופה ומלאכה שאין צריכה לגופה מותר היכא דלא ניחא ל"י. קכ"ז.

בענין היכא בהדרך שהוא עושה, מוכרח שיעשה מלאכה, רק שהי' יכול בתחילה לעשות בדרך אחרת, האם זה מוריד את השם של פסיק ריש', או האם זה שפיר נחשב בגדר פסיק ריש'.

ק"ל (קטע "וצ"ל" ולהלן שם), קל"א.

שויא אנפשי' חתיכה דאיסורא

בענין אם שויא אנפשי' חתיכה דאיסורא מהני מדין נאמנות כמו הודאת בעל דין, או האם מהני משום נדר, או האם מהני משום שמצד הסברא אמרינן שהוא שיודע שאסור צריך לפרוש.

קמ"ו סק"א סק"ב, קמ"ז, ק"נ (קטע "וי"ל בביאור"), קנ"א (קטע "גם י"ל"), קנ"ב, קנ"ד, קנ"ז, קע"ד.

דברי התרומת הכרי שהודאת בעל דין מהני רק בפני ב"ד, אבל אם הודה חוץ לב"ד בפני עדים ואמר אתם עדי הרי זה מהני רק מדין שויא אנפשי' איסור גזילה, והגדר של שויא אנפשי' חתיכה דאיסורא הוא שסברא היא שהוא שיודע שאסור צריך לפרוש וכופין אותו על זה ומפרישים אותו, ודברי הקצה"ח שגם הדין של נאמנות מהני גם חוץ לב"ד באתם עדי.

קמ"ו סק"א, קמ"ז.

הדרך שהזכרנו שגם אם אין הנאמנות של שויא אנפשי' חד"א, הוא שיודע שאסור צריך לפרוש, ושעל זה מהני חזרה גם בלי אמתלא. וכן עוד בענין אם יש על זה חיוב להפרישו.

ק"נ (קטע "וי"ל בביאור"), קנ"א, קנ"ז, רע"א.

עוד בענין אם היכא שעשה שויא אנפשי' חד"א חייבים להפרישו או לא, והסברות שיש לומר בזה.

קמ"ו סק"א, קמ"ז, קמ"ח, קמ"ט, קס"ז, ק"ע.

בענין היכא שעשה שויא אנפשי' חד"א ושוב עבר על דברי עצמו, האם מענישים אותו.

קמ"ח.

בענין אם שייך לומר שאם עשה שויא אנפשי' חד"א אין חיוב להפרישו אבל אם עבר מלקין אותו.

קמ"ח (קטע "והנה כבר הבאנו").

בענין לחזור בו משויא אנפשי' חד"א גם בלי אמתלא.

קנ"ד.

שהיכא שרואים בחוש שדבריו הם נגד המציאות, לא אמרינן שויא אנפשי' חד"א.

קמ"ו סק"ב.

בענין אם שויא אנפשי' חתיכה דאיסורא מהני נגד עדים.

קמ"ו סק"א, קנ"ב, קנ"ז.

השיטה שאפילו אם שויא אנפשי' מהני נגד עדים אבל הרי הוא יכול לחזור בו לצד העדים גם בלי אמתלא.

קנ"ג.

בענין אם בשויא אנפשי' חד"א מספיק בזה שהוא אומר שקרה מצב של ספק, כגון פתח פתוח מצאתי, ואז אנחנו אוסרים מספק, או האם הוא צריך לומר שאסור עליו בודאי, וממילא לא שייך שויא אנפשי' חד"א היכא שהיא טוענת שהיא מותרת כגון במשארסתני נאנסתי כיון שאין הוא יודע אם לקבל את דברי' או לא.

קנ"ח (קטע "והנה חזינן").

עוד בענין היכא שגם לפי דבריו יש כאן רק ספיקא דאורייתא.

קס"ד.

אפילו אם יש דין של שויא אנפשי' ספק איסור, אבל היינו רק כשהוא יודע שקרה דבר שיש בו ספק, אבל היכא שאין לו ידיעה בהענין, כגון בע"א אומר אשתך זינתה והוא שותק כי אינו יודע, לא מיקרי ששויא אנפשי' חד"א, ודברי תוס' שהיכא שהוא מאמין להעד שפיר אמרינן שויא אנפשי' חד"א.

ק"נ (קטע "והנה בקידושין" ולהלן שם).

עוד בענין שויא אנפשי' היכא שהוא מאמין לאחרים.

קנ"א.

בענין שויה אנפשי' חתיכה דאיסורא באומר פתח פתוח מצאתי.

קמ"ו סק"ג, קנ"ה, קנ"ו, קס"ד, קצ"ט, ר"ד, ר"י.

שיטת הרא"ה שלא מהני שויה אנפשי' חד"א באיסור דרבנן.

קמ"ה סק"ב (קטע אחרון), קס"א*, קס"ד (קטע אחרון), קע"ה, קע"ט סק"ב, קפ"ה.

שיתכן שגם הרא"ה מודה שהיכא שאסר על עצמו אשה בתורת ערוה הרי הוא נאסר גם בהשניות דרבנן, ודיוק מרש"י לא כן. קע"ה.

דברי רעק"א שאפילו החולקים על הרא"ה מודים שבדבר שהוא רק משום מעלה ביוחסין לא אמרין שויה אנפשי' חד"א. קע"ט סק"ב.

קושיית רעק"א והבית יעקב איך מהני שויה אנפשי' באומר פתח פתוח מצאתי להפקיע את מה שהוא משועבד לה. ק"ג, רע"א.

שומר

שבועת השומרים

יסודו של הגרש"ש ששבועת מודה במקצת ושבועת עד אחד ושבועת השומרים הרי הן בגדר חיובים להתובע ולא בירורים לב"ד כדי להפטור.

תמ"ז סק"ב, תנ"א.

דברי רש"י בב"ק דף ק"ז שכופר הכל בפקדון חייב שבועה כי שומר שפיר מעיז פניו לכפור את הכל. תנ"ג, תנ"ד.

שיטת הרמב"ם שנשבעין שבועת השומרים לקטן, והמיעוט קאי רק על הכפל של טוען טענת גנב אבל לא על שבועה, ושיטת הראב"ד שאין נשבעין.

תמ"ה (קטע "וי"ל" וקטע "ברם" וקטע "ולפי הנ"ל").

(הדרך שטעמו של הרמב"ם אינו משום שלשבועת השומרים מספיק בטענת שמא, וטענת קטן נחשבת בגדר טענת שמא, אלא טעמו הוא משום ששבועת השומרים אינה

צריכה טענה כלל, ובאמת טענת קטן אינה נחשבת אפילו בגדר טענת שמא אלא אינה נחשבת טענה כלל.

תמ"ה קטע "ברם").

שטעמו של הראב"ד הוא משום דס"ל שהפקדון של קטן נתמעט מכל עיקר דין שמירה.

תמ"ה (קטע "וי"ל" וקטע "ולפי הנ"ל יוצא שישי").

שהרמב"ם סובר שקטן נתמעט רק מלחייב שבועה, חוץ משבועת השומרים וכהנ"ל, והראב"ד סובר שנתמעט גם מלחייב שבועה וגם משמירה וכהנ"ל, והסוברים שנתמעט רק משמירה אבל לא מלחייב שבועה (רש"י והרמ"ה). תמ"ה.

שור הנסקל

בענין אם אומרים כמיתת הבעלים כך מיתת השור היכא שלא שייך הטעם גבי השור, וכגון הדברים שאצל הבעלים הרי הם נוהגים משום והצילו העדה. שפ"א.

בענין אם השור פטור מסקילה בציוור של ספק כמו שהבעלים פטורים בציוור של ספק, כי כמיתת הבעלים כך מיתת השור. שפ"א.

שחיטה

בענין ששחיטה היא מצוה.

קל"ב סק"ח.

בענין מה שמברכין על שחיטה אע"פ שהיא רק מצוה קיומית.

קל"ב סק"ח.

שטרות

בענין שטר שיש בו תנאי, מי צריך להוכיח שנתקיים או לא נתקיים התנאי, ע"י בערך תנאי – מי צריך להוכיח שקיים או ביטל את התנאי

"סיטראי נינהו".

ר"ו סק"ד סק"ה סק"ו סק"ז.

הדרך שאע"פ שבית הלל סוברים (בסוטה דף כ"ה) ש"שטר העומד לגבות לאו כגבוי

דמי", אבל מ"מ השטר גורם שהחזקה החיובית של מוחזקות של הלוח על מעותיו מתבטלת בגלל השטר, רק שאכתי נשארתי הסברא של "דכאיב לי" כאיבא אזיל לבי אסיא".

ר"ו סק"ו.

הסוכרים שהיכא שיש לו שטר, מהני מיגו או רוב או ס"ס להוציא כי אז שפיר אומרים שכמאן דגבוי דמי.

ר"ו סק"ד סק"ו, רע"ד, שצ"ו סק"ב.

הקושיא למה לפי רבן גמליאל האומרת משארסתני נאנסתי הרי היא צריכה מיגו ביחד עם הכח של ברי נגר שמא כדי להוציא את הכתובה, דלמה לא מספיק בהמיגו לחוד כיון שיש לה שטר וכהנ"ל לעיל בסמוך.

ר"ו סק"ד.

המחלוקת בין הש"ך והש"ש אם כשיש לו מיגו שייך לומר כגבוי דמי גם היכא שנולד ספק שאולי עיקר ההתחייבות היתה בטעות או האם שייך לומר כן רק היכא שנולד ספק אם שילם או לא.

ר"ו סק"ד.

שיעבוד

יורשים

שיטת תוס' שהבא ליפרע מנכסי יתומים לא יפרע אלא בשבועה, אינו בגלל שטענין להיתומים את מה שהאב הי' יכול לטעון אישתבע לי דלא פרעתיך, אלא הרי זה תקנה נפרדת אפילו היכא שהאב לא הי' יכול לטעון כן.

תי"ב.

בענין אם מהני שויה אנפשי חד"א להפקיע שיעבוד, כגון בבעל שאומר שאשתו אסורה עליו, לענין להפקיע את מה שהוא משועבד לה בחיוב עונה.

ק"ג, רע"א.

שכר ועונש

הדרך שהיכא שהוא טרוד שמא לא יוכל

לעשות מצוה מסוימת כשהיא תזדמן, וזה גורם שאין דעתו מיושבת ואינו יכול לעשות מצוה אחרת שעומדת לפניו עכשיו לעשותה, אינו מקבל בשביל הטירדה שכר אותה מצוה שהוא טרוד בה (אע"פ שמסתמא יש לו איזה שכר מועט עבור הטירדה), ומש"ה ס"ל לרבא בדף ר' ע"ב שאינו נקרא עוסק במצוה ואינו פטור מן המצוה שעומדת לפניו עכשיו לעשותה.

קכ"ט.

שלום

בענין אם החיוב של דרכי שלום כלפי נכרים הוא להזהר שלא לגרום שנאה, וממילא אם הוא יכול להשתמט בלי שהגוי ידע הרי הוא רשאי להשתמט, או האם יסוד החיוב הוא להרבות שלום בינינו וביניהם, וממילא גם כשיכול להשתמט יש חיוב.

שצ"ג.

בענין לשנות מפני השלום.

ת"כ סק"א סק"ג, תכ"א.

שליחות

מינוי שליח

הסברא שמינוי שליח הוא רק בגדר מעשה ולא בגדר חלות.

רמ"ו (קטע "גם י"ל").

בענין ששליחות שלא מדעת (כלומר שאם הי' יודע יש להניח שהי' ממנה אותו להיות שליח) לא מהני לפי אב"י כמו שיאוש שלא מדעת לא מהני.

רמ"ה (קטע "והקצה"ח").

הקושיא למה צריכים פסוק למעט שקטן אינו יכול לעשות שליח, תיפוק לי' משום שאין בו דעת לעשות את המינוי.

רמ"ו (קטע "מיהו רש"י" ולהלן שם).

דברי רעק"א שבאמת הטעם למה אין שליחות לקטן (דהיינו שא"א שיהי' לקטן שליח) הרי זה מפני שאינו יכול לעשות מינוי.

רמ"ו.

הקושיא שלפי דברי רעק"א הנ"ל למה אין חצירו של קטן קונה לו, הלא השליחות של חצר אינה צריכה מינוי.
רמ"ו (קטע "וע"ע בדברי הגרש"א" ולהלן שם).

נשתטה המשלח

בענין נשתטה המשלח.
רמ"ו (קטע "עוד הקשה").

קטן

מנלן שקטן אינו יכול למנות שליח.
רמ"ו.

השיטה שהיכא שיש דעת אחרת מקנה יש לקטן קנין חצר.
רמ"ט (קטע "הנה עי"ו"), רנ"ד.

הקושיא למה צריכים פסוק לומר שלקטן אי אפשר שיהי' שליח, תיפוק לי' משום שאינו יכול לעשות מינוי, א"נ משום דהוי בגדר נשתטה המשלח.

רמ"ו (קטע "מיהו רש"י" ולהלן שם, וקטע "עוד הקשה").

דברי רעק"א שבאמת אין שליחות לקטן (דהיינו שא"א שיהי' לקטן שליח) מפני שאינו יכול לעשות מינוי.
רמ"ו.

הקושיא שלפי דברי רעק"א למה אין חצירו של קטן קונה לו הלא השליחות של חצר אינה צריכה מינוי.

רמ"ו (קטע "וע"ע בדברי הגרש"א" ולהלן שם).

דברי הרמב"ם שאין לקטן שליח מפני שאין לו דעת.
רמ"ו (קטע "והנה הגרש"א").

שקדו (תקנת שקדו)

הטעמים למה תיקנו תקנת שקדו.
ד'.

בענין אם תקנת שקדו היא גם לטובת הארוס.
ד'.

המחלוקת ראשונים אם מהני מחילה על

תקנת שקדו. וכן בענין אם גם החתן צריך למחול, ואם אינו מוחל אכתי יכול לדחותה ולא לכנסה עד יום רביעי בגלל שקדו, או האם מספיק במחילת הכלה, ואם היא מוחלת אינו יכול לדחותה עד יום רביעי.
ד'.

בענין היכא שהארוסה מחלה, אבל אכתי יש שקדו משום תקנתא דידי', האם הוא צריך להעלות לה מזונות עד יום ד' כיון שהעיקוב הוא משום תקנתא דידי'.
ד'.

דברי הר"ן שמשום שקדו לחוד לא היו מעכבים את הנישואין אלמלא גם הטעם של טענת בתולים.
ס', ס"ו, ע"א, ע"ה (רש"י שחולק על הר"ן), פ"ג.

דברי השט"מ שתקנת טענת בתולים ותקנת שקדו משלימות זו את זו.
ג'.

דברי הראשונים בענין למה לא תנן בהמשנה בריש מכילתין הטעם של שקדו.
י"ב, י"ב*.

בענין אם המהות של תקנת שקדו היא שיטרח כל יום מהג' ימים, או האם התקנה היתה שישא ביום ד' כדי שיהי' לו זמן להכין אבל רשאי הוא להכין הכל ביום אחד.
ד* סק"ב.

שלפי הצד השני הנ"ל י"ל שהתקנה קיימת אפילו כשאין לו אפשרות להכין כיון שמהות התקנה היתה על עצם מספר הימים.
ה' סק"א.

ולפי הצד הראשון הנ"ל, היכא שמוכרח להקדים, בכל זאת יום ג' עדיף מיום ב' כדי שיטרח לכה"פ שני ימים.
ע"ה.

דברי הטור שבזה"ז אין צריכים לטרוח ג' ימים אלא סגי אם מוכן לו ("דטריח").
ג', ה'.

הסוכרים שגם בזמן תקנת עזרא הי' יכול לישא ביום א' אם "טריח".
ה' סק"א (קטע "מיהו הרמב"ן")
סק"ב, ו' (קטע אחרון).

דברי הפרישה שבזמן תקנת עזרא של ב' וה' לא הועיל "טריח" אלא היו צריכים בדוקא ג' ימים אחר השבת.
ג', ה'.

דברי הטור שבוה"ז כשאין לו מה להכין, בכל זאת ישא ברביעי, ואין זה כמו היכא ד"טריח" שהוא יכול לישא מתי שירצה.
ה' סק"א.

דברי הרמב"ם שהכוונה בזה שבזמן הזה סגי ב"טריח" היא שצריכים ג' ימים אבל הרי הם יכולים להיות גם ימי ה' ו' א' ואינם צריכים להיות רצופין.
ה' סק"א (קטע "והנה הרמב"ם"), ס"ג.

דברי רש"י שגם בזה"ז צריכים ג' ימים רצופין רק שהכוונה במאי דאמרין שמספיק בטריח היא שהם יכולים להיות לפני השבת.
ה' סק"א (קטע "והנה הרמב"ם"), ס"ג.

הקושיא שלפי הדעה הנ"ל, למה אם הגיע הזמן באחד בשבת אינו מעלה לה מזונות הלא הי' יכול לטרוח לפני השבת.
ה' סק"ב, ו' (קטע אחרון).

דברי הרמב"ם שה"שקדו" של אלמנה לשמוח עמה ג' ימים הרי הוא רק בגדר מנהג, ודברי הטור שהוא בגדר תקנה.
ד* סק"א.

שקר

המחלוקת בין הרמב"ם והסמ"ג בענין אם הפסוק של מדבר שקר תרחק הוא מתרי"ג מצות.

ת"כ סק"ד (קטע אחרון).

דברי המכילתא שמדבר שקר תרחק הוא אזהרה ללשון הרע ומינות.

ת"כ סק"ד (קטע "גם י"ל").

הדרך שכל האיסור מן התורה לשקר הוא

משום שיוצא מזה רעת חבירו ושפילו אם אסור לשקר מן התורה אפילו בדברים אחרים אבל הרי זה רק כי עי"ז יתרגל וישקר גם לרעת חבירו.
ת"כ סק"א (קטע אחרון).

שיטת היראים שלא הזהירה התורה על שקר שאינו יכול להביא רע לחבירו.
ת"כ סק"ד.

הדרך שאסור מהתורה רק כשיש הפסד ממון לחבירו ולא סתם הרעה.
ת"כ סק"ד.

הדרך שהפסוק איירי רק בדיינים.
ת"כ סק"ד.

הדרך ששאר אנשים שאינם דיינים אסורים לומר שקר בעניני ממון מהפסוק "היך צדק יהי לך" דרשין שיהא הן שלך צדק.
ת"כ סק"ד.

דברי הספר חרדים שמדבר שקר תרחק איירי אפילו במילי דעלמא שאין בזה הרעה לחבירו.
ת"כ סק"ד.

שבודאי כל השקרים אסורים לכה"פ מדברי קבלה.
ת"כ סק"ד.

דברי רבינו יונה שיש תשעה סוגים של שקר.
ת"כ סק"ד (קטע "גם י"ל").

בענין לשנות מפני השלום.

ת"כ סק"א סק"ג, תכ"א.

ביאורים בהמחלוקת שבין בית שמאי ובית הלל בענין אם לומר כלה נאה וחסודה.
ת"כ, תכ"א.

בענין "כך עונשו של בדאי שאפילו אמר אמת אין שומעין לו" (סנהדרין דף פ"ט ע"ב).

ת"כ סק"א.

בענין "ניכרים דברי אמת".

ת"כ סק"א.

תורה

דברי תוס' בדף י"ז בשם הר"י מקורביל

שאינן צריך להפסיק משימוש ת"ח בשביל מצות, ופירושו של האור שמח בדבריהם, וכן בדברי רש"י בסוכה דף כ"ה, שהכוונה בשימוש ת"ח היא ללימוד גמרא.
תכ"ו*.

בענין "גדולה שימושה של תורה יותר מלימודה".
תכ"ו*.

תלמיד חכם

דברי הכסף משנה בשם הריב"ש בשם הראב"ד שאע"פ שרב שמחל על כבודו כבודו מחול אבל על בזיונות אינו יכול למחול.
תכ"ב.

דברי הגרי"ז על רב שמחל על כבודו כבודו מחול: שמחילה מהני רק על הדברים המיוחדים שהוא חייב לרבו אבל לא על הדברים שחייבים לכל ת"ח כי הדברים שחייבים לכל ת"ח הרי הם בגדר מצוה כלפי שמיא.
תכ"ב.

תנאי

דיני פעולת תנאי

בענין אם בתנאים החלות חלה עכשיו, רק שאם אינו מקיים את התנאי הרי היא מתבטלת למפרע, או האם רק לאחר שהוא מקיים את התנאי חלה החלות למפרע.
ל"ז (קטע "וראיתי בחי").

תנאי כפול ותנאי קודם למעשה

שיטת הרמ"א שהיכא שאמר שהוא רוצה לעשות כתנאי בני גד ובני ראובן אינו צריך לכפול.
נ' (קטע "ויש ליישב").

דברי הבית שמואל שגם היכא שאמר שהוא רוצה כתנאי בני גד ובני ראובן צריכים תנאי קודם למעשה.

נ' (קטע "ויש ליישב").

הקושיא איך מהני כדת משה וישראל

לפעול שאדעתא דרבנן מקדש, הלא לא כפל את התנאי, וגם הזכיר את המעשה קודם לתנאי.
נ' (קטע "גם יש לבאר").

שיטת הרמב"ם שהכוונה ב"תנאי קודם למעשה" אינה לנוסח התנאי, אלא הכוונה היא רק שיתנה לפני שעושה את המעשה.
נ' (קטע "ויש ליישב").

דברי הבית שמואל שגם היכא שאמר שהוא רוצה כתנאי בני גד ובני ראובן צריכים תנאי קודם למעשה.
נ' (קטע "ויש ליישב").

עוד בענין משפטי תנאים

דברי השו"ת בשמים ראש שכשהוא מתנה על דיבור מסוים, דהיינו שהוא רוצה שאם יעבור על התנאי לא יתקיים הדיבור, אין צריכים משפטי התנאים, כי בכה"ג אין צריכים ללמוד שהתנאי מועיל מהתנאי של בני גד ובני ראובן אלא הרי זה מועיל משום דאתי דיבור ומבטל דיבור.
נ' (קטע "והנה המהר"ץ חיות").

"מעכשיו"

שיטת הרמב"ם שהיכא שאמר מעכשיו, או על מנת דהוי כאומר מעכשיו, אין צריכים משפטי התנאים.
נ' (קטע "גם יש לבאר").

מי צריך להוכיח שקיים או ביטל את התנאי

שבשטר שיש בו תנאי, על בעל השטר שרוצה לגבות מוטל לברר שקיים את התנאי, ואם לא בירר אינו יכול לגבות.
ר"ו סק"ה, ר"ט (קטע "והנה הרמב"ן" ולהלן שם).

רא"י מהרשב"א שטעם הדין הנ"ל אינו דוקא מפני שהוא בא להוציא ממוחזק אלא משום שהסתמיות הוא שלא נתקיים התנאי.
ר"ט (קטע "והנה הרמב"ן" ולהלן שם).

דברי המהרי"ט שאם קיום התנאי הוא בשב ואל תעשה אז נקטינן שנתקיים התנאי, והאיש שקיום התנאי הוא לרעתו הרי הוא צריך להוכיח שקרה ביטול התנאי בקו"ע ושאינו חייב.
 ר"ט (קטע "וע"ע באבי עזרי").

דברי הנתייה"מ שבתנאי על העבר נקטינן שלא נתקיים התנאי, ואפילו אם קיום התנאי הוא בשוא"ת, ולכן בכה"ג צריכים להוכיח ששפיר נתקיים התנאי.
 ר"ט (קטע "וע"ע באבי עזרי").

דברי השב שמעתא שמי שנולד הספק ברשותו צריך להוכיח [ועיי"ש בהציור שבו מדובר].
 ר"ט (קטע "וע"ע בש"ש").

מה נחשב ביטול התנאי

בענין היכא שהתנה על מנת שיעשה דבר מסוים, האם צריכים שיקיים את התנאי, או

האם צריכים שלא יעשה הפוך מהתנאי, ונפ"מ היכא שאמר על מנת שאעשה כך וכך ונאנס ולא עשה, דבכה"ג ליכא קיום התנאי אבל גם אין ביטול (אם נאמר שאונס לא חשיב המעשה שלו).
 ל"ז (קטע "וראייתי בחי' הגרנ"ט"),
 ל"ח ובההערה, ל"ח*, מ"ו, נ"ז.

תרתי דסתרי

חילוק בין היכא שיש גורם אחד לשני הדברים לבין היכא שהדבר השני הוא תוצאה מהדבר הראשון.
 רצ"ח.

שאחד מהטעמים למה לומר שמאן דמכשיר בה מכשיר בבתה הוא משום שאם נאסור את הבת יש כאן תרתי דסתרי.
 רצ"ט.

עוד ציור של תרתי דסתרי.
 ר"ו סק"ב, שי"ד.

גמרות ומפרשים במס' כתובות שזכרים שלא במקומם

ב' ע"א, דו"ח לרעק"א בד"ה הן בתוס' שם וכו'.	ב' ע"א, רש"י ד"ה בשני ובחמישי.
קפ"ט.	קס"א*.
ב' ע"ב, תוס' ד"ה מציא אמרה ל"י נסתחפה שדהו.	ב' ע"א, רש"י ד"ה לכך שנינו בתולה נשאת.
רס"ט (קטע "הרי").	י"ח.
ב' ע"ב, תד"ה לפיכך.	ב' ע"א, רש"י ד"ה תלי תניא בדלא תניא.
ז' סק"ח.	י"ח.
ב' ע"ב, שט"מ ד"ה והריטב"א.	ב' ע"א, רש"י ד"ה אלא תלי תניא דמפרש טעמא וכו'.
ז' סק"ז.	י"ח.
ג' ע"א, דטריח.	ב' ע"ב רש"י ד"ה נסתחפה שדהו.
ג' (קטע "ואולי"), ה'.	רס"ט (קטע "הרי").
ג' ע"א, רש"י ד"ה דמדאורייתא לא הוי גיטא.	ב' ע"א, תד"ה שאם.
ל"ח (קטע "א").	קצ"ט.
ג' ע"א, רש"י ד"ה דטריח ל"י.	ב' ע"א, תד"ה מפני מה אמרו (השני).
ה' (קטע "והנה הרמב"ם").	ג' (קטע "ובאמת").
ג' ע"א, ריטב"א ד"ה והא בעינן שקדו (שלא מהני מחילה על שקדו).	ב' ע"א, תד"ה ותנשא.
ד' (קטע "מיהו הריטב"א").	ד' (קטע "והנה היכא"), ו' (קטע "והנה יש לעיין"), י"ב (קטע ראשון).
ג' ע"ב, דתניא מפני מה אמרו וכו'.	ב' ע"א, ר"ן, סד"ה בתולה (שמשום שקדו לחוד לא היו מעכבים את הנישואין אלמלא טענת בתולים).
ג' ע"ב, איכא פרוצות (בענין הא דפרוצות אסורות כיון שהיו עושות כן מעצמן גם בלי האונס).	ס', ס"ו, פ"ג.
ל"ח (קטע "ועי' בברכת שמואל" וקטע "ובאמת").	ב' ע"א, מהרש"א ד"ה בד"ה ותנשא בא' (ששקדו הוא משום שמחת סעודה של חתונה דידה).
ג' ע"ב, שט"מ ד"ה וכתב בעל הטורים.	ד'.
צ' (קטע ראשון).	ב' ע"א, מאירי על המשנה שבחור שנשא אלמנה אסור במלאכה כל ז' כמו בברכה.
ד' ע"א, רש"י ד"ה ופורש.	קל"ה.
צ' (קטע ראשון ולהלן שם).	

ד' ע"א, תד"ה בועל ומהרש"א שם.
צ' (קטע "ברם הוסיף" וקטע "ברם
המהרש"א").

ד' ע"א, תד"ה בעילת מצוה.
צ' (קטע "ועוד ביאר").

ד' ע"א, רא"ה ד"ה אמר רפרם.
כ"ז.

ד' ע"א, חי' חתם סופר בריש דף ד'
פ"ט.

ה' ע"א, ריטב"א ד"ה טעמא משום ברכה.
ד' (קטע "והנה היכא"), ו' (קטע
"והנה יש לעיין").

ו' ע"ב, המפיס מורסא וכו'.
קי"ב, קי"ז.

ו' ע"ב, רש"י ד"ה אם לעשות לה פה.
קי"ב.

ו' ע"ב, רש"י ד"ה חייב.
קי"ז.

ז' ע"א איבעית אימא באלמוץ, יום אחד
לברכה ושלשה לשמחה.
קי"י.

ז' ע"ב, תוס' ד"ה שנאמר.
קל"ב סק"י (קטע אחרון).

ז' ע"ב ראש"י סי' י"ג.
קל"ב סק"ח.

ז' ע"ב, ר"ן ד"ה ואסר לנו את הארוסות.
קל"ב סק"ד.

ז' ע"ב, רשב"א ד"ה ואסר לנו את
הארוסות.
קל"ב סק"ג.

ז' ע"ב, שט"מ ד"ה כתבו התוספות (בשם
תלמידי רבינו יונה).
קל"ב סק"ט.

ח' ע"א, רש"י ד"ה כשמתך יצירך, וד"ה
בגן עדן מקדם (ושט"מ שם בד"ה וכתבו).
תי"ז (קטע "ויש להסביר").

ט' ע"א, אבל הכא מיקם הוא דלא קים ל'
קמ"ל (מחלוקת בביאור הקמ"ל).
קכ"ב.

ט' ע"א, רש"י ד"ה האומר.
קמ"ו סק"ב.

ט' ע"א, תד"ה ואי ("וי"ל דשם אונס חד
הוא").

שס"ו בההערה השני' (קטע "אמנם
בפנ"י").

ט' ע"א, בא"ד (בענין ספק ספיקא שאינו
שקול).

שכ"ג, שמ"ה סק"א (קטע ראשון).

ט' ע"א, בא"ד (שרוב אונס אינו רוב גמור).
רע"ו, ש"ב סק"א.

ט' ע"א, בא"ד (דמוכת עץ לא שכיח).
ת"ו סק"ב.

ט' ע"א, רא"ש סי' י"ח (היכא שהוא אומר
פתח פתוח, והיא מכחישתו).
ש"ב סק"ד (קטע "הוסיף").

ט' ע"א, רא"ש שם (בענין טעמו של המ"ד
שסובר שלדברי המכשיר בה מכשיר בבתה.
רצ"ט (קטע "ג'"), ש"א סק"ג
(קטע "ברם עי' ברא"ש"),

ט' ע"א, שט"מ ד"ה נאמן.
ר"ט (קטע אחרון).

ט' ע"א, פ"י על תד"ה לא צריכא.
י"ג (קטע "ברם לכאורה").

ט' ע"א, דו"ח ד"ה והנה הא וכו' (בסוף
דבריו על לא צריכא באשת כהן.
י"ג (קטע אחרון).

ט' ע"ב, רש"י ד"ה אף אנן נמי תנינא.
קנ"ו.

ט' ע"ב, רש"י ד"ה טענת דמים.
קנ"ו.

ט' ע"ב, תד"ה אי ("שמא אינו בקי בפ"פ").
קמ"ו סק"ג (קטע "ועי' באמת").

ט' ע"ב, בא"ד (מה שכתבו שלהאשה יש
ספק ספיקא).
רכ"ז.

ט' ע"ב, בא"ד (שהספק ספיקא שכתבו הוא
ספק ספיקא שאינה מתהפכת).
קע"ג.

י"א ע"א, בא"ד ("ומגעו ביין כשר").
רל"ד.

י"א ע"א, רש"י ד"ה יכולין למחות.
רל"ד.

י"ב ע"א, תד"ה וניחוש.
ר"ו סק"ג.

י"ב ע"ב, משארסתני נאנסתי.
קנ"ח (קטע "ועכ"פ" ולהלן שם).

י"ב ע"ב, לא מפ"י אנו חיינ וכו'.
רצ"ה, שצ"ו סק"ג.

י"ב ע"ב, מאי אף בראשונה אע"ג דאיכא
למימר אוקי ממונא בחזקת מרי'.
רצ"ט (קטע "מיהו לכאורה"),
ש"ט.

י"ב ע"ב, עד כאן לא קאמר רבן גמליאל
התם אלא דאיכא מגו וכו' אלא דאמרינן
אוקמה אחזקה (שלפי ר"ג מוציאין ממון
ע"י מיגו או חזקת הגוף בהדי ברי ושמא).
ר"ה, ר"ו סק"א (קטע "והקשה")
סק"ד סק"ו (קטע אחרון), ר"ט
(קטע "וביותר"), שצ"ו, שצ"ח,
שצ"ט, ת' (קטע "ותי השיטה").

י"ב ע"ב, רש"י ד"ה וכהן הוא.
רצ"ד (קטע "וכדברי").

י"ב ע"ב, רש"י ד"ה אלא דאיכא מגו.
ת"ו סק"ג.

י"ב ע"ב, תד"ה רב הונא (ברי טוב ושמא
גרוע).

שצ"ו סק"א (קטע ראשון).

י"ב ע"ב, מהר"ם שיף ד"ה גמ' אי נמי וכו'.
קנ"ח (קטע "והא דגבי").

י"ב ע"ב, חי' הרא"ה ד"ה אמר לך רב
("ואפי' לר' יוחנן").

רצ"ט (קטע "ב").

י"ב ע"ב, דו"ח לרעק"א ד"ה שם מתני'
והוא אומר וכו'.

ר"ה* סק"ב.

י"ג ע"א, היא אומרת מוכת עין אני והוא
אומר לא כי אלא דרוסת איש את, ור"ן על
זה.

רע"ט.

ט' ע"ב, בא"ד (שס"ס מהני להוציא
כתובה).

קמ"ה סק"א (קטע אחרון).

ט' ע"ב, בא"ד (ראיתם שס"ס מהני להוציא
כתובה).

ר"פ (קטע "ועי' בהביאור").

ט' ע"ב, בא"ד (בענין ס"ס שאינו שקול).
קפ"ד.

ט' ע"ב, בא"ד (מה שמבואר בדבריהם
שאינ הבעל כשהוא אומר עד שלא ארסתיך
שולל שקרה תחתיו ברצון).
ר"פ (קטע ראשון).

ט' ע"ב, תד"ה נאמן.

ר"ט (קטע אחרון).

ט' ע"ב, תד"ה לא ("וא"ת ונהימנא לדידה
במגו וכו').

קנ"ז, ר"ו סק"ה.

ט' ע"ב, פ"י בד"ה וקשה וכו' (שלפי
סומכוס לא מהני ס"ס להוציא ממון).
רפ"ו סק"ג.

י' ע"א, מהימן ומסבינן ל"י כופרי, רב אחאי
משני כאן בבחור כאן בנשוי.
קנ"ו.

י' ע"א, רש"י ד"ה בחור.
קנ"ו.

י' ע"א, רשב"א ד"ה אמר רב נחמן.
ר"ט (קטע "והנה הרמב"ן").

י' ע"א, רשב"א ד"ה ומהא דאמרינן.
ר"ט (קטע "וי"ל שלא מהני").

י' ע"א, רשב"א שם ד"ה רב אחאי.
קנ"ו.

י' ע"א, ריטב"א ד"ה חזקה.

ר"ט (קטע "וי"ל שלא מהני").

י' ע"ב, ר"ן ד"ה גרסי' בפרק אלו נערו
(דף ד' ע"א בדפי הרי"ף).

קע"ח, רס"ב רס"ה.

י"א ע"א, רש"י ד"ה על דעת בית דין
(שב"ד נעשין לו אב).

רל"א (קטע "ונראה שזהו"), רל"ו.

י"ג ע"ב, מהר"ם שיף ד"ה חילוקי שאמרת
וכו' (בענין מחלוקת זעירי ורב אסי).
ש"ז.

י"ג ע"ב, רש"ש על תד"ה ההוא ארוס.
רצ"ט (קטע "ובחי רבי שמואל").

י"ג ע"ב, רמב"ן ד"ה מדברת.
של"ז.

י"ג ע"ב, חי' הרא"ה ד"ה השבתנו.
ש"ו.

י"ג ע"ב, שט"מ ד"ה א"ר יוחנן.
רצ"ד, ש"א סק"ג (קטע "וע"ע
בשט"מ").

י"ג ע"ב, שט"מ ד"ה לדברי המכשיר.
רצ"ד, ש"א סק"ג (קטע "וע"ע
בשט"מ").

י"ד ע"א, לרבי יהושע וכו' וקיל לי' ספק
ספיקא וכו'.
ר"ו סק"א (קטע "והקשה").

י"ד ע"א, תד"ה חדא (השני).
רצ"ט (קטע "מיהו לכאורה").

י"ד ע"א, תוס' רי"ד שר"ג מאמין אותה גם
בברי וברי בין על עצמה ובין בנוגע להולד.
שמ"א סק"ב.

י"ד ע"א, פ"י ד"ה שם הלכך לר"ג.
קמ"ה סק"א (קטע "וע"ע
בדבריו"), ר"ו סק"א (קטע
"ונראה").

י"ד ע"א, דו"ח ובית יעקב על תד"ה
אלמנת עיסה.
רצ"ט (קטע "וכדרך זה").

י"ד ע"א, בית יעקב על תד"ה אלמנת עיסה.
רצ"ט (קטע "וכדרך").

י"ד ע"ב, רש"י ד"ה אפילו ברוב פסולין
נמי מכשר.
ש"ב סק"ה.

י"ד ע"ב, תד"ה אבל.
שנ"ה (קטע "ובאמת").

י"ג ע"א, בתרייתא להודיעך כחו דר"ג
דאע"ג דליכא למימר מיגו מהימנא.
שצ"ט.

י"ג ע"א, האמר רב מלקין על היחוד ואין
אוסרין על היחוד.

שמ"ה סק"א (קטע "ועוד תי'
רעק"א"), שס"ח סק"ג.

י"ג ע"א, רש"י ד"ה בבתה.
שמ"א סק"א (קטע ראשון).

י"ג ע"א, תד"ה רב אסי אמר.
ת"א, ת"ב.

י"ג ע"א, רמב"ם בפיה"מ שכופין לגרש על
שוא אנפשי' חד"א.
קמ"ז (קטע "וע"ע בפ"ת").

י"ג ע"א, רמב"ם בפיה"מ על היכא שאמר
פ"פ מצאתי דאינה נאמנת להתיר את עצמה
ולומר שקרה בדרך שאינה נאסרת.
קנ"ח (קטע "וכדברי").

י"ג ע"ב, זו עדות שהאשה כשרה לה.
קנ"ט (קטע ראשון).

י"ג ע"ב, ותיפוק לי' דהתם רוב פסולין
אצלה.
שמ"ה סק"א (קטע "ותי").

י"ג ע"ב, לדברי המכשיר מכשיר אפילו
ברוב פסולין.
קנ"ח (קטע "ועכ"פ").

י"ג ע"ב, לדברי הפוסל פוסל אפילו ברוב
כשרים.
שס"ח סק"א (קטע ראשון).

י"ג ע"ב, לדברי המכשיר בה מכשיר בבתה.
קנ"ח (קטע "ועכ"פ").

י"ג ע"ב, תד"ה השבתנו.
ש"א סק"ב, ש"ב סק"א.

י"ג ע"ב, תד"ה מכשיר.
ש'.

י"ג ע"ב, רא"ש סי' כ"ח.
קנ"ח (קטע "ועכ"פ").

י"ד ע"ב, תד"ה כמאן.

שמ"ה סק"א (קטע "ועוד תי").

י"ד ע"ב, רש"ש ד"ה במשנה (שבכל דפריש מצרפין להרוב גם חתיכות שאינם בכלל הספק).
שע"ו סק"א.

ט"ו ע"א, אלא הולכין אחר רוב העיר והוא דאיכא רוב סיעה בהדה וכו' (שרבי יהושע מכשיר בתרי רובי).
ש"ג.

ט"ו ע"א, מעלה עשו ביוחסין.
ש"ג.

ט"ו ע"ב, תד"ה להחזיר.
קמ"ה סק"א (קטע אחרון), ר"ו סק"א (קטע "והקונטרס הספקות").

ט"ו ע"ב, ריטב"א ד"ה האשה.
רצ"א.

ט"ו ע"א, שט"מ ד"ה ומי.
ש"ג.

ט"ו ע"ב, הפלאה ד"ה אך העיקר.
שצ"ז (קטע אחרון).

ט"ז ע"א, עד כאן לא קאמר ר"ג התם אלא בברי ושמא.

ר"ע (קטע "ועוד כתב הש"ש דמשמע" ולהלן שם), רצ"ט (קטע "מיהו לכאורה צ"ע"), שמ"א סק"ב, שמ"ב בתחילתו ובסק"ב.

ט"ז ע"א, דמגו דאי בעי אמרה מוכת עין אני תחתך וכו' משום הכי קאמר ר"ג דמהימנא.

ר"ע (קטע "ועוד כתב הש"ש בפרק ח"), רע"ו*, רע"ז*.

ט"ז ע"א, רש"י ד"ה כיון דרוב נשים וכו'.
רע"ב (קטע "ועי ברש"י").

ט"ז ע"א, תד"ה כיון, ות"י על הגליון שם, ובעל המאור ומלחמות שם, ופ"י שם.
ר"ט (קטע "ובענין מה שנקטו").

ט"ז ע"א, רא"ש סי' א'.
רצ"א.

ט"ז ע"א, בעל המאור ד"ה וכיון וכו'.
ר"ט (קטע "ובענין מה שנקטו"),
רע"ז סק"א.

ט"ז ע"א, שט"מ ד"ה כתוב בשיטה ישנה.
רע"ז סק"א.

ט"ז ע"א, הפלאה על תד"ה כיון.
ר"צ (קטע "מיהו לא הבנתי").

י"ז ע"א, הפלאה על רש"י ד"ה מעבירין.
תי"ז (קטע "ועכ"פ").

י"ז ע"ב, מהרש"א על תד"ה ליתני, ומהר"ם שיף ובאור שם.
שצ"ו סק"ב בההערה.

י"ח ע"ב, רש"י ד"ה הרי אלו נאמנים.
שצ"ז (קטע ראשון ולהלן שם).

י"ח ע"ב, תד"ה הרי אלו נאמנים (ומהרש"א ומהר"ם שיף ועוד אחרונים בביאור דבריהם).
תט"ו (קטע "ולפ"ז" וקטע אחרון).

י"ח ע"ב, דו"ח לרעק"א על תד"ה אין נאמנים.
תט"ו (קטע "ולפ"ז יוצא").

י"ט ע"א, רש"י ד"ה אין המלוה צריך לקיימו.
שצ"ז (קטע "ברם באמת").

כ' ע"א, תד"ה ואוקי ממונא בחזקת מרי'.
תט"ו.

כ"ב ע"א, האשה שאמרה אשת איש הייתי וגרושה אני נאמנת שהפה שאסר הוא הפה שהתיר.

ת"ו סק"ו, תמ"ג סק"ב (קטע "ועי בקו"ש") (היכא ששוב באו עדים שהיתה אשת איש).

כ"ב ע"א, ר"ן ד"ה ערער דמאי וכו' (סוף דף ט' ע"א בדפי הרי"ף) (שטעמו של מאן דמכשיר בבתה הוא משום שחזקת האם מהני להבת).

רצ"ט (קטע "ב").

כ"ב ע"ב, כגון שנשאת לאחד מעדי' וכו' באומרת ברי לי.

שכ"ח (קטע "ברם באמת"), של"ג.

כ"ג ע"א, דבשבוי' הקילו.

שכ"א.

כ"ו ע"ב, אנן אחתינן לי' ואנן מסקינן לי'. רצ"ט (קטע "מיהו צ"ע" ולהלן (שם).

כ"ו ע"ב, אם מאמינים אתם שהורהנה האמינו שלא נסתרה וכו'.

שצ"ז (קטע "שו"ר").

כ"ו ע"ב, תד"ה אנן (שמכשיר בבתה משום שחזקת האם מהני לבת).

רצ"ט (קטע "בי").

כ"ו ע"ב, בא"ד (שר"א לית לי' חזקת האם מהני לבת משום מעלה ביוחסין).

רצ"ט (קטע "ובדעת רבי אלעזר").

כ"ו ע"ב, תוס' הרא"ש (שטעמו של ר"א דלית לי' חזקת האם מהני לבת הרי זה כי איירי שיש ריעותא).

רצ"ט (קטע "ובדעת רבי אלעזר").

כ"ו ע"ב, ריטב"א ד"ה ורשב"ג (חזקת צדקות).

רצ"ט (קטע "בי").

כ"ו ע"ב, פ"י ד"ה ואמרינן נמי לעיל.

רצ"ט (קטע אחרון).

כ"ז ע"ב, אמרו לו אין אדם מעיד על עצמו.

של"ג.

כ"ט ע"א, תד"ה ועל הכותית.

ר"ט (קטע "ובענין מה שנקטרו").

לי' ע"ב, מהרש"א על תד"ה רב אשי וכו' וההפלאה שם.

ר"ו סק"ב (קטע "ועי' בקובץ").

ל"ו ע"א, רש"י ד"ה הא רבן גמליאל.

רע"ז סק"ו.

ל"ו ע"א, תד"ה החרשת (שלא אמרינן טענינן להוציא).

רע"ז סק"ו, תי"ב (קטע ראשון).

מ"ג ע"ב, אמר רב הונא מנה מאתים מן האירוסי' ותוספת מן הנשואין ורב אסי אמר אחד זה ואחד זה מן הנשואין, ורש"י ורא"ש ותוס' רי"ד שם.

רס"ט (קטע "והנה בדף מ"ג" ולהלן שם).

מ"ג ע"ב, מבואר שאפילו אם הבעל מתחייב בהכתובה בשעת אירוסין אבל בשעת נישואין האשה מוחלת על זה ונשאר רק השיעבוד של שעת נישואין.

ר"פ (קטע "וכתב שמצא").

מ"ח ע"ב, מסר האב לשלוחי הבעל.

לי' (קטע ראשון).

מ"ח ע"ב, ושמואל אמר לירושתה, ומחלוקת רש"י ותוס' אם כוונתו כרב או לא.

כ"ג (קטע "והנה בדף מ"ח").

מ"ח ע"ב, מסר האב לשלוחי הבעל וזינתה הרי זו בחנק.

כ"ג (קטע אחרון).

מ"ח ע"ב, רש"י ד"ה ולא נישאו, ודו"ח לרעק"א שם.

ט', כ"ב.

נ"א ע"ב, יצר אלבשה.

ע"ב במילואים.

נ"א ע"ב, הפלאה ד"ה אמר אביי.

ר"ו סק"ב (קטע "ועי' בקובץ").

נ"ו ע"א, בעי רב אשי נכנסה לחופה ופירסה נידה מהו.

כ"ד (ר"ן שם), כ"ח (ורא"ש שם), ל"ג (רא"ש וק"נ שם אות ו' ואות י').

נ"ו ע"א, קרבן נתנאל אות כ'.

ל"ב (קטע ראשון).

נ"ז ע"א, ריטב"א ד"ה אוכלות.

ז' סק"ב.

נ"ח ע"א, מחלוקת בארוסה.

ז' סק"ב.

ס"ו ע"א, תד"ה מציאתה.
ז' סק"ב.

ע' ע"ב, הגיע זמן ולא נשאו וכו' שהדירה
כשהיא ארוסה וכו'.
י"ד.

ע' ע"ב, רש"י ד"ה שהגיע זמן ולא נשאו.
ז' סק"א, י"ד.

ע' ע"ב, תד"ה שהגיע זמן ולא נשאו.
ז' סק"ב.

ע"א ע"א, ואם אמר אי אפשר באשה
נדרנית תצא שלא בכתובה.
רס"ט (קטע "ותי' הגר"ש").

ע"ה ע"ב, כאן נמצאו וכאן היו.
ר"ע.

ע"ה ע"ב, רש"י ד"ה רבא אמר רישא כאן
נמצאו כאן היו.
ר"ע (קטע ראשון).

ע"ה ע"ב, תד"ה אבל (דברי הרשב"א
שהביאו תוס').
ק"פ.

ע"ה ע"ב, תוס' סד"ה ספק.
קס"ב (קטע "והש"ש בשמעתי
א"), ש"ו.

ע"ה ע"ב, תד"ה רישא וכו' (ותוס' הרא"ש
שם).

ר"ע (קטע ראשון וקטע"ובפרק
ח").

ע"ה ע"ב, מלחמות ד"ה ועוד משום.
רע"ז סק"א.

ע"ו ע"ב, פ"י ד"ה ועוד.
שכ"ה.

פ"ה ע"א, סיטראי נינהו.
ר"ו סק"ד סק"ה סק"ו סק"ז.

צ"ב ע"ב, תד"ה דינא הוא (דלא טענינן
טענה שאינה שכיחא).
שצ"ה סק"א.

ק"ז ע"ב, תד"ה עמד.
ז' סק"ה סק"ח, כ"ב.

ק"ז ע"ב, מהרש"א ד"ה בא"ד דאי חלה
וכו'.
ז' סק"ח.

ק"ט ע"ב, רש"י ד"ה נאמן.
שצ"ז (קטע ראשון ולהלן שם).

ק"י ע"ב, ר"ן ד"ה מקולי כתובה שאנו כאן.
רכ"א (קטע "ועי' גם בר"ן").